

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

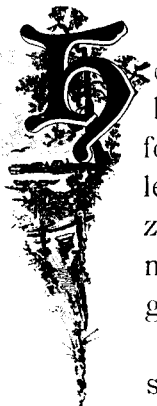
AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

VI. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1897. 8–10. szám.

A legifjabb nemzedék és a turistaság.



Hogy a szabad természetben való közvetlen gyönyörködés nagy befolyással van az ember testi jólétére és kedély világára: azt bizonyítani is fölösleges, hiszen arról minden egyén személyesen meggyőződhetik.

Ha már most a felnőtt egyén szellemi frissességét és testi rugékonyságát a természeti szépségek szemlélete, a levegő üdesége és a köznapi életből való kibontakozás előmozdítják: mennyivel inkább üdvös lehet a gyermek és a tanuló testi és szellemi fejlődésére az az irányzat, mely a turistaság révén az ifjabb nemzedéknek alkalmat szolgáltat rendszeres gyalogséták, majd kisebb kirándulások és végül fokozatos hegymászások és nagyobb terjedelmű gyaloglások segítségével az anyatermészetet megkedvelni.

Jeanne Mairat »*Deux Modes*« cz. regényében így ír: »Rejlik valami a természeti szépségekben, különösen a mikor legfönségesebbek, ami *tompítót* alkalmaz a köznapi élet dolgaira. Csodálatra indit, majd azt imádottá változtatja, elaltatja még a keserveket is vagy legalább azok jellegét annyira megváltoztatja, hogy maguk a könyvek is édesekké válnak:«

A természet csodás alkotásai mindenek előtt költői hangulatot ébresztenek, a látottak lendületes leírásokra ösztönöznek és újabb megújabb kirándulásokra készítenek.

A testedző egészséges fáradozások s a szabadban való testmozgással fokozódó étvágy, a fesztelen egyszerű életmód és a vadregényes környezetben megnyilatkozó bajtársi összetartozás, valamint a társadalmi konven-

zionálizmus béklyóinak ideiglenes skártba helyezése: mind olyan körülmények, a melyek úgy a felnőtt embernek, mint a gyermeknek is csak kellemes szórakozásul szolgálnak.

Mennyivel életvidorabbak a szabadban játszó gyermekek, mennyivel csapongóbb kedvűek a botánizáló és májálisozó diákok, mint azok a virágházi növényhez hasonló vérszegény csemeték, kik tanítóik avagy nevelőnőik oldalán kimért léptekkel néha-néha egy kis sé-tára indulnak.

A falusi élet, a nyaralás gyönyörűségeit a szabad járás-keelésben, a gondtalan testedző barangolásokban s a szokatlanság egyszerű varázsában találjuk, a melyet a háttérül szolgáló tájszépségek keltenek sőt fokoznak a még oly zsenge gyermeki szivben is.

A *Revue des revues* cz. folyóirat a szünidei gyermekcsere kérdését igen érdekes cikkelyben ismertetvén, az északi országoktól vett példákra hivatkozva, annak másutt való meghonosítására is felhívja az közérdekeltséget.

Skandináviában, defőkép Dániában a gyermekek szünidei kicserélése egész rendszeresen szervezve van, a vidékiek ugyanis gyermekeiket a városokba, a városiak pedig a vidékre küldik.

Az állam *szabadutazást* biztosít, az iskolák pedig expedialják illetve közvetítik a tanulók kicserélését, mindig szem előtt tartva a a szülők kívánalmait.

A gyermekek magukra utaznak és mindenik a mellére erősített jelvényen viseli az útírányt (*marche-route*); hogyha egyesek kivételesen netán eltévednének — a mi azonban alig fordul elő — akkor a legközelebbi helységben nyernek ideiglenes elhelyezést.

A vonatok értekeztekor falusi férfiak és nők várják ismeretlen kis vendégeiket.

Szeretettel elhalmozva töltik náluk az általuk becézett városi gyermekek szünidejüket,

nem egy közülök otthon még sokszor a leg-egyszerűbb ápolást is nélkülözvén.

Hisz jól tudjuk, hogy nagyobb városokban némely szülők foglalkozási köre miatt a gyermekek az anyai gondosságot és ápolást sok esetben nem is ismerik avagy legtöbbször az ellenkezőt kénytelenek elviselni

Azonban falu helyen, s éppen a dán falvakban az ily vendéggyermeket a szó legszorosabb értelmében kényeztetik, kik aztán láthatólag egészségesebben térnek haza.

A városiak pedig a falusi csere-gyermekeknek a városi épületek, szobrok és egyéb látnivalók megmutatásával és ünnepélyek rendezésével teszik kellemessé és hasznossá idejüket.

Így tehát a város tanúlságos és kulturális benyomásai a falusi gyermekeket, a falvak természeti szépségei és a gazdasági élet szórakozásai s a jobb levegő pedig a városról vidékre került tanulókat az iskolai szünidő alatt ugyszólván játszva és csaknem minden költség nélkül a leghasznosabb élettapasztalatokkal látják el.

Kopenhága és a vidék között tizezer ilyen csere van már évről-évre állandósítva, s újabbban Franciaországban is hasonló mozgalom indult meg.

Miután e mozgalom a diáktúristáskodással

bizonyos viszonyban látszik lenni, azért foglalkoztunk behatóbban e folyóirat olvasó közönsége előtt is e kérdéssel.

Nálunk is léteznek az úgynevezett szünidei gyermektelepek, de ezek azt hiszem egészen más célzatú és inkább beteg gyermekek üdülésére irányuló intézmények. Régebben a cseregyermek intézménye nálunk is nagyobb divatban volt, a mikor a felvidéki német és tót ajku gyermekek »magyar szóra« alföldi magyar családokhoz, a magyar gyermekek pedig az anyaországba, a Szepességre vagy Erdélybe szász családokhoz »német szóra« úgyszólván neveltetési szempontból évekre kicserélődtek és így cserehelyükön idővel csaknem családtagokká váltak.

A dán szokás azonban csupán csak a szünidő tartamára cseréli ki a gyermekeket s nem nyelvtanulási haszon, hanem egyedül az új környezet szülte hasznos benyomások és a légváltoztatással járó testi jóllét lebegnek szem előtt.

Igaz, hogy egy ilyen mozgalom irányítása nem volna az E. K. E. tulajdonképeni feladata, mint a hogy a *Dansk turist forening* (Dán turista egyesület) sem látszik lényegesebben befolyjni e társadalmi intézmény sikereire.

Annyi azonban tény, hogy a dán kormány messzemenő anyagi és erkölcsi támogatásával ápolja ez ügyet, mely mint már említettük is

T Á R C Z A.

A Vlegyásza (Vigyázó).

— Kirándulási hőskötemény. —

(VIII:7—8).



Ász túrista meg egy fél
Kolozsvárt vasútra kél,
S holdas este alkonyán
— Keresztül a Kalotán —
Kit kocsi, kit bicikli
Jó székhelyre, *Székelyjőba* röpit ki.

Csaplárosné megrémül
Ennyi úri vendégtül,
S hevenyében rántottát
Izletesen rántott át ;
S hogy elfogytak a sörök,
S »tejes« lévén a köcsög :
A tábor is szétószolt,
Bár álmában majd mindenki gyalogolt.

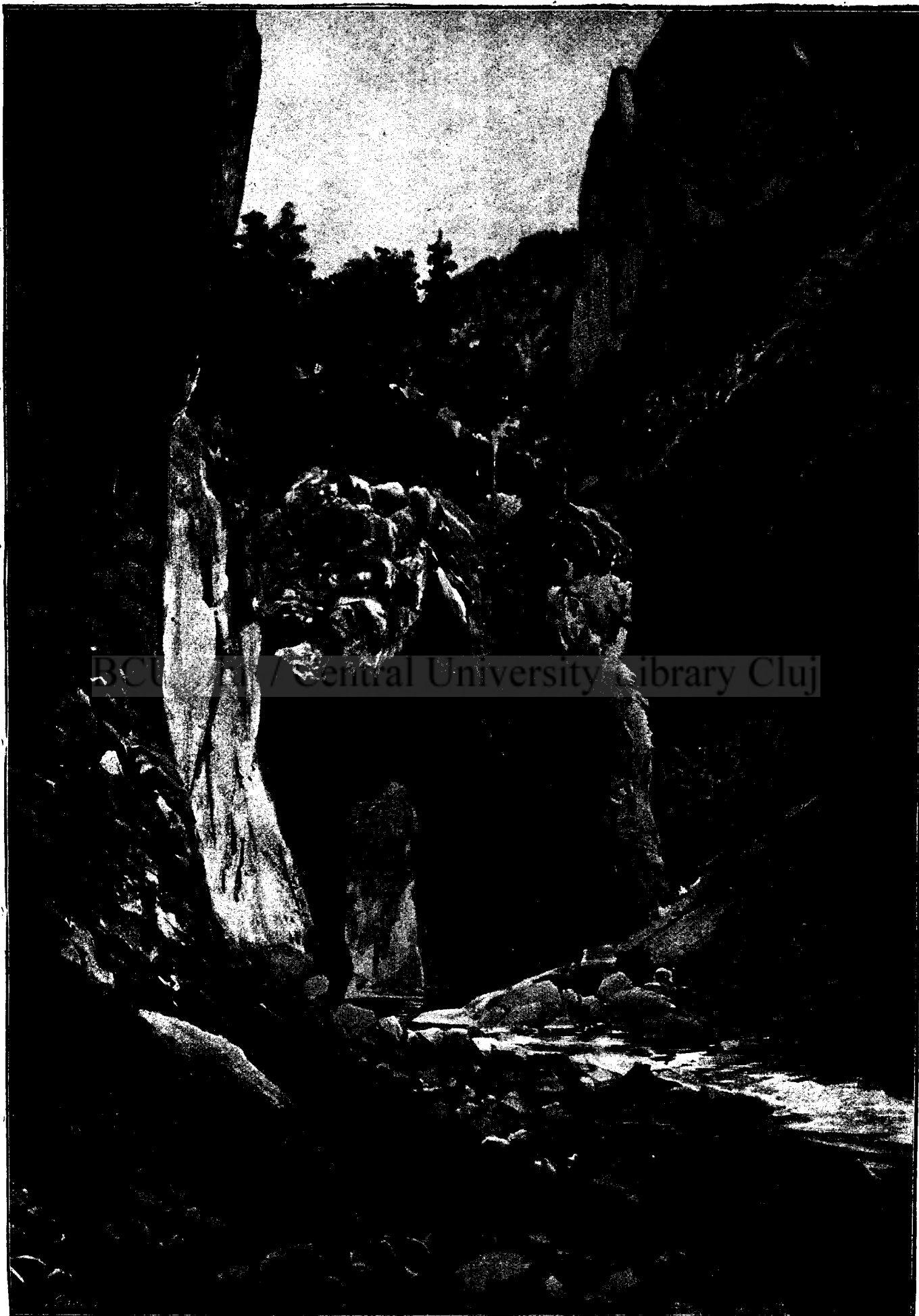
Kutya vonit, kakas szól,
Fellázad a liba-ól,

Minden állat megindul
Csak a pogány hem búsul.
Horkolhat-e, ebadtát !
Ha ki alól ellegelik a szalmát ?

Gyereksírás, macskatáncz,
Túrista még mít kívánsz ?
Egér rágsál, harang züg
Ugy-e csöndes faluhelyt az alvó züg ?
Állatvédő együletet
Itt senki se teremtet,
S lám, a havas aljában
Még sincs hiány — a legapróbb marhában.

Balzsamos regg hajnalán
Útra kész a karaván.
Márkik, bárók, lovagok,
Fotográfok s gyalogok,
Moldovánok, *Törökök*
Meg egy *Kántor* rugták együtt a rögöt.

Alelnökünk' *Szádeczkyt*,
Amint lóra felszökik
— Patakon túl, *Rogoselbe*,
Ketten ülve egy nyeregbe —



Festette Goró Lajos.

A REMETEI SZIKLASZOROS.
Alsó-Fehérvármegye.

Ára tagoknak 1 trt 50 kr.



a diák túristaskodás kérdésével határozottan összefüggésbe hozható; és ennek révén tehát az E. K. E-t méltán megillette a jog, hogy ennyire fontos közegészségügyi és a városi és vidéki elemek egymásra hatásából keletkezendő úti forgalom és egyes kiszemelendő szebb vidékek látogatottságát elősegítő mozgalom hasznára az illetékes körök figyelmét felhívni törekedjék.

A turista irányzatu szünidei gyermekcserének és a tanuló ifjúság természetkedvelésének egészséges, értelemfejlesztő és minél szélesebb alapokon való előmozdítását, valamint Dániában, úgy nálunk is egy felől csakis a *szabad*, másfelől a *kedvezményes* utazással érhetjük el.

Már pedig az állam jövőbeli emberanyagát is edzettebb és egészségesebb generációval csakugy cserélhetjük ki, ha a testi nevelés reformja mellett a túristaság művelésének előnyei már a *gyermekek útján* belopóznak az egész nemzet tudatába.

Az eszme oly nagy fontosságú, hogy érte az állam méltán áldozatokat is hozhat az ország és a nemzet javára.



Látogatás a külföldi alpesi kluboknál.

Irta: **Merza Gyula.**

Miután idei körútaim az E. K. E. szempontjából talán túl is lépi a magánjellegét, ennél fogva azt hiszem, hogy csak a közérdeklődésnek teszek eleget, a midőn a nemzetközi túristaság köréből főként a mi egyesületünkre vonatkozó személyes tapasztalatokkal az *Erdély* olvasó közönsége előtt mintegy beszámolok.

Magától értetődik, hogy nem azt az országjárást írom le, mely a Sváb Alpesek, a Fekete-erdő és a Vogézek hegyvidékén át a világ legszebb fővárosába, Párisba elvezetett; sőt még a normándiai tengerparttól Genfen át Szavojába, és a Dauphinéba tett érdekes kirándulásaim is, valamint a Montblanc glecserein s Felső-Olaszország tó- és hegyvidékein keresztül le a genuai öbölíg terjedő bájos vándorútam szintén mögötte maradnak ez alkalommal azoknak a nagyobb horderejű egyesületi szempontoknak, a melyek nem rég befejezett jobbára magántermészetű barangolásaimat az E. K. E. nemzetközi helyzetével mintegy szerves összefüggésbe hozták, — és így külföldön való tartózkodásomnak mintegy *tanulmányúti* jelleget kölcsönöztek.

Tehát jelen cikkelyemben a mennyiben csak lehet csupán azon mozzanatokra fogok szorítkozni, a melyek az Erdélyrészi Kárpát-Egyesületet egyenesen vagy közvetve érdekelhetik.

* * *

Mint rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, — hogy magamat diplomáciai nyelven fejezzem ki — az E. K. E. elnöksége részéről f. évi május hó

Ott, hol Mándli kintinja:
Lekapta a »masina«.
Am *Hangay* fővezér
Korcsmába tér, hogy ne érje ily veszély.

Mannsberg Sándor az élen,
Kit követ mindig éljen,
S mint hadban megszokandó,
Hátul volt a komandó.
Hogy felállt a csatarend,
Vigázó-bércz kinrimektől ekkép zeng:

»Isten veled, Rogosel!
Induljon, ki okos, el.«
»Rólunk búnak rí le gyásza,
Hogy még messze a Vlegyásza.«
Hegynek, völgynek, pataknak
Nekivágva haladnak
De egy »belső« sugallat
»Gyöpre magyar«-t vezényel hüs fák alatt.

Friss csorgónál, ott a hol
Egy pásztor és egy akol,
Rögtönzött vig lakoma
Során kél viccz s adoma . . .

S köztünk ifjú csemete
Vlegyászt is szemével majd megette.

Csengő kacaj, pásztortűz,
Kedvre derít, gondot űz;
Ez kocczint, az falatoz,
Radnóti sült lúdat oszt,
Szárdin, likör rendre jár
De sergünk im' talpra áll,
S nagy hágó meg verejték
Hegykoszorú láttára rég felejték.

Egyre tágul a körkép,
S a tetőről, hol örkép'
Áll a jelző pirámis:
Szebb, jobb még a világ is!
Dobrin, Bihar s Retyezát
Csipkés orma körhegyláncból néz reád.

Vad *Dregánvölgy* ásít fel,
Öreghavas bámít el,
Kalotaszeg tornyai,
Setét fenyves lombjai
Panoráma kell-é szebb
Mint e büszke sas fészek (?)

közepén azzal a megtisztelő mándátummal indultam útnak, hogy túristáskodás közben az útirányomba eső külföldi testvér egyesületeket személyesen fölkeresvén: velük szívélyes viszony és kollegiális összeköttetés alapján bizonyos bensőbb kapcsolatot hozzak létre.

Hogy erre mennyire szükség volt, az is tanúsítja, miszerint a külföldön minket mind eddig alig ismeretek, vagy félreismertek.

A külföld előtt a Magyarországi Kárpát Egyesület (Igló) révén a Magas-Tátra és a Siebenb. Karpaten-Verein (Nagy-Szeben) útján a Királyföld némileg ismeretesek, de aztán csaknem ennyi is az egész.

Valósággal megleptük tehát azzal a külföldi testvéregyesületeket, hogy Magyarország délkeleti részén egy öntudatosan munkálkodó és tagszámra (4000) is jelentékeny »új« Kárpát-Egyesület működik, mely keletkezésének 7-ik évfordulóján, mint önálló és minden irányban független magyar társadalmi alkotás *Erdély* cz. úttörő képes folyóiratával és diszes kiadványaival a nemzetközi turista világba lépni óhajt.

A 12 ik órában csekélységemnek jutott a kiváló szerencse, hogy a hazai levegőn felvirágozott életképes és szép hivatású E. K. E.-nket — per procuracionem — a külföld előtt bemutatthattam.

Stuttgart, Straszburg, Nancy, Párizs, Genf és Turin voltak azok a tevékeny turista gócz pontok, a hol az E. K. E. elnöksége nevében az illető alpesi kluboknál látogatást tettem, illetve szívélyes fogadtásra találtam.

A sváb vándorlási kedv (Schwáb. Wanderlust) hatalmas megnyilvánulása teremtette a »*Schwäbisches-Albverein*«-t, mely ma már közel 20 ezer taggal bír és egész Dél-Németországnak mintegy vezető turista-egyesülete.

A württembergi királyság kerthez hasonló gyönyörű modern fővárosa, a kies *Stuttgart*, úgy Neckarmenti fekvése, valamint nagyvárosias és bájos külsejével már előre meghódított, mielőtt a Sváb alpesi egyesület rokonszenves képviselőit megismertem volna.

Entresz oszt. elnök. udv. szállító és gazdag házbirtokos a Königstrasse-n, ki a szállóban személyesen is fölkeresett, továbbá *Strohmfeld* közp főpénztáros (Hauptrechner) aztán szívélyes és kollegiális fogadtatásukkal egészen leköteleztek. A város közelében az említett egyesület stuttgarti vezérosztálya (Gau) által a Kernen-hegyen (511 m.) 22 ezer márkán létesített nagyszerű kilátó toronyhoz kirándulást is rögtönözünk.

Előbb pompás szőlőlegyek mentén haladtunk, majd jobbára lomberdőn átvezető kis hágón imitt amott fenyeget is megpillantva, egy tágas síkra értünk, hol a termés mészkőből épült és minden oldalon erkélyekkel ellátott impozáns messzelátó emelkedik.

Százakra menő vasárnapi néptömeg tolongott a torony csúcsíves feljáró kapujánál, hogy pár filléryi, ha jól emlékszem 20 pfennig belépő díj mellett a Neckar-völgyét koszorúzó hegyi körképben gyönyörködjék.

A toronytetőn hatalmas német zászlót lengetett a szél, de a legfelső terászon itt-ott a szép kilátást akadályozó felhők udvariatlanságát megboszulandó: *Entresz* ur valami kitünő eszlingeni borokat varázsolt elé a torony féltve őrizett pinczejéből s az E. K. E. és a Sváb alpesi-egyesület baráti viszonyát legott sikerült áldomással pecsételtük meg.

Ennek látható jeléül emlékképen a stuttgartiak felajánlott turista jelvényét is kalapomra tűztem.

* * *

Straszburgban Mundel C. úr, a »Vogesen club«

Honnan — felhők árnyából —
Az Alföldig tekintettünk le távol.

Megtérőben, boróka
Jelvényünket csókdosta,
Mindenütt szirt s kőszilánk,
De Vigyázónk vigyáz ránk
S lám Székelyjón banketen
Mulattunk már, mint turista anketen.

A kocsisor záporban
Vágtat elébb, majd porban,
S a »varottas« honába',
Hol szép lánynak van párja:
Búcsúpohár összecseng,
Vig turista-nóta zeng,
Fáklyás séta Gorbóig
Húsz bajtárs ily szép emlékből osztozik.

Mirza de Nemsaffy.



Kirándulás a határszélre.

Irta: **Mártonffy Mariska.**

Töröcsvár, júli. 23.

Valaki ugyan egyszer azt a megjegyzést tette, hogy gyarló dolog szavakba fejezni ki a természet, vagy vidék szépségét, de én azért mégis megmerem próbálni, mert van az emberi kedvnek néha olyan hatalmas és őszinte hangulata, mikor a leirhatatlannak tetsző, legnagyobb gyönyörűséget is vissza tudja adni, milyent pl. a zene, vagy egy vidék szépsége nyujt.

Ilyen gyönyörűség volt a mi *krucssai* kirándulásunk, amit a Töröcsvárhoz 12 klm. országhatárához tettünk.

Persze sok függ a jó társaságtól, a gyönyörű időtől és a saját kedvünktől is, hogy milyennek látunk egy vidéket.

Délutáni 2 órakor készen álltak a vörös pokróczokkal leterítgetett kocsik a »Bucsecs szálló« udvarán, hol hangosan osztozkodtunk az ülésekre nézve, mert mentől többen vagyunk annál nehezebben megy a választás. Végre lemondások vagy kevés élelmesség árán, ki-ki a kivánt helyre jut és elhelyezik az elemozsiás kosarakat is a saroglyákba, minek láttára a fuvarosok vigan csördítenek lóvaik közé és a mire a vadvirágos *Moecs* községbe

oszt. elnöke, a mint megtudta, hogy mi járatban vagyok, azonnal légyottot adott a »Fácán«-ba, hol aztán esti 9 órától éjfélutánig kedélyes társaságban banketteztünk.

Külön hosszú asztal volt felterítve, s egyfelől maga az elnök, másfelől a fiatal pénztáros vettek közre s a katonatisztek egyenruháival tarkított asztaltársaság tíz óra felé már komplét volt.

Vidám társalgás és poharazás közben a klub poétája egyszer csak tollat kért s az E. K. E.-hez küldendő üdvözlő vers nemsokára ott ékeskedett a strasburgi testvér-egylet hivatalos levelező lapján, melyet az egész kompánia aláírt.

Az alább ide ígatott túrista költemény megérthetése végett megjegyzem, hogy a »fehér« asztalnál hevenyészett rimes üdvözlő fölött fényképben már előre megörökítve szintén ott poharazott az egész Vogesen-club asztaltársasága.

A levelező lapon, melyet nyomban postára is adtak, ez állott :

»Wie gut trinkt es sich im Verein,
Das soll Euch dieses Bild hier zeigen,
Und sitzt Ihr bald beim edlen Wein,
So gebt uns *Euer* Bild zu zeigen.«*

A tagok lassanként szétoszolván, az elnök egy titokteljes jellel visszatartott, s íme kis vártatva egy termetes butélia jelent meg az asztalon, melynek zamatos vérvörös tartalma még jókorán arról győzött meg, hogy bizonyára nem ok nélkül hívják »affenthali«-nak, a mennyiben nagyon könnyen pityókossá teheti az embert. (Németül: Man bekommt einen »Affen« !).

Hogy még sem váltam azzá, csak az a véletlen

* Természetesen minapában viszonzásul nem a magunk, hanem Kolozsvár látóképeit küldöttem meg.

érünk, kezdi az ember sejteni, hogy a mai nap kitűnően sikerül és a gyönyörűség mosolyogva ül ki a szemekbe. Egy staniszlai bon-bon jár kézzől-kézre a lányok közt s vigan hallgatják a kicsi szolgabíró jóizü mondásait, aki ma főszemély, mert az ő vezetése alatt bocsátanak át Oláhországba útlevél nélkül.

Közvetlen szekerünk mellett lankás, füzes ligetek vannak piczi, kristály patakokkal átszöve. Emitt egy fűrészmalom vizesése elbújik árnyas bokrok alá, a szem kutatva keresi s csak később fedezi fel három négy ágba szakadva, a mint egy-egy földrészt ölel körül.

Az erősen tiszta égen napfény, körül zöldelő hegyek s a kábitó, balzsamos, vadvirágok közt fényes patakok sietnek tova, mormogva, csobogva. Olyan szép ez a halk zene, mint egy dalnak soha nem szünő, megismétlődő végakkordja.

És ez a szép táj oda simul jobbról a *Magura* hegy lábaihoz, ennek háta megett a fehér *Királykő*, balról pedig tömött erdőség felett a pompás *Bucsecs* félig fenyővel, azontúl itt-ott hóval lepett szikláival néz rendületlenül az egetbe.

Leirhatatlanul szép, amint fokonként haladt kocsink a magasba.

Elmaradt Moecs, az egyetlen némileg is kompakt község, fényes kis templomával és boltocskáival. Egy órai

körülmény menett meg, miszerint másnap hajnalban elútazandó lévén, hamarosan búcsút vehettem.

Itt megemlítem, hogy a Vogesen-klub asztaltársaságának egy becses levelezőlap-gyűjteménye van, mely illusztrált postakártyákból áll; ezeket az egylet tagjai küldik innen-onnan üdvözlőül útazásaik alkalmával s így már pár ezer darab gyűlt össze.

A díszes tokban elhelyezett humorosabbnál-humorosabb üdvözlő sorok a mi bankettünkön is kézzől-kézre jártak s nem egy exotikus vagy idylli vidékről származó torzkép avagy szellemes ötlet fokozta derűltségünket.

Ezt a szokást az E. K. E. tagjainak is becses figyelmébe ajánlom, mert egyrészt a tagok és az egylet közti folytonos érintkezést fesztelen formában fenntartja s tagjainak útirányairól és egyesek kirándulási mozgalmairól kedélyes alakban számot ad, de másrészt kuriozitásánál fogva idővel egy becses gyűjteménynek szolgál alapul a jövőre nézve.

Egy pár fillér, néhány rögtönzött tollvonás az egész, s azt hiszem, hogy minden túrista erre a csekély áldozatra annyival is inkább rászánhatja magát, mert egy gyűjtemény révén, elkallódní úgy sem fog, sőt az egyesületi szellem fejlődését tükrözendi vissza.

* * *

A dómjáról híres ős Straszburg után *Nancy*-ban csak azért szállottam ki, hogy a Francia Alp. Klub vogéz-osztályát (Section Vosgienne) meglátogathassam. És íme, egy kis vidéki város helyett magamat egyszerűen csak a legkellemesebb és igen élénk forgalmú kereskedelmi középpontban találtam, a melynek történelmi épületei, szobrai és a bármely nagy város díszére válható Szaniszló-tér (Place de Stanislas) valósággal elbájoltak.

út után a meleg is míntha csökkenne, a gyümölcsfák is ritkábbak, a krumplinál itt már alig termelnek egyebet az óriási hegyszakadékok mélységes-mélyébe eltemetett, piczi házak lakói. A krucisai országút ezelőtt igen nyaktörő volt, de most hogy felépült az új, hadászati országút: kényelmesen haladtunk a széles kővezésen, oldalt karfákkal védve a mélységek ellen.

Kicsit szárnyra kapott a fantáziánk s elképzeltünk talpig fegyverbe, csillogó, nehezen mozgó hadtestet, mikor majd itt végig vonul.

Hegyoldalokon, tetőkön, mély völgyek fenekén, kocsit által össze se kötve szerteszorra fekszenek: *Fundata*, *Guczán*, *Pestyera*, *Sirnia* stb. községek.

Itt asszony, pap és gyerek mind lóháton jár, vizet is lóvon visznek, mert a magasban se kút, se forrás nincsen. Sirniára mondta egyik fogarasmegyei tanfelügyelő, ki lóháton is alig bírta meglátogatni az iskolát, azt a trefás mondást, hogy:

— Igazán amíg az ember Sirniára jut, sirni is muszáj. Az új út széles és biztos s így a folyton emelkedő tizenkét km-etert 2 óra alatt megtettük.

Maga Krucsa három gyalgó házból áll; vámhivatal, ellenőr és csendőrlakótanya.

Szinte hihetetlen, hogy él itt ez a néhány ember kiszakítva a világból (még mi is töröcsváriak); posta, vasút, templom, orvos, bolt s minden nélkül, itt a szél és hideg

Csak pár óra állott rendelkezésemre, a mialatt kereztül-kasúl belóvonatoztam az utcákat, de sajnos, hogy a Klub titkárát nem leltem hon és így csak írásban fejeztem ki látogatásom célját.

Hazaérkeztemkor *A. de Metz-Noblat*, földbirtokos úrnak egy hizelgően kedves sajnálkozó levele várt reám, hogy Nancy-ban nem kalauzolhatott s egyuttal az E. K. E. nek a nancy-i osztály üdvözlétét és folyóiratát küldi.

Gyárakkal és serföző-telepekkel váltakozó virágzó vidéken át Nancy-tól $\frac{1}{2}$ napi gyorsvasútazás múlva éjjeli féltizenegy órakor érkeztem: *Párisba*. Az én órámon kolozsvári és így közép-európai idő szerint igaz, hogy éjfél felé járt már az idő, de Páris sugárútai ragyogó fényben úsztak és a közlekedési eszközök szédületes forgalma, s a járó-kelők hullámozása csakhamar arról győztek meg, miszerint a francziák nagyon is jól tudják, hogy éjszaka is hányat üt az óra.

Néhány nap múlva, mihelyt magamat az óriási város elragadó szép helyrajzában tájékozni kezdettem, levelet irtam a »*Club Alpin*« irodájába, hogy mikor találkozhatom a főtitkárral (?)

Másnap megjött a szíves értesítés az Európa szállóba, s így egy délután neki indultam a Rue du Bac felé, mely utca a quartier latin-ben fekszik.

Adrien de Farnac a ki különben csak névleg »zsarnok« — udvariasan fogadott, majd *Chambreleint* mérnök, egyl. könyvtáros az egész klubhelyiséget, a könyvtárt, a kép gyűjteményeket egy Tatra-csoporttal együtt, továbbá a tanácstermet és a kiadványokat stb. mind megmutogatták.

A kalapomon viselt czimeres gyopár-jelvényünket nagyon megdicsérték. Élénk eszmecsere közben örömmel fogadták az E. K. E. ajánlatát a cserevi-

szonyra nézve, sőt a szeretetreméltó könyvtáros előre is jelezte, hogy közben fog járni, miszerint az E. K. E. könyvtárának lehetőleg egyéb kiadványaik is megküldessenek.

Mindkét ur, lakcímüket átadva, saját kerületeikben a kalauzolást felajánlották, ha időm lesz őket magán lakásukon is fölkeresni

A Club Alpin szalagjelvényét és igazoló jegyét emlékül magammal is hoztam; azonkívül bár nehezemre esett, de csak föltételeesen gérhettem meg részvételemet a könyvtáros által egy hét múlva rendezendő pierre fonds i kirándulási ünnepélyen (6 órai gyaloglással.)

Nem különben meghívót kaptam egy diáktúristáskodásra, mint a mely tárgyban sokat diskuráltunk, továbbá egy néprajzi fölölvasásra is tiszteletjeggyel tüntettek ki. A francia szeretetreméltóság egyáltalában oly közvetlen és megnyerő formában nyilatkozott meg a magyar testvéregylet iránt, hogy az E. K. E. méltán csak büszke lehet reá.

* * *

A regényes fekvésű *Genfben* társas összejövetelem vettem részt a »*Svájczai Alpesi Klub*« genfi osztályának Grande-rue-i helyiségében, mely éppen abban az utcában van, a hol 185 év előtt egy órási fiaként a világhírű Rousseau született.

A klub előszobájának fogasai már esti 9 óra tájban telvék a jelenlévők kalapjai és pálczáival s a kihallatszó zszibongó zaj előre is egy látogatott estélyről tesz tanúságot. A nagy elfoglaltságu *Prof. Merky* személyében megjelent a tevékeny titkár és barátságosan üdvözölve egy népes társaságba kísér.

Nagy hosszú asztalt ülnek körül a tagok; a könyvtárból kikölcsönzött könyvek és térképek körül cso-

felhők szomszédságában, legalább ha kedvük kerekedik, esténként a kezükkel szedhetik le a csillagokat az égről.

Még egy hegyet megkerülve (mert az egyszeri székely mondása szerint, annyi itt a hegy, hogy tiszta komédia) előttünk volt a határszél: Magyarország végpontja. S mi mutatja ezt? Egy felfutó szálfakerítés, másfelől cserjék. Az országút közepét még egy *nemzetire* festett rámfazárja el, mellette kicsiny, fehér ház, homlokán fényes, új magyar czimer s azon m. k. fináncz lakótanya felírás. Egy lépés még a haza, egy másik lépés már — idegen.

A törcsvári szolgabíró jelenlétében felszólítás nélkül mehettünk tovább, tehát az erdélyiek előtt annyira nevezetes oláh földön voltunk. A különbség mindjárt meg is látszik, a karfák itt vasból vannak, még pedig megmaradt vasúti sinek tartósan összekapcsolva.

Rengeteg erdők és hegyek oldalán egy gyors kanyarulat és előttünk állt az oláh vámhivatal. De nem olyan ócska deszka tornáczos, mint a mienk. A piros fedelű ház, fényes ablak soraival és csinos lépcsőivel, mint valami fürdőcske úgy néz ki. A kocsí zörejre kíváncsi katonák jelentek meg; a vámhivatalon túl egy kis vendéglő előtt megállva otthonosan lepakoltunk és ideiglenes tanyánkat a szemközti hegy árnyas fái alatt ütöttük fel, csakhamar néhány vámtiszt jött bemutatkozni és ők is résztvettek a társaságban.

Míg mi ozsonáztunk egyre robogtak a fogatok fényes oláhországi tisztekkel és lefátyolozott hölgyekkel. Kitünő kedv kerekedett, meglehet az uraknál hozzá járult a híres oláh bor is, nállunk meg a nagydoboz »*rahat*«, amit nem győztük elége lopkodni egymás óra elől. Később elbolyongtunk virágokat szedni a hegyoldalon, majd meg nótázva pihentünk meg a kiterített szönyegeken.

Valaki elkiáltja magát: kinél van még rahat? Az én zsembembe félénken hallgatott öt szép szelet.

— Ugyan Mariska ne légy olyan fősvény, adj egy kicsit! nyujtotta a főbiróné előmbe a markát, Isten neki, feláldozok nagylelküen egyet, benyulok a zsembembe és azt tapasztalom, hogy nincs már egyse. Megdöbbenve nézek körül: tolvajok hol a rahatom? A mosolygó arcokon látom, hogy sikerült az én zsákmányomat tovább csenni. Most én könyörögtem nekik: Igazán bár egy kicsit adjatok vissza.

... »Lefelé folyik a Tisza, hej de nem tér az többé vissza«. Öreg este lett mikor kocsira kerültünk. A csillagok árny- és fényjátékkal hintették be ezt az este még vadabb, misztikusabb tájat... Egyikünknek eszébe jutott és rágyujtottunk a nótára:

Kossuth Lajos azt izente! stb.

portok verődnek össze egy-egy végbement vagy tervezendő kirándulás részleteit megvitatva.

Archinard másodtitkár, muzeális dolgok felől értekezvén együtt, egy szomszédos helyiségbe vezetett, hol a fölgyújtott gázláng világánál egy ezután keletkezendő muzeumnak a miénkre emlékeztető gyűjteményeit vettem szemügyre.

A tárgyak részben rendezve, nagyobbára azonban még rendezetlenül hevernek; mindenesetre sajnos, hogy a tavalyi genfi kiállítás szép alpesi gyűjteményét illetve turista vonatkozású czikkeit nem sikerült állandóan együtt tartani. A tágas gyűlés termet turista kellek, szobrok, térképek és tájszépségek díszítik; a főasztalnál a mozgékony ügyvezető elnök pedig a sok kérdezősködőnek alig győzi osztani tanácsait, a mi közben aktákat lát el és egyéb egyesületi ügyekről is intézkedik.

Nem csoda, ha szórakozottságában engem is első pillanatban klub tagnak tekintett, búcsúzásakor azonban kegyesen biztosított arról, hogy a csereviszony létesítése iránt az E. K. E. körlevelét a szerkesztőséghez tette át, a mennyiben az »*Echo des Alpes*« cz. túrista közlöny nemcsak a genfi osztálynak, de a »román« osztályoknak (Sections Romandes) is, s így egyúttal az egész francia Svájcnak a hivatalos turista orgánumát képezi.

Genfben még egy főként botánikus turistáinkat érdeklő alkotást tekintettem meg u. m. az alpesi fűvészkertet (Jardin Alpin), melyet az ottani »Növényvédőtársulat« ismert nevű elnök-igazgatója *Correvon Henrik* tart fenn.

A párizsi nagyszerű növény honosító kert után, a mikor a jobbra el is virágozott egyszerű kis kertbe beléptem, eleinte csalódás fogott el, s csak a mikor a szívélyes igazgató kalauzolása mellett az egyes ritkábbnál ritkább exotikus alpesi növények mellett még különleges erdélyi havasi virágokra is bukkantam: már ekkor csodálat ragadott meg a vezető kéz iránt, mely a tudomány révén egy kis magyar sovinizmust is ide tudott plántálni.

Az őszbe csavarodott igazgató élénk magyarázatokkal szolgált s a Territet melletti rocher de Naye-n diszló valódi alpesi kert megtekintésére hívott meg, melyet minden turistának én is figyelmébe ajánlok.

Ugy ez, valamint a Société des touristes du Dauphiné Grenobleben fennálló hasonló kertje, s továbbá a St. Bernhard-on viruló havasi kert is a *Correvon* tervei szerint létesültek, ki nemcsak tetőtől-talpig szenvedélyes botánikus, de egyúttal mint növénytudós az alpesi fűvészet és kertberendezés terén elsőrendű európai szaktekintély.

Íróasztalán ott van a bolgár fejedelem sajátkezü névaláírásával »baráti emlékül« neki ajándékozott arczképe.

Minapában Territetben tartott közérdekű felolvasásán pedig az akkor ott tartózkodó reménybeli trónörökösünk is megjelent, s az előadás végével a virágkedvelő kir. herceg maga sietett megismerkedni és kezet szorítani a derék szakemberrel, ki fáradozásaival legujabban egy Szófiában alkotandó balkáni alpesi kert létrejöttét munkálja.

Az E. K. E. részére érdekes kiadványokat vettem át, melyekért e helyen is köszönetet mondok és egyúttal Ritter gazd. főkertész (Kolozsvár) tagtársunknak a Genfből hozott kartársi üdvözetet tolmácsolom, mint a ki *Valcz* egyetemi kollégájával hivatott lennénk is egy svájczíhoz hasonló intézményt meghonosítani.

* * *

A Grenoble melletti híres karthauzi kolostort meglátogatván, el-elmerenglek még most is a »Grande-Chartreuse« erdős szikla szorosának vadregényes szépségein, s a midőn a természet e ritka szép alkotása felett itt is csodálatomnak adok kifejezést, teszem ezt annyival is inkább, mert nagyon sajnálom, hogy dauphiné-i bajtársainkat az idő rövidsége miatt meglátogathattam.

A mulasztás kétszeresen bánt, mert *Bertrand* titkár úr egyesületünk előtt levélben előre is örömét fejezte ki, hogy ha az esetleg őket Grenobleben meglátogató E. K. E. képviselőt területükön kalauzolni alkalmuk nyílhatik.

Piemont szívében, Turinban *Luigi conte Cibrario* urat voltam szerencsés az olasz testvér-egyesület irodájában megismerni, ki a turini osztály lankadatlan buzgalmú titkára. Megjegyzendő, hogy a genfi-tó partjáról levelet intéztem a »*Club Alpino Italiano*« Elnökségéhez, hogy szíveskedjék velem közölni a hivatalos órákat, ha esetleg fölkeresném.

Maga az elnök, *Cav. Antonio Grober*, turini ügyvéd oly páratlanul kitüntető szívélyes választ küldött nekem a Hotel de la Paix-be, hogy ez az írat, valamint a többi levelek is, az E. K. E. levéltárának mindenkor a legbecsesebb ereklyéit fogják képezni; pl. az elnök a Club Alp. It. nevében »őszinte örömeinek ad kifejezést, hogy a *rokonszenves magyar bajtársakkal* szívélyes és testvéri kötelékbe léphet.«

E közvetve az E. K. E. nek szóló szeretetteljes sorok nemcsak, hogy becsületünkre válnak, sőt még nem is kérdés, de kedves kötelesség, ha azokkal eldicsekedhetünk.

Garibaldi szobrát és az emléktáblával díszített *Kosuth-házat* megtekintve, olasz időszámítás szerint 16 órakor egyenesen a Via Alfieri-be siettem.

Az Olasz alpesi klub helyisége nagyon díszes és tágas lakosztályt foglal el impozáns könyvtárral, nagy gyűlés és olvasótermekkel, s a mellékszobákban pamlagok és játszóasztalok állanak a klub tagok rendelkezésére, egy szóval mindenfelől csak a legkényelmesebb berendezés és lakályosság uralkodik.

A nap heve miatt beröndnyözött dolgozó szobában több, mint egy óráig csevegtünk együtt az érintkezési pontok felől, melyek a turista-egyesületeket közelebb hozhatnák egymáshoz, s a mikor búcsúzáskor a figyelmes titkár egy gyönyörű egyleti kiadványt nyomott »foglalónak« -- mint magát kifejezte -- a mar. komba: azzal a tudattal távoztam, hogy *Cibrario* úr grófi koronája is csak a francia példabeszédet igazolja: »L'aimabilité, voilà que fait la noblesse encore plus noble.« De egy a turistát még inkább érdeklő tapasztalattal is gazdagultam t. i. azzal, hogy a túristaság so-



hasem fogja divatját múlni, míg olyan lelkes szószólói és buzgó művelői lesznek, mint a turini túristák.

Hogy egyebet ne említsek, az olaszok megható figyelmére vall, hogy *Prof. Carlo Ratti*, a »Rivista Mensile« cz. túrista szemle szerkesztője, kivel nem volt alkalmam személyesen megismerkedni: üdvözlő névjegyét teljesen hibátlan *magyar címmel* küldte el Kolozsvárra.

Egy pompás dombon, az ugynevezett Kapuczi-nushegyen, szép kilátással Turin városára és hegyvidékére erődszerű tornyos épület magaslik ki a Pó vize felett.

Ott van a Club Alpino Italiano saját muzeuma.

Ez nagy szó, mert kedvtelésből tett 70 napi útazásom alatt sehol de sehol ehhez fogható és ilyen rendszeresen szervezett alpesi illetve túrista tájrajzi muzeumot nem volt alkalmam még látni.

Bécsben, Münchenben, Párizsban, Zürichben stb. nagyon szép néprajzi muzeumok vannak, de olyanféle hegyvidéki gyűjtemény — a luczerni gleccserkerttől tekintve, — mint a minő alapon a mi Kárpát-Muzeumunk is megalakítható volna: kanyargós útirányomban sehol se kínálkozott — *Turinon kívül!*

Azonban a muzeumokról referálni nem e cikkely keretébe vág, s különben is az Erdély f. 4-ik számának vezető cikkelyében e tárggyal már foglalkoztam.

* * *

Vázlatosan bár, de főbb vonásokban csak beszámolni akartam azokról a személyes benyomásokról, melyek a külföld figyelmét az E. K. E. révén az erdélyi Kárpátok felé lesznek hivatva terelni.

Mielőtt azonban fejtegetéseimet befejezném, a lyoni klub főtítkáranak, *Gabet* úrnak egy megkapó levélpaszuszát idézem mely így hangzik:

»Nous réaliserons ainsi votre désir d'unir nos alpes aux Carpathes.«

(Megvalósítjuk tehát óhajtásukat, összekapcsolván a mi Alpeseinket a Kárpátokkal.)

Ebben a rövid mondatban nagyjelentőségű eszmék foglaltatnak, illetve szunnyadnak a sorok között, mert tényleg a nemzetközi túristaság célja és hivatása nem lehet más, mint hogy az egyes nemzeteket és népfajokat a minden országban egyaránt fenséges természeti szépségek közös csodálata útján egymáshoz úgy szólván *hegyeiben* közelebb hozni törekedjék.

Hiszen a túristaság révén megismerve egymást az isten szabad ege alatt s a csodás természeti alkotások előtt a politika és fajharcz szenvedélyei, a múlt keserű emlékei és a jövő küzdelmei, ha egyelőre még

nem is teszik le a fegyvert, de legalább is fegyverszünetet kénytelenek kötni a népbéke ideális oltáránál: az anyatermészet örökké vonzó édes ölében.

Ezt a nemes célt szolgálják az európai túrista egyesületek egymásközi testvéries viszonya és majdan bensőbb szolidaritása.

A kapcsolat Európa nevesebb alpesi klubjai és az E. K. E. között alakulóban van, a *londoni, bécsi, neuchâteli, gráci* és *stockholmi* stb. túrista központokkal is baráti levélváltás folyik, mit a svédek legutóbb hozzánk intézett költői lendületű gyönyörű válasza is csattanósan bizonyít.

Azt hiszem, hogy mindnyájan csak jóleső örömmel kísérhetjük az E. K. E. cz irányban folytatandó további üdvös működését.

Tehát nem volt pusztá frázis, hogy *József Ágost kir. herczeg* hazafias munkánkat példát adva támogató *magas védősége* alatt az E. K. E. új érának néz elébe.

Hisz kiterjedt túrista hálózatunkban máris mindenütt páratlanul fölpezsdült a kirándulási kedv és tagjaink egyre tömegesebben szaporodnak.

Az osztályok egymással versenyre kelve kitartó buzgalommal működnek, új menedékházak és imént megnyitott vadregényes túrista-utak felavató ünnepélyeiről, továbbá egészen új vidékek feltárásáról, feltűnést keltő *rekord-kirándulásokról* és osztály szervezésekről vesznek rokonszenves tudomást az időszaki irodalom orgánumai

Anyországbeli diáktúristák járják be vadregényes tájainkat, kiket — a külföldön tapasztalt kedvező jelekből ítélve — már közel jövőben külföldi bajtársaink is követni fognak, különösen ha a külföld számára idegen nyelveken is szerkesztett s részben már munkában levő kiadványaink a nemzetközi könyvpiacra megjelennek.

Addig is elismerésünket és meleg köszönetünket küldjük bérceinken át a külföldi testvér-egyesületek lelkes és céljainkat támogató vezéregyéniségeihez.

Vivat collegialitas!



Az E. K. E. ünnepe a Királykőn.

Brassó, aug. 23.

Gyönyörű turista ünnepet rendezett az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület a brassómezei Kis-Királykőn, hol nemrég épített turista menedékházát avatta fel. Az ünnepnek a legszebb idő kedvezett és fényét emelte még az is, hogy a menedékházhoz és a Krepatura sziklához a kirándulást az egyesületnek tiszteleti elnöke Bethlen András gróf, volt földmívelésügyi miniszter vezette. Az E. K. E. központja nevében megjelentek Szádeczky Lajos dr. egyetemi tanár, alelnök, Radnóti Dezső főtitkár, az E. K. E. kolozsmezei osztálya részéről Mannsberg Sándor báró alelnök, Schandl Mihály M. Á. V. h. üzletvezető és Hirschfeld Sándor választmányi tagok. Brassóvármegyét Maurer Mihály főispán, Brassó városát Alesius Oszkár h. polgármester, a Szász Kárpát-Egyesület brassói osztályát Römer Gyula elnök képviselték. A házigazdai tisztet az E. K. E. brassómezei osztálya teljesítette, melynek élén ott voltak Orbán Ferencz elnök, Fellner Lajos, Orlovszky Gyula, Verzár Lukács alelnökök, Doleschall Ervin titkár, Förder Sándor pénztáros, Zakariás János dr. jogtanácsos stb. Ott voltak

még a hölgyek köréből Schandl Mihályné és két leánya Amelie és Mirza (Kolozsvár), Korvay Ella, Mathiassi Jenni (Fiume), Platschkó Anna, Fülöp Áronné, Szekula Mariás Katinka, Zakariás Ilonka, Mátyéka Károlyné (Budapest), Lázár Geróné, Lázár Irén, Waller Jozefin, Korodi Irénke, Werzár Matild, Aronsohn Elza, Wollman Betti (Jassy), Cattalinich Vittrina (Fiume); a férfiak köréből: Rombauer Emil áll. főrealiskolai igazgató, Gyárfás Tihamér tanár, Kammer György, Fülöp Áron országközi tisztviselő (Budapest), Steinhardt Samu dr., Sebessy Béla oszt. mérnök, Bebron Oskár (Bécs), Werzár Kálmán kereskedő, Korodi Mihály, Matyéka Károly

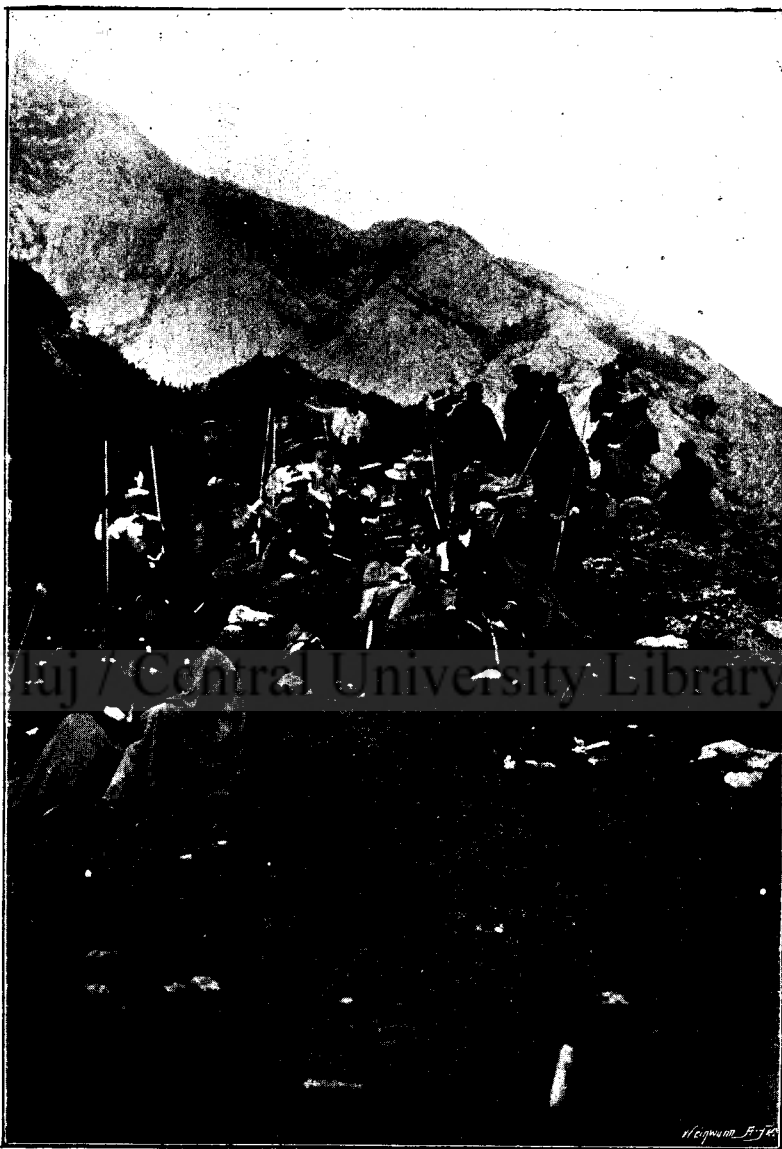
tanár (Budapest), Szabó Nándor tanár, Biró Sándor főisp. titkár, Aronsohn Henrik, Lukács Sándor tanár, Karácsonyi Sándor főerdész, Varga Ferencz építész (Szeged), Szabó Arthur (Budapest) Purczell Béla br. p. t. főfelügyelő, Adler Lipót, Fink Adolf, Szabó Lajos, Sanek András szolgabíró, Copony Traugott gyáros, Wagner József főmérnök (B.-Csaba), Haviár Lajos főmérnök (Gyula), Schuller János tanár, Csintalan József, Budaházy Imre dr. tanár, Krajcsovits Béla kir. erdőfelügyelő, Solymássy Ágost p. ü. ig. helyettes, Molnár János, Hidvégi J. tanár, Werzár István.

Az ünnepnek messze kiható politikai és társadalmi jelentőséget ad az

elhangzott beszédekben nyilvánult az az eszme, hogy az erdélyi részben (a különböző ajku polgárok egyetértésben s békességben munkálkodjanak a haza felvirágzása érdekében. Különösen nagyjelentőségű tekintetben a szászok nyilatkozatai, kik teljesen arra álláspontra helyezkedtek, hogy Magyarországon senkinek sem lehet más törekvése, mint a hazának javáért dolgozni és annak felvirágzását előmozdítani. Alesius Oszkár Brassó város h. polgármestere a bankett alkalmával szép magyar beszédben a »Szózat«-ot aposztrofálta, mely plasztikusan domborítja ki a magyar honpolgár kötelességeit: »Itt élned, halnod kell!«

Az ünnepről a következőkben tudósítunk:

Aug. 22-én, vasárnap reggel 5 órakor érkeztek meg a központi kiküldöttek, kiket a brassói osztály fogadott. A vasúti állomástól azonnal a brassó-bertalani állomáshoz vitte a vonat a vendégeket. Itt a szépen feldisített induló háznál már össze volt gyűlve az egész kiránduló társaság, élén Bethlen András gróffal, ki megelőző este érkezett Brassóba. Rövid üdvözlés után a társaság külön vonatraült és pont 6 órakor tovább ment Zernestre, hol az indulóház szintén gyönyörűen volt diszítve. A turisták az állomás mellett épített fenyősátorban megreggeliztek s a legvidámabb hangulatban helyezkedtek el az előállított parasztszekerekre. A hosszú szekérsort, a mint végig-



Hirschfeld Sándor felvétele
A KIRÁLYKŐ LÁBÁNÁL, A »KREPATURA« FELETT.

mentek Zernest községen, a nép megbámulta. Több házon nemzeti zászló lengett.

Hét óra volt mikor a hegy aljába érkezett a társaság. Itt már hirdette egy E. K. E.-jelzőtábla, hogy kezdődik a hegymászás. A turisták hosszú botjaikat, kulacsait stb. előszedték és ezekkel felfegyverkezve megkezdték a meredek Kis-Királykő megmászását. Tíz órakor már a felavatandó új E. K. E.-menedékházhoz értek, honnan nyomban tovább mentek a *Krepatura* nevű sziklahasadékhoz.

Majdnem egy óráig gyönyörködött itt a társaság a természet változatoságában, mely páratlan a maga nemében. — Vadúl szaggatott sziklák, meredek csúcsok, szédítő mélységek és a távolban panorámaszerű fenséges kilátás feledteték a gyaloglás fáradalmait. Az ügyesebb hegymászók gyopárt szedni a veszélyesebb helyekre is felkúsztak.

Egy órai gyönyörködés után a turisták visszatértek a menedékházhoz és megkezdődött a tulajdonképeni ünnep, melyet a rögtönzött daloskör *Gyárfás* Tihámér dr. vezetésével nyitott meg a *Szűszat* eléneklésével.

Ezután fellépet a szónoki emelvényre az E. K. E. brassó-megyei osztályának elnöke, **Orbán Ferencs** keresk. akadémiai igazgató és a következő szép beszéddel nyitotta meg az ünnepet:

«A hálás tisztelet legbensőbb érzetével üdvözlöm mindazokat, kik e túrista hajlék létesítésében támogatták osztályunkat, s hazafias örömmel üdvözlöm t. vendégeinket, kik e menedékház felavatásán megjelenésükkel egyesületünket megtisztelvé, oly fényes ünneppé tették e felavatást.

Hálatalt szívvel és hódoló tisztelettel fejezem ki osztályunk legbensőbb szerencsekívánatait és mély köszönetét egyesületünk tiszteleti elnöke *Bethlen* András gróf úr ő Nagyméltósága iránt, ki az első és legnagyobb segínyt nyújtotta e menedékház létesítéséhez, s kit a legbensőbb örömezzetével üdvözlünk, midőn szerencsések vagyunk körünkben tisztelhetni. (Éljenzés.)

S hálás tisztelettel üdvözlöm e hajlékban *Maurer* Mihály cs. kir. kamarás, főispán urat, ki úgy ez alkotásunkban, mint osztályunk minden irányú működésében sikeres támo-

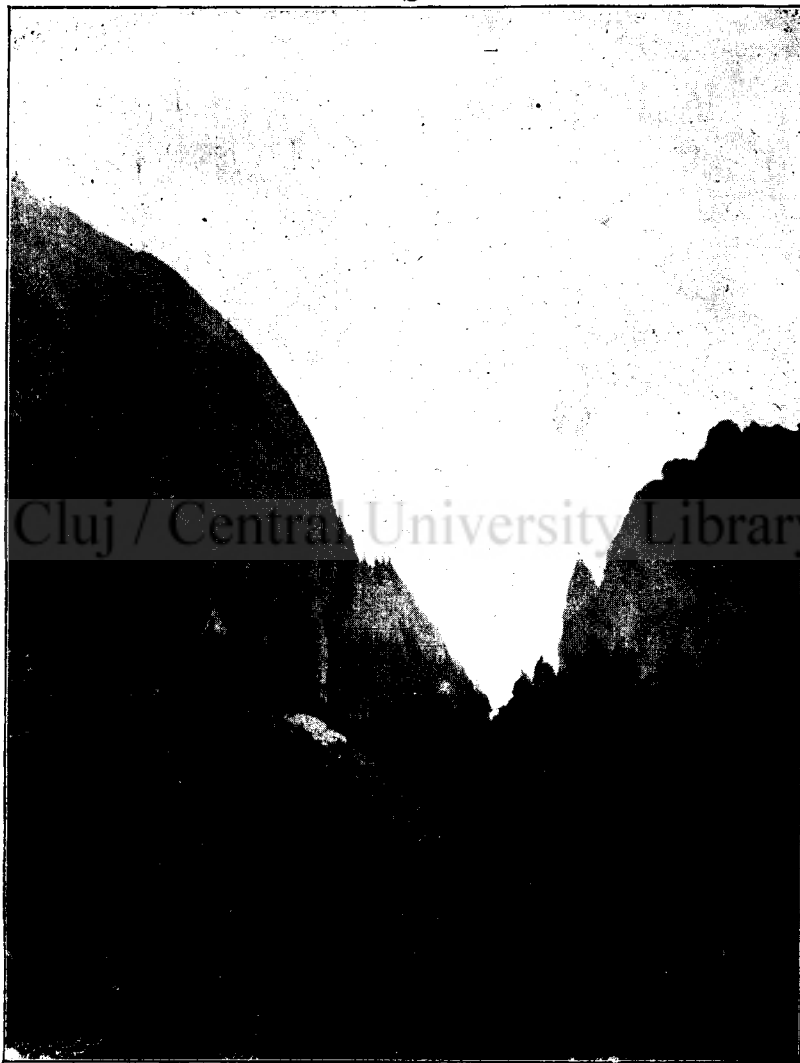
gatásának számos és lekötelező jeleit tanusította. (Éljenzés.)

Valamint mély köszönettel üdvözlöm egyesületünk központi vezetőségének itt megjelent magas és nagytekintetű képviselőit és testvéri szeretettel az Erdélyrészi szász Kárpát egyesület brassói osztályának tagjait. (Éljenk éljenzés.)

Üdvözletem mellett tisztelettel jelentem ki e helyen, hogy azoknak nevei, kik egyesületi törekvéseinkben s e menedékház létesítésében bennünket támogattak, egyszersmind kijelölték a mi működésünk programját s annak keretében e menedékház létesítésének célját, mely túristasági sajátlagos feladata mellett, oda irányul egyszersmind, hogy hazánk e határpontján munkáljuk az itt megforduló különböző népfajok között való egyetértést s ennek segítségével a társadalmi közeledést. (Éljenzés.)

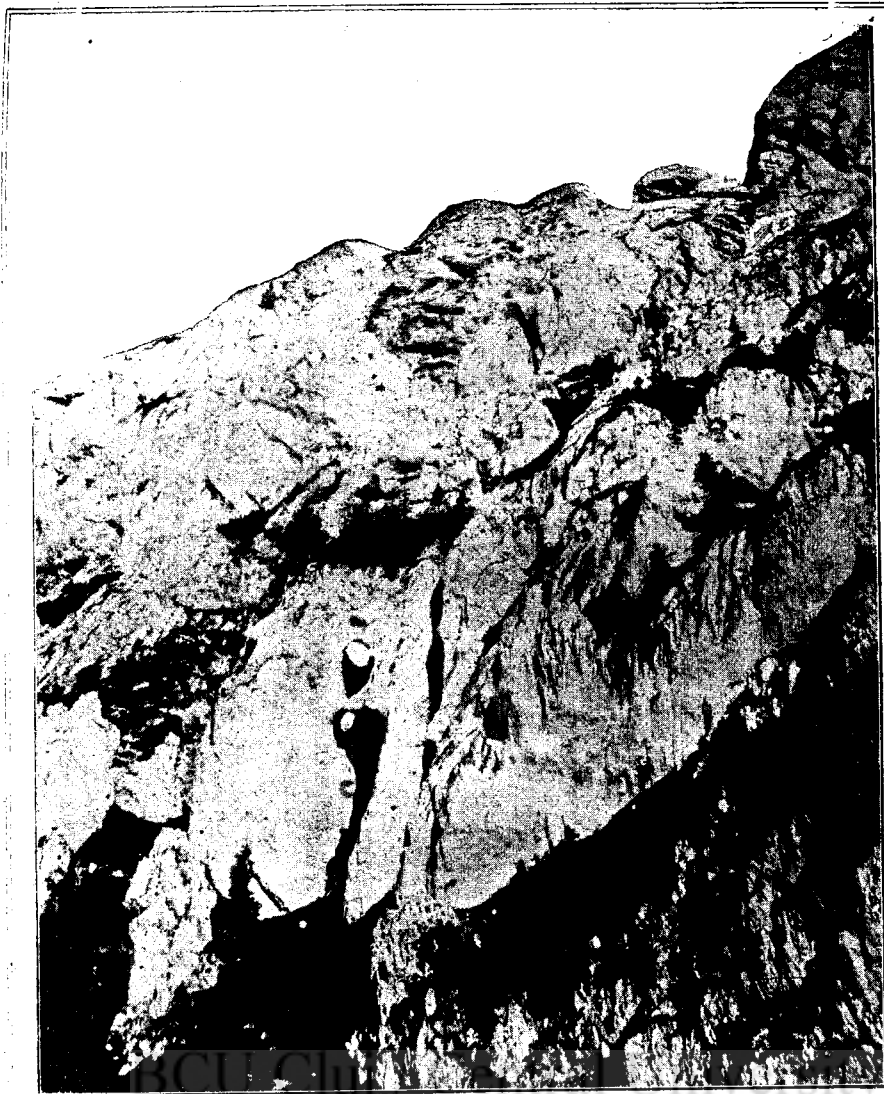
E cél megközeletésére bíztat bennünket ama tudatból merített remény, hogy a természet szépségei mellett, — melyek egyaránt ragadnak meg minden művelt lelket, egymást leginkább megértik az emberek.

S e céltól vezéreltetve a túristaságnak azért emeltünk éppen e helyen hajlékot, hogy a testvéregyesület nagykirálykői menedékházának látogatását hathatósabban előmozdítsuk s hogy ezáltal erősítsük a közöttünk létesített kapcsolatot, erősítsük pedig az által, hogy itt, a természet fenséges templomában a néma természetet a testvéri szeretet nyilvánulásával népesítsük be s tegyük beszédessé, s hogy miután testvéregyesületünk e vidéknek annyi szépségét feltárta, mi zománcsozunk be azokat az egymást megértésének és szeretetének varázsával. S mindnyájunk hazafias öröme szolgálhat annak kijelentése, hogy



Hirschfeld Sándor felvétele
A »KREPATURA« HASADÉKA NAGY- ÉS KIS KIRÁLYKŐ KÖZÖTT.

most jelzett irányú törekvésektől vezérelt alkotásunkhoz a külső eszközt, ez épülethez a nyers anyagot és szükséges területet Brassó város közönsége készséggel bocsátotta rendelkezésre. A kész alkotást pedig annak kijelentésével veszem át egyesületünk tulajdonába, hogy ennek birtokában azt tekintjük további feladatunknak, hogy itt e helyen betöltsük a hasadékokat és mélységeket, melyek az egymásra utaltakat egymástól elválasztják, hogy a politikai és társadalmi ellentétekben oly annyira megterhelt időben, itt a természet nagy és mindeneket egyaránt befogadó templomában a türelmesség és hazaszeretet eszközeinek érvényesítésével munkáljuk egyesületünknek s hazánknek javát. Munkáljuk ily eszközökkel, mert a túristaság valódi feladatai csak a hazafiság érvényre juttatásával érhetőek el. S éppen azért a társadalomnak e nagy és a jövőbe



A NAGY-KIRÁLYRÓ ÉSZAKI SZIKLAFALA EGY RÉSZE, Hirschfeld S. felvétel, a merre túristáink leereszkedtek. (Ld. a 129. l.)

hivatott új szülöttet kell az anyaszentegyház kebelébe fölvennie. Mert mi is nagy reménnyel nézünk e felavatandó alkotás jövője elé. Nem pusztán egy *menedékházat* szentelünk itt fel, a mely hivatva lesz éjjeli szállást, zivatarok ellen menedéket nyújtani túristáinknak, hanem mint egy *templomot*, a honnan a természet nagyszerű alkotásaiban gyönyörködve csodáljuk a Mindenható teremtő erejének fönségét s magunkba szállva az ember parányi kicsinységét, a hol közelebb érezzük magunkat Istenhez és közelebb embertársainkhoz. S e közeledésre egymáshoz itt e helyen nagyobb szükség van, mint egyebütt. (Ugy van!) Ez a hely, a hol e menedékház áll, kiváló fontosságúvá avatja azt fel. Itt országunk délkeleti határának eme vadregényes szegeletkövénel. Erdély különféle nemzetiségeinek mintegy összeszőgelési pontja van. Kelet felé nézve ott látjuk a *Székyföldet*, észak felé a látóhatár szélén a *magyarság* lakta vidékeken pihen meg szemünk; északnyugatra terül el a Királyföld s alattunk a szép síkságon a *Barcaság* szorgalmas, takarékos, józanéletű *szász* népével, Nyugatra Fogarasban s itt közel a körülfekvő falvakban jóindulatú testvérnép, a *románság* lakik. Ezek a magas kőszikla-falak közös országunk, édes hazánk határai, azt mutat-

átnyúló munkánkat nem lehet csak a túristaság érdekében álló törekvésnek nézni, hanem a közhaza javára irányított hazafias kötelesség teljesítésének kell azt tekinteni. (Ugy van!)

A társadalom ily problémáinak megoldási törekvéseiben nemcsak a turistáság, hanem a hazaszeretet nevében kell sorompóba lépni, mert turistásági feladatokat itt e helyen, hazánk e határpontján nem lehet pusztán oly kedvtelésnek tekinteni, melyhez csak jó gyaloglás kell, hanem kell hozzá igaz, bensőségen alapuló hazafiság, mert ha ez ily értelemben vett turistáság feladatai mellé állítjuk a hazafiságot, kétségtelen, hogy e két fogalom egymásnak kiegészítője, érvényesítésükben egymásnak hű kísérője kell hogy legyen; mert a ki szeretettel keresi fel hazájának természeti szépségeit, az hazájának ellensége nem, hanem csak hű fia és hű leánya lehet.

A turistáságnak szüksége van arra a termékenyítő melegre, mely a haza felvirágoztatásaért végzett munkából kiárad, mert a mit a helyes irányú turistáság teljesít, az kielégíti a hazafiságot, és a mi ennek sikerül, hasznára van a turistásági törekvéseknek is.

E tudattal épített turista menedékház felavatására felkérem Szádeczky Lajos dr. urat, mint egyesületünk központi alelnökét.

Szádeczky Lajos a következő beszédet tartotta: Midőn az E. K. E. nevében a kövek királya aljában épült eme turista-házat felavatni szerencsém van, úgy érzem magamat ez osztályrészemül juttatott feladattal szemben, mint az Isten szolgálója, midőn egy nagyra

ják nekünk, hogy eddig terjed Magyarország, ez a föld, melyen annyszor apáink vére folyt közös ellenségekkel szemben, ez a föld, melyen belül élünk-halunk kell s egymást megbecsülve, szeretve és tisztelve, lehetőleg boldoggá tennünk e földi élet gyorsan múló napjait (Helyeslés.) E közös találkozási ponton épült menedékházunk hivatva van ápolni és fejleszteni a *testvériséget*, mely nélkül különböző fajú, nemzetiségű állam erős, hatalmas és boldog nem lehet. Ez a menedékház közös otthona kell legyen magyarnak, szásznak, romának egyaránt, mert ha valahol, a hegyek között virul a *szabadság, egyenlőség, testvériség*. (Éljenzés és taps.) Hogy mekkora súlyt fektetnek az E. K. E. tagjai és annak barátai ezekre az érzelmekre, mutatja az a cisztes közönség, mely bérczes hazarészünk különböző tájairól itt összegyülekezett. Itt tisztelhetjük, mint e menedékház egyik megalapítóját, *Bethlen András* gr. ő exciáját (Éljenzés), kinek neve valóságos zászló, melyen a testvériség jelszava diszlik, politikai multja ékesebben beszél minden ékesszólásnál. Itt van *Maurer Mihály* főispán úr, ki elődjének iskoláját mintegy tovább folytatja. (Éljenzés.) Itt van az E. K. E. központi alelnöke, a kolozsmegyei osztály alelnöke, főtitkára, több választmányi tagja, kiknek megjelenése mind megannyi vallomás és tisztelet e hely jelentősége iránt. Tisztelet e helynek történeti nagy eseményeiért is. Besenyő, kun, mongol

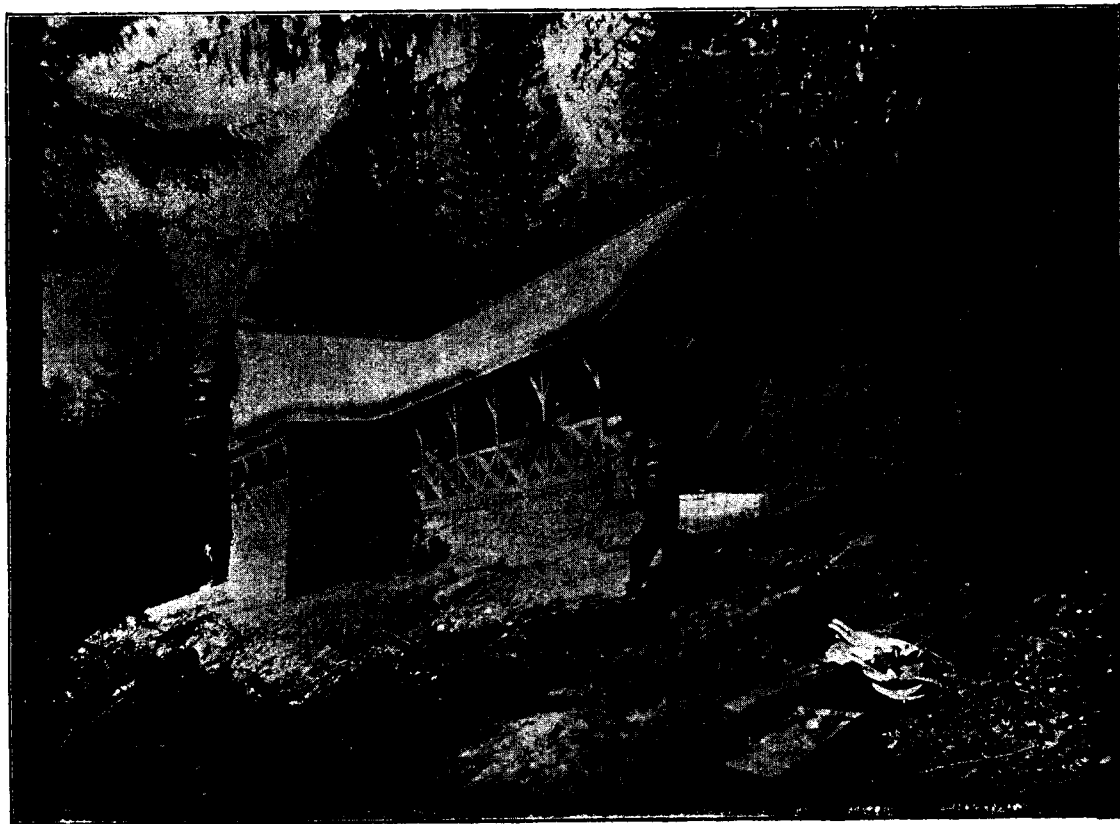
török, tatár dulásoktól védte e vidéket székely és magyar, szász és román egyaránt. Testvérharcok is dúltak itt, melyeknek szomorú példáin okulnunk kell. Szinte látom a brassai papírmalom melletti csatatér, a hol *Székely* Mózes erdélyi fejedelem feje 1603. lehullott; a földvári csata terét, a hol *Weisz*, máskép *Fehér Mihály* brassai bíró 1612. életét veszté; itt a hátunk megetti sziklákon és szakadékokon vonúlt át a kurucz király *Tököly* Imre a havasokon, mint Hannibál az Alpeseken s itt alattunk a zernesti csatamezőn vérzett el *Teleki* Mihály gr., az erdélyi hadak főgenerálisa. Nevezetes hely ez, méltó az utókor kegyeletére és történeti tanulságai levonására. Jőjjetek azért túristák ide minél számosabban a legmesszebb vidékekről is: gyönyörködni a természetben, tanulni a történelemből s ápolni, fejleszteni a testvériséget! Kérjük a Mindenható áldását e házra, melyet mi templomnak szánunk: legyen az temploma a szabadságnak, egyenlőségnek, testvériségnek! Ezekkel az érzelmekkel avatom fel a menedékházat és elkereszteltem »*Bethlen menedékház*«-nak, azzal a mindnyájunk szívéből fakadó hő óhajtással, hogy éljen a haza! (Éljenzés és taps.)

Bethlen András gróf: Nem hitte, hogy mikor ide egy túrista ünnepre jön, politikai törekvései ily szép méltánylást találnak. Azt vallja, hogy a természet szeretetével kapcsolatos a testvériség érzete, mert a szabad természetben mindenki egyenlő és az ember szíve hangosabban dobog a néma természet szépségeit látva. A lélek felfrissül, elenyészik a gyűlölet és helyébe jön a szeretet hazánk iránt, polgártársaink iránt. Ugy érzi itt magát az ember, mintha lelke levegő-fürdőt venne, hogy annál erősebben állja ki az élet viharait és hatóságabban

szolgálja azt a czélt, melyet a természet is hirdet. Nem barátja a sok szónak s épen ezért azzal fejezi be beszédét, hogy a szép ünnep emlékére a Krepatura-sziklahasadék egyik fenséges ormára az E. K. E. részére egy pavillont fog emeltetni. (Éljenzés és taps.)

Römer Gyula: A híres természetbuvár, *Humboldt* Sándor, kit két elsőrangú kultur-nép, a német és a fran-

czia, a klasszikus próza legméltóbb képviselőjének tekint, *Humboldt* Sándor »*Ansichten der Natur*« cz. művében megjegyzi, hogy az utast és az évszázak történelmének kutatóját a meghasonlott emberi nemnek vigaszt nem nyújtó képe kíséri, s hogy az, a ki a népek ki nem békíthető egyenletlenségében szellemi nyugalom után törekszik: szívesen merül el tekintetével a növények titokzatos életébe és a természet szent erőinek szemléletébe. — Mikor *Humboldt*nak ezen szavait első alkalommal olvastam — egyetemi hallgató voltam akkor s mint olyan, mindent rózsás színben láttam — fölötte komolyaknak, sőt pesszimistikusoknak tetszettek. De midőn az emberiség művelődési küzdelmeit és a népek életét jobban és jobban tanultam megismerni, s meggyőződtem *Humboldt* ama szavainak helyességéről, csakhamar ama tudatra jöttem, hogy a legfőbb esetben mértéktelen nagyravágyás, felízgatott szenvedély voltak szítói a népek közötti egyenletlenségnek, s a jelenben is azok. Bizonyos, önmagukban jogosultsággal bíró elvek, túlzás által égő, gyújtó szövétnékek lettek, melyek a népek harczait bevilágítják. Ilyenek voltak a nemesség túlhatalmassága, a vallásos-dogmatikus szórszálhasogatás, s ilyen volt végre a nyelvek- és népfajok sajátosságainak túlzott előtérbe helyezése. E harczok azonban ugyanannyi ólomsúlyú [nehezékek, melyek az emberiség valódi kulturális- és erkölcsösségi előhaladását megakasztják, úgy hogy az emberbarát önkénytelenül is e kérdést teszi fel: ha a születés előnyei, vagy a vallás- és nyelv esetlegességei oly anynyira mérték adók, hol van akkor az ember? hol maradnak akkor a valódi humanitás követelményei? Szerencsénkre, így szól a vigaszt nyújtó felelet, minden



Hirschfeld Sándor felvétele

időkben voltak férfiak, kik az egységet fölébe helyezték a külökdésnek, s fáradszhatatlanul és bátran mindig arra utaltak, hogy a születés, vallás és nyelv minden külömbisége fölött az emberiség közössége trónol, s hogy kölcsönösen testvéreknek kell magunkat tekintenünk. Sokszor gyűlölet, kinpad és halál volt eme férfiak osztályrésze, s mégis ezeknek köszönhetjük, hogy a művelődés fejlődésének spirálisa, gyakran bár látszólagosan, visszamenő fordulata után, ismét hátrázott előre haladó irányt vett. A mi időkben, mely fájdalom, sok helyen tünteti fel a meghasonlott ember nem szomorú képét, nemcsak egyesek, de társulatok hangsúlyozzák folytonosan az emberiség egyetértését. Leginkább a tudomány- és művészet terén látjuk ezt, valamint a humanitás terén, de látjuk sok egyesületben is, mely nemes szorakozás mellett tudományos és humánus czélokot is tűz ki. Ilyen egyesületek a túrista-egyesületek tágabb értelemben. Hisz' épen ezek alapúlnak oly két tényezőn, mely általános emberi becsben áll. Természet és haza az a két szó, mely ezen egyesületek — s így Kárpát-egyesületeink zászlóin is ragyog. (Éljenzés.) A mi havasaink természeti szépsége is, akár napfényben tündökölnék, akár zivatar reszketteti meg azokat, mindenkit megható, mindenki által megérthető nyelven szól hozzánk. Megérti azt a király, megérti a pásztor! Hát a mi hazánk? Ki előtt ne volna az drága és becses? ki ne csüngene szívének minden érzelmeivel e hazán? Jól tudjuk, hogy a legkisebb hon is a legnagyobb szeretetre méltó, mennyivel inkább az a szent föld, melyen Szt.-István koronája valamennyi népének sorsa beteljesült, az a sors, mely — fájdalom — sokszor szembeállítja e népeket, a helyett, hogy közös munkára, közös védelemre egymás mellé állította volna! (Élénk éljenzés és taps!) A természet- és hon iránti szeretet azonban még nem általános, a Kárpát-egyesületek hivatják azt mindenikben fölgúlasztani és*ápolni! (Ugy van!) Mivel ezen nézeteim, az E. K. E. vezérlő férfainak nézeteivel azonosok, s mivel továbbá kívánom és reméllem, hogy jövőben is hasonlók legyenek törekvéseik a mi *Siebenb. Karpathen-Verein*-ünkben tényekben nyilvánuló törekvésekhez: a »Brassó« testvér-osztály által itt a Kis-Királykőn felállított »Bethlen-lak« felavató ünnepélye alkalmából szívesen átadom a *Siebenb. Karpathen-Verein* brassói osztályának szívélyes üdvözlését és szerencsekívánatait. (Éljenzés!) Kívánom, hogy ez az új menedékház sok éven keresztül fennálljon, hogy az álnok gyújtógató kéz, valamint a zivatar vilámsugara megkímélje, hogy sok vidám túristát fogadhasson oltalmába, s hogy mindazok, kiknek szíve e felséges fekvésű helyen hevesebben dobog, hazánknak új szeretetet fogadjanak, de aztán ott lenn a völgyben meg is tartsák azt, a mire itt fenn lelkükben fogadalmat tettek, hogy így a havasok nyugalma, ez a valódi Istenbéke, ott lenn is jobban és jobban betöltse az emberek szívét. (Viharos éljenzés!) Ezen értelemben, s ezen érzelmeik által vezéreltetve üdvözlöm az E. K. E. brassói testvér-osztályát és felkérem a tisztelt jelenlevőket, kiáltsák velem együtt: Az E. K. E. brassói osztálya virágozzék, növekedjék, gyarapodjék! (Hosszas éljenzés. Szónokot számosan üdvözlék.)

A beszédek elhangzása után a daloskőr a *Himnusz*t énekelte el és ennek végeztével a menedékház verandáján terített asztalhoz ült a társaság és a fáradalmak után jóízűen fogyasztotta az izlésesen készített turista eledeleket.

A lakoma folyamán *Maurer* Mihály főispán beszélt elsőnek, üdvözlővén vármegyéje nevében a vendégeket, *Szádeczky* Lajos dr. *Bethlen* András grófort, *Mannsberg* Sándor br. *Maurer* Mihály főispánt, *Orbán* Ferencz az E. K. E. központját, *Rombauer* Emil a szász Kárpát-Egyesület képviselőit, *Alesius* Oszkár Brassóváros h. polgármestere az E. K. E. brassói osztályát, *Radnóti* Dezső a túrista hölgyeket, stb. éltették. Számos tósztt hangzott még el, mely mind a megkötött béke és barátság visszhangja volt. Azután felhangzott az ének s megszólalt a havasi tilinkó, messze vivén el viszhangját a szép ünnepnek.

Estefelé visszatért a társaság Zernestre, hol a vendégek megvacsoráltak. Itt a sátor alatt *Orbán* Ferencz még egyszer felszólt, hogy bucsut vegyen az E. K. E. tiszteleti elnökétől, *Bethlen* András gróftól és a vendégektől. A társaság innen Brassóba utazott, hová este 9 órakor érkezett meg.

Az E. K. E. központi kiküldöttei közül *Szádeczky* Lajos, *Mannsberg* Sándor br. és *Hirschfeld* Sándor tovább indultak fölfelé és megmászták a Nagy-Királykőt, mely rendkívül érdekes utjokról *Szádeczky* Lajos dr. ír e füzetünkben czikkelyt.

A szép ünnep rendezésében kiváló érdeme van *Orbán* Ferencz osztályelnöknek, és *Förder* Sándor osztály pénztárosnak, kiket működésükben *Maurer* Mihály főispán a leghathatósabban támogattott.



A Nagy-Királykőn.

(Hat képpel.)

Irta: **Szádeczky Lajos** dr.

Szép vagy óh Erdély! 20 év óta bámúlok szépségedet, bejárva minden vidéked zegét-zugát; de még mindig új és új, eddig nem sejtett bájaidat fedezem fel.

A Kis-Királykő lábánál épült menedékház felavatása alkalmat adott a 60 kirándulóból hármuknak a Nagy-Királykő megmászására: erről akarok egyet mást elmondani, már csak hálából is, hogy ott nem maradtunk, a mihez 3-4 ízben igen közel voltunk.

Az első igazán természeti ritkaság a mi meglepett a *zernesti patak forrása*. A falutól negyed órányira a sziklából kilencz ágban egymás mellett ember deréknyi nagyságú források, azaz kész patakok törnek elő, melyek jéghideg, kristálytisza vize csakhamar egyetlen nagy-patakká egyesül. Először azt hittük, hogy a nagy víztömeg egy *büvőpatak* napfényre törése; de a Kis-Királykő szikláin alól jöven, ott lát először napvilágot. Vize oly átlátszó még a faluban is, hogy egy gombostű meglátszanék a fenekén.

Második természeti ritkasága e vadregényes szép vidéknek, egy félórányira ettől, a hegység belsejében, a *Propasta* nevű *hegy-hasadék*, fantasztikus égnek meredő szikláival, patakkal az alján. A Tordahasadékánál nagyobb, szebb és vadregényesebbnek tartják.

Ennek a szádájától vezet fel az újonnan készített túrista út az E. K. E. Brassó-megyei osztálya által (*Bethlen* András gróf és az E. K. E. központi igazgatósága anyagi támogatásával) épített *menedékházhoz*, melyről remek kiállítás nyílik a Királykő sziklagerinceire és az alattok elterülő keleti magas völgykatlanra, melynek tisztásain juhásztanyak (sztinák) látszanak s a fatenyészet végső határán, az oláhországi határszélen, a Nagy-Királykő legmagasabb csúcsa alatt a szász Kárpát-Egylet menedékháza fehérlik.

Az első (a magyar menedékház) 3 óra alatt a völgyből kényelmesen elérhető. A második (a szász) onnan 2 óra járásnyira fekszik.

Az első menedékház felett egy óra járásnyira, meredeken kapaszkodó úton (a mely előbb-utóbb serpentinákra átválttatandó) jutunk fel a *Crepatura* (szakadék) nevű sziklahasadék fölé, mely a Kis és Nagy-Királykőt elválasztva meredeken esik alá a Barcza felső völgyére, Zernest felett.

Ebből emelkedik ki a *Szent István csúcs* nevű szikla torony (A Crepaturát képből bemutatjuk a 123. l.)

A Crepatura feletti tetőről remek kiállítás nyílik a Zernest felett

(északra) elterülő hegyes vidékre, melynek magas plateauin szántóföldek tarkállanak. Látszik a zernesti csatatér, melyen *Teleki* Mihály 1690 aug. 21 a *Thököly* kurucz-török-tatár hadaival szemben vívott ütközetben elesett; távolabb a brassai hegyek, s közvetlen közelben nyugatra a Nagy-, és keletre a Kis-Királykő hatalmas sziklafalai és csúcsai.

A remek kilátó ponton (melyen a kiránduló társaság csoportképe látható a 122. l.) gr. *Bethlen* András ő exciája egy pavillon építését határozta el, mely még az ősz folyamán elkészül

Megjegyzésre méltó, hogy a katonai térkép Kis-Királykőnek a Crepaturától nyugatra eső első csúcsot

nevezi (1923 m.), a mely pedig már a Nagy-Királykő hosszan elnyúló sziklafalához tartozik, nem pedig a szakadéktól keletre eső külön szikla tömböt, pedig a vidéken mindenki ezt nevezi Kis-Királykőnek, mint a mely valósággal külön áll és mintegy fia a Nagy-Királykőnek, mely egy hosszú kőívet alkotó nagy sziklafal, több kimagasló csúcscsal, melyek magassági méretei így következnek egymásután keletről nyugat felé: 1923, 2068, 2154, 2129, és a főcsúcs: 2241 méter.

Ez utolsó tetején az ország határszélén a határjelző fán a 201. szám áll, a menedékház felett van a 200-ik országos határdomb és faoszlop.

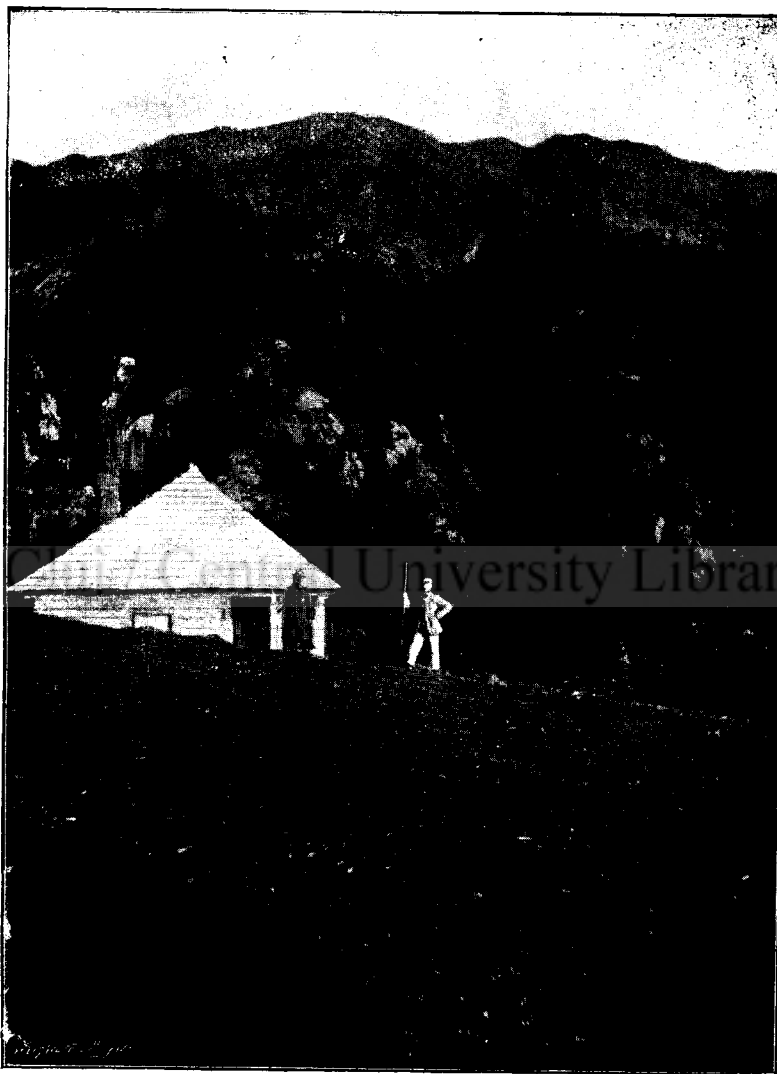
Ennek a legmagasabb csúcshoz megmászását tűztük ki célunkul ama kedves és kitűnően sikerült menedékház-felavatási ünnepély alkalmával, melyet ott aug. 22-én központi, brassai és szász kárpát-egyleti túristák ünnepeltünk.

A felavatás, ebéd, poharazás, köszöntők, tilinkó és dalolás s a zergevadászok sortüze után a társaság zöme levonult a völgybe, mi hárman, br. *Mannsborg* Sándor, *Hirschfeld* Sándor és e sorok írója egy ügyes vezetővel *Minia* Józseffel és két podgyász-hordóval neki vágunk a Nagy-Királykőnek.

A magyar-menedékháztól d. u. 5 órakor elindulva néhány patak mélyedésén és magas partemelkedésén átkelve, többnyire szép fenyves erdőn keresztül 7 órakor megérkeztünk a szász menedékházhoz. — Feljegyzésre

méltó epizód mindössze az, hogy útközben fajdkakast láttunk és megnéztük egy sztina belsejét, hol éppen fejték a juhokat. A juhászatra nagyon alkalmas völgykatlan ez a Királykő alatti, úgy, hogy a katonai térképen magán öt sztina van megjelölve.

A szász menedékház kisebb, mint a magyar, de nagyon csinos: széles tornáczczal, két szobával, üvegablakokkal és kívül deszkával. 600 frtba került, míg a magyar 1100 frtba. Két szoba van benne, mint amabban. Sajnos, mi csak külsőleg láthattuk, mert be volt csukva. Kulcsa a mi vezetőnkél áll, a ki építette is, de ő Zernestről zergevadászatra indulva, nem tudván még akkor, hogy minket a Nagy-Királykőre kísérni



A NAGY-KIRÁLYKŐ DÉLKELETI OLDALA, A SZÁSZ K. E. MENEDÉKHÁZÁVAL.

Hirschfeld Sándor fé. képe

fog, nem hozta magával. Így hát kívül a fenyves mellett, szabad ég alatt hálunk, fenyőgalyakból rögtönzött fekvőhelyen, lobogó tűzzel a lábunk alatt.

A szomszédos sztinából kaptunk tejet, túrót; theát is főzve, pompás vacsorát csaptunk, s 9 órakor már lefeküdve gyönyörködtünk a csillagos égben, a tejút milliárd csillagjában, Csaba királyfi székely vitézei lópatkó szögeiben.

3 óra után ébredtünk fel, de megvártuk a nap fölkelését, hogy éjjeli tanyánkat és a Nagy-Királykő felettünk emelkedő csúcsát s az útirányt, mely oda vezet, lefényképezzük. Az első nem sikerült (fényt kapott), a másikat bemutatjuk (ld. a 127. l.), mert tisztán látható rajta az a hasadék, melyen a menedékháztól a felfelé kapaszkodás kezdődik s a Királykő főcsúcsa alatt emelkedő sziklák.

5¹/₂ órakor megindulva, egy meredek szakadék alján kapaszkodtunk fölfelé, melynek nyugati szegélyén átkelve, 1 óra múlva benn voltunk Oláhországban s itt egy gyepes meredek oldalon folytattuk útunkat kigyóvonalokban tekeregve. Fél óra múlva sziklák alá érkeztünk, a hol az utolsó sekélyke forrásból néhány korty vízzel enyhítettük szomjunkt. Innen már remek kilátást élveztünk a szemben álló Bucsecsre, alatta a Töröcsvári-szoros hullámos hegyeire s ben Oláhországban a Dimbovicza völgyszakadéka, a rukkori cukorsüveg hegyre, háta megett Campu Lungu városka fehér falaira stb. Itt magasság-mérőnk 1960 m. magast mutatott.

Másfél óra múlva, minden nagyobb fáradság nélkül többnyire gyepes legelőn kapaszkodva a meredek oldalon, tátongó mélységek felett, fenn voltunk a főcsúcson, a hol nagy kőrakás s határjelző czövek áll, északi oldalán M. O. (Magyarország), a délin R. (Románia) fölírással s alattuk 201 szám, a határjelek sorszáma.

Időnk oly tiszta volt, hogy kivánni sem lehetett szebbet. Láttuk a Keleti Kárpátok határláncolatát, a máramarosi és besztercei havasoktól lefelé a gyergyai, csíki, háromszéki határhegyeket végig s a közvetlen közelben alattunk, mint három strázsára kiállított őrszem a magas Bucsecs előtt, a Tömösi szoros két oldalán, a *Diákos-tető* (a brassaiak kedvenc kiránduló helye: a Schuller, 1804. m.), a Nagy-Kőhavas (Pietra Mare 1840. m.) és a Bodza-szorosnál a *Csukás* emelkedett.

A Bucsecsen innen alattunk terült el a Töröcsvári-szoros. A nyugati oldalon emelkedtek a Fogarasi havasok keleti csúcsai, s tisztán látható volt (képben is megörökítettük) az az út, melyen *Thököly* Imre a »kuruczkirály« 1690-ben a havasokon átkelt, mint Hannibál az Alpeseiken, a Dimbovicza völgyétől, a Királykő háta megett felkapaszkodván a Tamás-

csúcs alá (1731.m.) s a Hosszú-hegy oldalán, a Csákán-csúcsot megkerülve a Török-gerinczen lebecsátkozott az ő kurucz-török-tatár seregéről elnevezett Török-völgybe s innen a Barcza-völgyén végig Zernest alá, a hol háta mögé kerülvén a Töröcsvári-szorosban álló német és erdélyi seregnek, a csatában (aug. 21.) *Teleki Mihály* is elesett, *Heisler* tábornok elfogott.

E hegy-labirinthustól északra csillámlott a fogarasi síkság, maga Fogaras is látszott. A keleti sík lapályból láttuk a Barczaságot, a háromszéki síkságot, az Olt áttörését Tusnádnál, balra tőle a Hargitát, Erdővidékét, még feljebb a görgényi hegyeket stb.

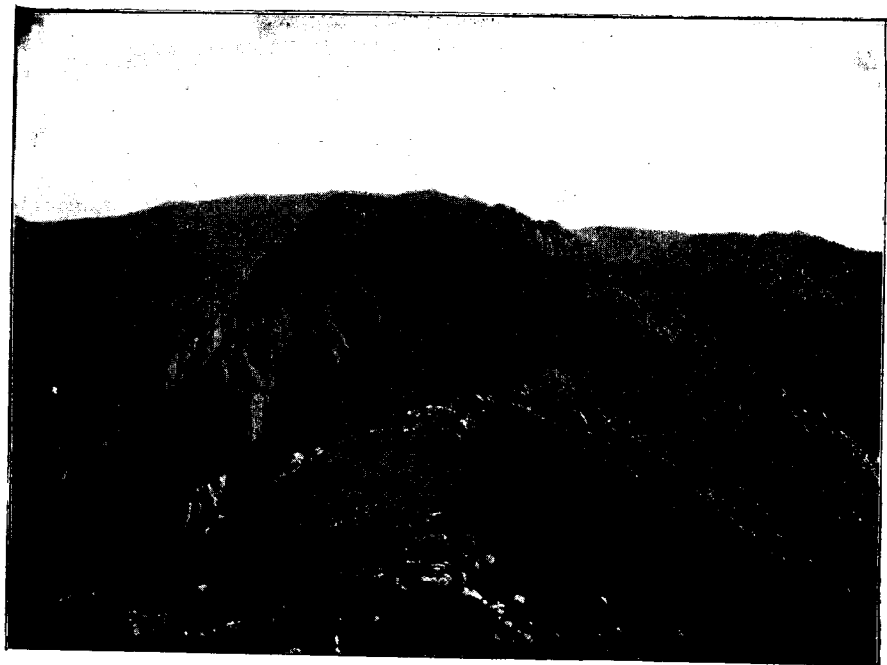
A fölséges kilátás bőven kárpótolt az eddigi fáradsalmakért, talán még a leszállás borzadályos és életveszélyes nehézségeiért is.

A csúcsról lemenetelt ugyanis kirándulásunk főtanácsadói úgy irányították, hogy lefelé a Királykő északi oldalán ereszkedjünk le, a hol hamarabb (állítólag 3 óra alatt) elérjük a Barcza völgyét, a hol bennünket *Orlovszky* Gyula, Brassó város főerdésze és *Czámpa* Gusztáv járásbíró kocsival és jó gulyással várni fognak. Vezetőink erre kalauzoltak lefelé, a csúcson villásreggelizés után ³/₁₀ órakor elindulva.

A Királykő északi oldala merő sziklálkból áll, melyek szinte függőleges irányban rohamosan szállnak alá a Barcza-völgyére. Ezek közt a függőleges sziklafalak közt kellett nekünk leereszkednünk a 2241 m. magas csúcsról.

Eleinte csak vigan ment a »katabázis«: a torony magas sziklák között, kötőrmelékeken, sziklahasadékokon át, piros festékű jelek mutatták az irányt, a merré kanyarogni kellett. A hol földet, vagy pláne gyepet találtunk, melybe túrista-botjaink szögét belevághattuk, ott gyöngy élet volt, de a sziklán a túrista-bot sem segít, csak a kéz és láb.

Egy óráig kanyaroghattunk egyik szikla-katlanból a másikba, midőn egyszerre egyik völgykatlanban a



Hirschfeld Sándor felvétele.

A NAGY-KIRÁLYKŐ CSÚCSA ÉS FÜGGERINCZE.



a piros jelző-pontok megszakadtak s egy mélységes szakadék tátongott előttünk.

A vezetők magok is zavarba jöttek, midőn lárták, hogy itt tovább élő ember nem haladhat, ha csak a szédítő mélységbe zuhanni nem akar. Hárman háromfelé indultak az útirányt keresni s mi tétlenségre kárhoztatva vártuk a jó szerencsét egy óráig, elgondolva, hogy itt találhat az éjszaka is. Én emlékeztem, hogy piros jelzéssel előbb azt a felírást láttam egy kővön, hogy »In Krumholz, links« s mi el is haladtunk a törpe fenő bokrok mellett, a honnan újabb jelek vezettek (tévésen jelezvel!) idáig eme labirintusba. Visszafelé indultam a sziklák között, hogy ezt a felírást megtaláljam, de mielőtt odáig értem volna, a fővezető megtért kutató útjából s visszavezetett e kritikus ponthoz, onnan be a törpefenőbe s a sziklák tetején át, a hol bőven szedhettük a gyopárt, be egy másik szakadékba.

A leereszkedés itt borzalmas és életveszélyes volt! Egyik társunkat, hasra fektetve, lépésről lépésre vezette a vezető, én nyomukban haladtam, harmadik társunk botját a kövek közé szúrva, lábát neki feszítve leült s borzadva bámult le a mélységbe s kijelentette, hogy ő vezető nélkül egy lépést sem tesz tovább, mert szédül és fél a lezuhanástól. Mikor mi leértünk a meredély aljára, a vezető visszament érte s úgy vezette (nem kézen, hanem lábon fogva) hason fekve le a szakadékon, lábát minden lépésnél fogva és irányítva, hogy hova tegye, s kezével kapaszkodván, a miben lehetett.

A vezető kijelentette, hogy ez még »komót« út, jön még ennél csúfabb is, a hol ők is leteszik a pakkot s egymást is tartják és támogatják.

Alig mondotta ki, előttünk állt egy sziklaél, melyen át kúszva a másik szakadékba kellett jutnunk.

Itt kapaszkodni! vezényelt Minia Józsi uram, rámutatva az előttünk álló sziklafalra.

Kapaszkodni, de hogyan? mikor a szikla köve meredek s gömbölyű, nincs kiálló tagozata, a hova lábát kezét illeszse a kapaszkodó, s alatta tátongó mélység!

»Csak kurázs! — vezényel a zergevadász, — keresni kicsi kő és megfogni. Ez komót!«

Ők magok is lerakták a pakkokat s egyik előre kúszva a lábunkat dirigálta, hogy hová, melyik kis kődarabra tegyük, a másik fent a kezünket fogta, s úgy eresztettek óvatosan alá. 5--6 ilyen lépés után a tulsó oldalon leeresztettek egy szűk sziklahasadékba, a hol nagyokat nyújtózva lehetett csak egy-egy talpalatnyi lábtámponot találni.

Itt egyenként keltünk át s egymásért nagyobb remegést állottunk ki, mint kiki magáért.

Józsi pedig félig magyarul félig oláhul kommandírozott: »ide láb, keress kicsi kő, jól fogd meg! for-

dítsd hasadat! ne nekem, sziklára fordítsd! hosszut nyujts lábodat!« stb. stb.

Bizony bizony, nem volt tréfa dolog — s ha tudjuk hová jutunk, inkább választottuk volna a felmenet megtett hosszú, de kényelmes útát.

Még két ilyen hajmeresztő életveszélyes helyen kellett átkelnünk; egy sziklagerinczen, mély szakadékkal alatta, a hol egy ballépés vagy lecsuszamlás biztos halál, majd egy keskeny kőpárkányon, melyen megint két-két vezető dirigálta kezünket, lábunkat, hogy hova lépünk s mibe kapaszkodjunk. Ez utóbbi »salto mortale« volt vagy 20 lépés hosszú.

Mekkora megkönnyebbülés volt, mikor ismét kőtörmelékekre jutottunk, a hol egyéb veszély nem fenyegetett, mint hogy a hátul jövők lába alatt megindult kő üti le az előjárókat.

Mikor a sziklák alá értünk: legelőbb is gratuláltunk egymásnak a szerencsés megmeneküléshez. Egyik társunk kijelentette, hogy mától számítja második életét, mert egy órával ezelőtt már lemondott az életről. Végül azzal vettünk magunknak elégtételt, hogy a magunkkal czipelt fénykép-masínával lekaptuk az ördögös sziklák egy részét (melyet bemutatunk! ld. a 129. lapon.)

A kép balfelöli alsó részén két szikla üreg látszik, melyek mögött katabazisunk vezetett. Hátról olyan, mintha egy gothikus kapu volna. Vezetőnk tévedésből majdnem bele kommandírozott ebbe a mélységes szakadékba. Azt mondja: »erre emlékszem, jó lyuk, piros van benne!« (értette az útjelzés piros foltjait). Már már beleléptem, mikor észrevettem a feneketlen mélységet, mely alatta tátong; a piros nyíl nem benne, hanem mellette mutatja az irányt.

Ilyen kalandok után értünk 5 óra alatt a sziklák alá, a hol egy nagy hóörmeg huzódott meg a legalsó sziklatömb aljában. Lehetett 4—5 m. mélységű s vagy 40 □ m. felületű fagyos hó, melyből kiki szomját enyhítette. Az oláhok úgy szopogatták, mintha igazi fagyalt lett volna.

Az erdőben málnabokrok sűrű bozotjában törtünk lefelé út nélkül, míg nem elértük Speria-patak völgyét, majd a tágas Tamás-völgyet s ennek a Barczába ömlésénél $\frac{1}{2}$ 5 óraker a vadászlakot, hol ismerőseink már aggódva vártak a párolgó gulyással. Az előre jelzett 3—4 óra helyet $6\frac{3}{4}$ óráig tartott a levonulás, melyhez »hasonló lyókat« senkinek sem kívánunk.

Másfél óráig tartott még kocsin Zernestet elértük a Királykő meredek szikla fala alatt a Barcza szűk völgyén lefelé. Épen hogy megérkeztünk a 7 ó. 20. p. induló vonathoz, melyen Brassóba siettünk.

Másnap (aug. 24.) reggel felmentünk a határszéli Predeára s meglátogattuk a Tömösi-szorosban nyaraló

Schandi Mihály vasuti felügyelő, h. üzletvezető urat és kedves családját, kikkel a Fetifoj-tetőre kirándulván a Bucsecs zordon szépségeiben gyönyörködtünk.

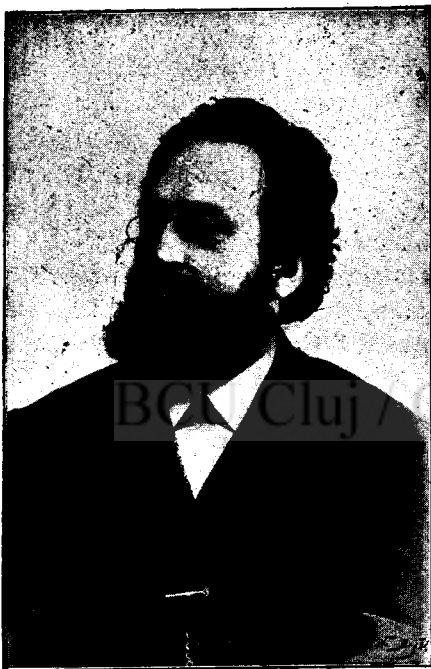
Megkoronázta felejthetetlen emlékü kirándulásunkat a Tömösi-szoroson tresszinán való lejövetelünk, a mely föltárta előttünk a vadregényes szoros főnséges panorámáját, melyet a természet villatelepekké praedestinált. Az oláhok már felfedezték ezt s Predealon rohamosan épülnek a villák a kopár tetőn: pedig mennyivel szebb és bájosabb a Tömösi-szoros! Megérjük-e, hogy a nyaralni rendszeren külföldre járó magyar közönség valahára ezt is felfedezze!



Két arczkép.

Römer Gyula.

— A S. K. V. brassói osztályának elnöke. —



RÖMER GYULA.

ország részben lakó más ajku honpolgárok között. Ezt a törekvésünket különösen *Römer Gyula*, ennek az osztálynak derék elnöke fogta fel helyesen és támogatott minket lelkesen. Érdemesnek tartjuk e kiváló férfiú arczképét és életrajzát itt azzal a megjegyzéssel közölni, hogy az életrajz egyszersmint a S. K. V. brassói osztályának majdnem történetét is tartalmazza.

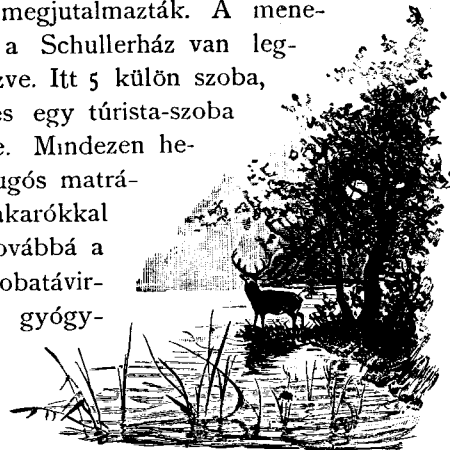
Ime az életrajz:

Römer Gyula 1848. április 21-én Brassóban született; 1866. évben végezte szülővárosában az ev. gimnáziumot és 1866—1870-ig Bécs, Jena, és Heidelbergba főiskoláiban különösen természettudományokat tanulmányozott. 1871-ben tanítói vizsgája alapján a brassói ev. alsó reáliskolánál mint természettudományi tanító alkalmaztatott. 1872, tehát 25 év óta hasonló minőségben az evang. polgári leányiskolánál szolgál és egyidejűleg osztály tanítója az ezen intézettel kapcsolatos könyvvezetési tanfolyamnak, valamint természettudományi

Mindig rokon 'érzessel kísértük a Szász kárpát-egyesület tevékeny brassói osztályának működését, mert láttuk, hogy ez az osztály valóban hivatása magaslatán áll és megtudja érteni az E. K. E. törekvését is, melylyel közeledni igyekszünk mindenkihez, hogy békét és barátságot teremtsünk az

tanítója a gyermekkertésznö képző intézetnek. Irodalmilag különösen a botánika és túristaság terén működött tevékenyen. A *Siebenbürgischer Karpathenverein* évkönyvének 17 évfolyamában tollából 21 kisebb-nagyobb dolgozat jelent meg. A *Siebenbürgischer Karpathenverein* 1880. évi november 28-án Nagy-Szebenben *Wolff* Károly dr. által megalakítatván, a néhány évig brassóban fennállott *Siebenbürgischer Alpenverein* feloszlott és ennek tagjai az 1881. évi április 2-án 26 taggal szervezett *Siebenb. Karpathenverein* brassói osztályába léptek be. Osztály-elnökül *Römer Gyulát* választották meg, ki e szerint a S. K. V. brassói osztályát most már 17 év óta vezeti. Ezen idő alatt a tagok száma majdnem megtízszerezedett, mivel 1896. év végével 851-et tett ki. Az ő vezetésével a brassói osztály híven szolgálta a *Siebenb. Karpathenverein* célját, hogy Erdély szép felföldjét megismertesse s az idegen túristáknak megnyissa és látogatásukra érdemessé tegye. E téren korlátolt eszközei dacára figyelemre méltó alkotásokat hozott létre. 1881-ben a *Nagy-Királykőn*, 1882-ben a *Malajesti völgyben* a *Bucsecsen* menedékkunyhót, 1883-ban a *Keresztényhavason* (Schuller) menedékházat, 1885-ben a *Nagy-Kőhavason* menedékkunyhót, 1888-ban a Bucsecs legmagasabb pontján, az *Omu-n* kökunyhót és végül 1896-ban a *Nagy-Királykőn* a második menedékkunyhót építette az osztály, miután az első izben épült kunyhó itt 15 évi fennállása után 1896 évi január havában leégett volt. Ha tekintetbe vesszük, hogy a Schullerház kétszer bővített ki: a brassói osztály eddig 6000 frtnál többet fordított menedékkunyhókra. 1898. évben is építend menedékkunyhót, még pedig a Bucsecsen, mivel az ott fennállott — ez év augusztus havában — sajnos leégett.

Útépítések és útjelölések nevezetesen a Schulleren eszközöltettek. Itt 5 új út készítették, a fontosabb utak megjelöltettek és táblákkal láttattak el. Az osztály kezdeményezésével és támogatásával kigyó-út készült a fekete halomi hegyen, hidat épített a Heldenburghoz és ugyanitt a sziklákba lépcsők vágattak s megjelöltettek az inkább használt fel és lejárók a Nagy-Kőhavásra és úgy a Bucsecsen, mint a Nagy-Királykő nyugati oldalán útjelzések készítették. A Schuller területén a forrásokat ismételten megtisztították és táblákkal ellátták, és a Schuller házhoz egy hosszabb vízvezeték készült. A vezetők ügyét rendszeresítették és az osztály szolgálatában jelenleg 10 vezető áll, kik közül többet, nevezetesen *Stenike Juont* és *Simon András*t megbízhatóságukért megjutalmazták. A menedékkunyhókköz a Schullerház van legjobban berendezve. Itt 5 külön szoba, egy női szoba és egy túrista-szoba áll rendelkezésre. Mindezen helyiségeket aczélrugós matrácokkal és szőrtakarókkal látták el. Van továbbá a Schullerházban szobátávir-dai vezeték, házi gyógyszer-tár, könyvtár és május 15-től október 15-ig



Alesius Oszkár.

— A S. K. V. brassói osztályának alelnöke. —

ajánlásra is be van rendezve. Ez idő alatt Brassóban smert éttermekben beszerezhető bárczák ellenében, különböző ételek és különféle italok kaphatók. A Schuller területre nézve kiadott a brassói osztály egy úti és tájékoztató térképét a Schullerspitzéről.

A brassói osztály nemcsak 1885-ben Salzburgban az alpesi és 1885-ben Budapesten az orsz. kiállításon vett részt, hanem ő maga rendezett. 1886-ban, Brassóban saját kiállítást, nyilván az első túristasági kiállítást, amely a tatógatók osztatlan tetszését megnyerte. A társas életet az osztály tagjai közt osztálykirándulásokkal, mulatságos túristasági estélyekkel mozdítják elő. Évente 3 nyilvános kirándulás, egy két mulatságos estély előadásokkal és tánczcal, télen meg minden szombaton este fesztelen összejövetelek tartattak, melyeket az osztály elnöke léptetett 1885-ben életbe, és melyeken a kezdetet többnyire túristasági előadás képezi.

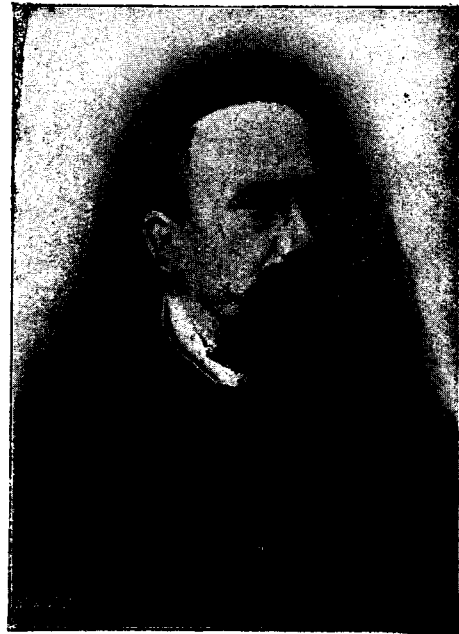
A brassói osztály tagja az E. K. E., a Magyar Kárpát-Egyesület, az Osterr. Touristenklub, a Steiermarkischer Gebirgeverein és a Deutscher u. Osterreichischer Alpenvereine egyesületeknek. Mindezen egyesületekkel, nevezetesen pedig a Deutscher und Österreichischer Alpenvereine »Austria« osztályával, az Osterr. Touristenklubbal és az E. K. E. brassói osztályával a legbarátságosabb összeköttetésben áll, mely utóbbinak erre vonatkozó kívánságára Römer elnök annak idején szívesen megszerkesztette a munkaprogrammot is.

Alesius Oszkár elnökhelyettessel egyetemben szerkesztette Römer tanár a városi idegen forgalmi intézet által kiadott »Freundenführer«-t és kiadta 1886-ban az »Orientirungsblatt«-ot idegenek számára, melynek példányai a millenniumi kiállításon a túrista osztályban százával osztattak szét.

Végül említésre méltó, hogy Kömer a Woert-féle brassói kalauzt kiadta, meg írta Füssli »Das Siebenbürgische Hochland« cz. dolgozatában a »VII. tour«-t és átdolgozta Bädecker útazási kézikönyvének utolsó kiadásában a »Siebenbürgen« (Erdély) fejezetet.

A S. K. V. brassói osztályának munkáiban Römer elnököt nevezetesen Daubel Fr. és Sammer Fr. tagok, utóbbi időben még Alesius tanácsos, Necolny mérnök Gammer G., Godesch E. és az időnkénti pénztáros, jelenleg Mayer A. támogatták a legerélyesebben.

Ez adatok élénken bizonyítják, hogy országreszünkben a túristaság sokat köszön Römer Gyulának. Gyakorlati tapasztalatai e téren megbecsülhetetlenek és épen ezért az E. K. E. brassói osztálya sem mulasztotta el, hogy adandó alkalmakkor e sokat látott és tapasztalt férfit támogatását igénybe ne vegye. Elismeréssel jegyezzük fel, hogy Römer mindig készséggel tett eleget kéréseinknek és e tekintetben cselekedeteit csupán a tiszta hazafiság és a közügy érdeke irányították. Bizonyára találkozunk még e lapok hasábjain Römer Gyulával, hiszen javakorában van és a túristaság még sokat vár tőle.



ALESIVS OSZKÁR.²

A másik férfit, kit bemutatunk olvasóinknak, Alesius Oszkár Brassó város h. polgármestere és a S. K. V. alelnöke. Költői lelkű férfit és korrekt hazafit. Az E. K. E. brassói osztályának megalakulásakor és most a kis-királykői ünnepeken szép magyar beszédeket tar-

tott. Mindkét beszédben hangsúlyozta a testvéri összetartást és a hazához való hű ragaszkodást.

Alesiusnak, mint túristasággal szoros kapcsolatban álló s annak céljait a leghathatósabbban előmozdító brassói szépitő egyesület és a brassói idegen forgalmi iroda elnökének kiváló érdemei vannak. Azok a szép sétaútak Brassóban a Posta-réten, melyek a »Királyút« büszke nevét méltán viselik, valamint a Czenk oldalán a Rakodó völgybe vezető szép utak mind Alesius alkotásai. S hogy az általa alapított idegen forgalmi iroda működésének minő hatása volt, azt az idegen forgalom tanúsítja leghívebben, mely arról győz meg, hogy Brassó idegen forgalmának utóbbi öt évi átlaga a tíz ezeret meghaladja.

Az idén, a nyár folyamán pedig oly jelentékeny volt e forgalom, hogy az erdélyi fürdők bármelyike örvendhetett volna hasonló látogatottságnak.

Az E. K. E. brassóvármegyei osztályát a Bethlenmenedékház létesítésében a legnagyobb készséggel támogatta, a mennyiben a szükséges terület és nyers anyag engedélyezését ő eszközölte ki Brassó város tanácsánál és képviselő testületénél. Az E. K. E. működésének minden mozzanatában teljes bizalommal és meleg érdeklődéssel vett részt.

Életrajzi adatai a következők:

Alesius Oszkár a Siebenbürgischer Karpathen-Verein brassói osztályának alelnöke, első városi tanácsos és polgármester-helyettes, Brassó város vagyonának gondnoka (7 millió), elnöke a brassói szépitő egyesületnek és számos egyesületnek biz. tagja, született 1844. április hó 30 án Nagy-Szebenben; Alesius Károly volt brassói tanácsos és kerületi felügyelő fia, és rokona az 1564-iki évben Nagy-Enyeden tartott zsinaton a reform. hittársaktól első püspökké választott Alesius Dénesnek,



Alesius Oszkár a brassói Honterus gimnázium bevégezése után a bécsi és budapesti m. kir. egyetemeken a jog és államtudományokat tanulmányozta és az utóbbi egyetemen be is végezte.



Első fényképek az Alpokban.

Írta: Dollfuss Gusztáv, a »Cl. Alp. Fr.« tagja.

(Francziából.)

1850. aug. havában történt, hogy egy Dollfuss-Ausset, Camille Barnabé és belőlem álló társaság nyolcz podgyászfordó illetve vezető kíséretében, kissé ködös napon pitymallatkor a Grimsel hospiciumát elhagyva, a Pavillon de l'Aar felé tartott.

Két podgyászfordó czipelte a hátán csekély bagáziánkat és némi élelmiszert, a többi hat pedig súlyosan megterhelve azokat a nehéz és komplikált eszközket hozta, a melyeket abban az időben egy fényképezés nélkülözhetett.

Sőt az utóbbiak közül akkor még az is ritka volt, a ki a vidékre menni merészkedett. A mi derék vastag lyoni fotográfusunk nem volt a gyalogláshoz szokva, és így egy vezetőt biztatásul kiváltképen az ő személyéhez adtunk segítségül, hogy a csapatot követ hesse.

Jó meneteléssel haladtunk át a Grimsel és az Aar-gleccser szakadéka között lévő távolságon. Az út könnyű és jó. De a körül forgott már most a kérdés, hogy *másszunk!* és az itt kezdődő és törmelékektől fedett szakadékon nehéz volt átgázolni. A vezető csak erőfeszítésekkel képes *Darnabét* fentartani; előbbi azonban neki bátorodik s már a gleccser morenájának a közepén haladunk, igen de ez hosszú, lehangoltan és vontatott lassúsággal törtetünk előre. Ujabb vonakodá sok fotográfusunk részéről, ki a jegen való veszélyben forgás miatt minden bátorságát elveszítette.

Sok időnkbe került, de végre megérkeztünk a sziklás hegytömb lábához, a melyet a Pavillon ural. Az utolsó hágó nagyon meredek és barátunk a fáradságtól teljesen kimerült.

Két podgyászfordó leteszi a terhét, csak később viendő újra magukkal és egy a fotográfusunk vastag dereka köré font kötél segítségével őt a Pavillon küszöbéig vontatják fel. A mi szegény emberünk, a nagy-szerű táj láttára, a mely eléje tárult, minden reményt feladott, hogy azt fényképezés útján előállíthassa.

Ugyanis ez a művészet mindaddig csupán arcképek és a kis távolságból háttérül szolgáló másodrendű tárgyak reprodukálására szorítkozott.

»Hogyan ak arhatják, szólott a szerencsétlen, hogy ilyen 6–8 kilométer távolságú hegységeket fényképeznek le: soha se lehetett még ez ideig azt reprodukálni, a mit szemben magunk előtt látunk. Önök erről az egész hegységről körképet kívánnak? Kijelentem, hogy az lehetetlen.«

»Mi azért vagyunk itt, felelé atyám; semmi vonakodás. Soha, de soha ily csodálatra méltóan elhelyezett látképobjektumok még nem állottak az ön tárgylencséje előtt. Rajta, ne kételkedjék és tegye meg érettem az első kísérletet.«

»Oh, csak ma nem; össze vagyok törve, hagyjuk el holnapra.«

Az est folyamán rendeztük helyi dolgainkat s a számtalan csomag tartalmának kipakkolásához fogtunk.

Másnap már napkelte óta türelmetlenül ébren vagyunk, de fotográfusunk még mindig alszik, s nem is ébred fel csak 11 óra felé

»Ebéd után meg fogjuk kísérteni, szól *Barnabé*, még nagyon fáradt vagyok, de távol vagyok attól, hogy valami eredményt várjak.«

Az ebéd csakhamar véget ért.

Tehát elhatározásra kerül a dolog. A papirlemezeket kellett preparálni és csak bizonyos idő múltán, a mi nekünk felette hosszúnak tetszett, végre művészsünk is felállította terjedelmes alkotmányát és a gép komplikált tárgylencsáját.

A fényképezés művészete abban az időben többé-kevésbé varázslóknak tartott művészek kezei közt volt. — Végre a készülék helyén áll: ezek a szemközt álló mozdulatlan *fehér hölgyek* (havasok) pedig úgy sem okoznak sok nehézséget, hogy szándékolt helyzetet foglaljanak. — Fotográfusunk egy portrait-t készülni, hiszen nehézkes készülékei úgy sem alkottak soha ennél egyebet — Kiszemeli a *Scheuchtzernhorn*-t, néhány perczig működteti a gépet, és aztán magával viszi otromba műszereit, hogy a fölvétel felől bebizonyosodjék egy ilyen manipulációkra alkalmas »setét kamrában.«

Azután kezdődnek a rejtelmes kezelések, melyek nagyon sokáig tartottak.

Még mindig bezárkozva a seté kamrában, a művész türelmünket is próbára teszi.

Az ajtón keresztül minden perczen kérdezősködünk az esetleges eredmény felől. Egyszer csak . . . megszólal: »Látok valamit, körvonalozva van, reménylem, hogy sikerülni fog«; majd így folytatja: »nem is olyan rossz, de várjanak, mert fixiroznom kell; s még többféle fűrdőt is kell adnom a lemezemnek.«

Minden perc nekünk egy órázámba megy: végre az ajtó felnyílik és megpillantjuk a papirlemezen a Scheuchtzernhorn igen csinos negatívumát. Örömmünk leirhatatlan és mindnyájan visszhangzó diadal kiáltásokban törtünk ki:

»Az Alpok lefényképezhetők!«

Tehát azok képét korlátlanul rögzíteni lehet akár lemezre, akár *Draguerre-féle* érczlapra.

Minő becses fölfedezés a gleccserek tanulmányozására!

Ezen mozgó jégtömegek mai tényleges képét rögzíthetjük és összehasonlíthatjuk azt azzal, a mivé a gleccserek a jövőben átalakulnak.

A következő napokon kedvező ragyogó időtől elősegítve, a Scheuchtzernhorn-on kívül azok a kapcsolatos fotográfiák keletkeztek, a melyek a legelső hegyi panorámát, az Alpok fényképezés segélyével ellátott legelső sikerült látóképeit alkotják. Mostanában már úgyszólván az egész világ nyüzsög a műkedvelő túristafényképészekről, kiknek összes czókmókja még egy kilót se nyom, sőt gyakran a zsebben is elfér. 18.00 ben hat férfit kellett a szükséges kellékekkel rogyásig megterhelni, hogy néhány fölvételt eszközhessenek és két erőteljes egyén működött közre, hogy a *varázsló* mester a nehéz úton feljuthasson. Negyvenhét év kellett, hogy ezt a nagy változást előidézhesse.



Fürdői életrend.

Írta: **Boleman István dr.**

Ha elmúlt a tél s a virág fakadásával megérkeznek a gólyák és fecskék, ezer és ezer családban sürgőssé lesz a kérdés, *hova menjünk a nyárra?* Mert olyan a mi civilizációnk, főleg a nagyvárosi élet megszámlálhatatlan gondjával és élvezetével, egyrészt a fáradságos küzdelem az egzisztenciáért, másrészt a társadalmi viszonyok parancsolta életmód, hogy az egészség megóvása tekintetéből a nyár egy részét pihenésre kell szánni. Kivált a serdülő ifjúságnak van szüksége a tiszta levegőre, a szabadban való mozgásra, mert hiszen tíz hónapig görnyedtek az iskola padjaiban, szívták magukba az egymás kilélegzésétől bűzhödő levegőt; ezeknek a nyárnak forrósága, mikor az épületek útvesztőjében még éjjel sem hűl le a levegő, a nagy porfelhők nem lehetnek hasznukra. De nemcsak a tanulók sokasága, hanem mindenki, a ki teheti, menekül a nagy város förtelmes levegőjéből. Ez is civilizációnk terméke, hogy igen sok család úgy él, mint a vándormadár, télen a városban, nyáron a zöldből, — faluhelyt vagy fürdőben.

Élénk és beható megfontolás tárgya tehát annak meghatározása, hol töltsük a nyarat? A körülmények szerint erre kiki másképpen felel meg. Ha csak arról van szó, hogy a nagy város bűzhödő levegőjéből, a kiállhatatlanságig fokozódó hőségéből és porból meneküljünk, akárhová megyünk ki a szabadba, mindenütt jól érezzük magunkat. Igen sokan vannak azonban, a kiknek a kérdés voltaképen az, *hova menjünk a nyáron fürdőbe?* Ez a kérdés azután nagyon sok családot érdekel nemcsak a nagyvárosokban, hanem mindenütt, a hol hosszantartó bajokban sinlődnek és nagy betegségek után üdülők szivepedve várják a nyár jöttét, hogy mielőbb fölkereshessék a fürdőt, melynek használatától egészségük helyreállítását remélik.

Melyik fürdőbe menjünk? E fontos kérdésnek eldöntését legjobban az orvosra bízhatjuk, a ki betegségeinket ismeri. De mégis nem árt, hogyha e kérdés eldöntésénél, valamint, ha már választottunk fürdőt, az ott tartózkodásra nézve, a tapasztalat nyújtotta néhány tanácsot megszíveljük.

Nagyon ritka az a betegség, melynek gyógyítására csak egy fürdőt lehetne javaslatba hozni, rendszeren több oly fürdőt nevezhet meg az orvos, melyek mindegyikétől jó eredményt remélhet a beteg. Az igaz ugyan, hogy két egészen egyenlő fürdő nincsen, — az ásványvíz kémiai összetétele, hőfoka vagy a fürdőhely fekvése minden egyes fürdőre nézve más és más és azért azért minden egyes fürdőhelynek külön individuális jellege van; de mindezek dacára vannak fürdők, melyeknek sok közös tulajdonságuk van és azért gyógyító hatásuk is sokban megegyezik, úgy hogy nyugodtan ajánlhat az orvos betegének több fürdőhelyet, melyek mindegyikében gyógyulását lelheti fel. Melyiket válassza tehát a beteg, hogy a legjobb sikert érje el? A mióta már századokkal ezelőtt megmondta *Montecucculi* gróf, hogy a hadviseléshez legszükségesebb kelék a pénz, úgy a fürdő megválasztásban is — bár-

mily prózainak és alárendeltnek lássék is az egészség helyreállításával szemben — a pénz játza az első szerepet, mert azzal tisztában kell lennünk, hogy okvetlenül szükséges, hogy a beteg a fürdőhelyen anyagi zavarok és gond nélkül éljen. Már a régi rómaiak ismerték ez elsőrendű szükségletet s azért írták a fürdők fölé:

Curae vacuus hunc adeas locum,
Ut morborum vacuus abire queas;
Non enim hic curator, qui curat.

(Gondol menten jöjj e helyre, hogy betegségekétől menten hagyhasd el azt, mert nem gyógyul az, kit gondok üznek.)

Ha a betegnek lakásban, ételmezésben szükséggel kell küzdenie, hogy a kiszabott időt a fürdőhelyt kihasználhassa, ha csak remegve vehet részt szórakoztató kirándulásokban, vagy mindentől vissza kell vonulnia, mert különben pénzzavarokba jut, ilyenkor nem remélhető azután a legjobb eredmény. Azért a fürdő választásában a beteg az anyagi helyzetére mindig tekintettel legyen, hiszen rokontermészetű fürdők között válogathat, de míg az egyik drága, a másik, mert berendezése sokkal egyszerűbb, aránytalanul olcsóbb lehet, s az eredmény az lesz, hogy ilyen egyszerű, alig ismert fürdő csudákat mívelhet, míg a híresebb s mindenesetre jobban berendezett fürdőhelyen kétes sikert ér el az olyan beteg, a kinek lelki hangulatára, életmódjára nyomasztólag hat az a tudat, hogy ott minden előre nem látott csekélyesség pénzügyi zavarba hozhatja. Ellenben olyan beteget, a kinek a pénzügyi kérdés nem okoz nehézséget, a ki nagy kényelmet, kiváló ellátást, mindenemű szórakozást szeret, sőt megkövetel, ne küldjük olyan helyre, a hol mindezt föl nem lel, mert nem érezvén jól magát a primitív berendezésű fürdőhelyen, az ebből származó kellemetlen lelki hangulat kockáztatja az óhajtott gyógyulást.

De a pénzügyi kérdés nem az egyetlen, a melyre figyelemmel kell lennünk, ha a hasonló hatású fürdők között kell választanunk. A nagyvárosi hölgyet, a ki a téli évad sok élvezete, a társadalomban elfoglalt állásának követelményei, az örökös mulatság, éjjelezés folytán kimerült, ne küldjék a divat által felkapott fürdőhelyre, a hol megint csak azt a társadalmat találja, melytől meg akarjuk menteni, ilyen beteg a természet ölen, erdők közepette, csöndes, a mint mondani szokták unalmas fürdőhelyen gyógyul leghamarább meg, a hol a társadalom békítőitől megszabadulva pihenhet. Ellenben az oly beteg nőt, a ki éveken át minden szórakozástól s társadalmi élettől távol állott, a látogatottabb több mulatságot és szórakozást nyújtó, elegánsabb üdülőhely hamarabb lábba állítja, mint a csöndes fürdő.

Az örökké számokkal vagy egyforma munkával elfoglalt hivatalnok, kinek szellemét újabb és újabb problémák megfejtése nem gyötri, sőt inkább szellemi frissességét az egyforma munka bágyasztja, nagy — internacionális — üdülő helyeken, a hol sokféle emberrel jön össze, sok újat lát, mindennemű szórakozást és lelki ingereket talál, teste épségét, lelke rugékonyságát inkább megtalálja, mint csöndes és csak a természetből fölékesített kis fürdőhelyen; ellenben állam-

férfiukat, nagy vállalatok vezetőit, tudósokat, színészeket, éppen csöndes helyre küldjük, hogy megpihenhessenek s így nyerjék vissza testi és lelki épségüket.

A fürdő megválasztásában még egy más nehezen definiálható helyzetet, melyet talán a fürdő szociális helyzetének lehetne nevezni, kell tekintetbe vennünk. Tudjuk mindnyájan, hogy — leginkább nem nagy fürdőhelyeken — csaknem ugyanazon társadalmi osztályhoz tartozók alkotják a többséget, a kik azután meglehetősen össze is tartanak, s a hozzájuk nem tartozókat, vagy a kiket nem vesznek magukhoz valóknak, minden módon feszélyezik, a fürdői tartózkodásukat kellemetlenné teszik, a mint mondani szokták, kinézik őket; ilyenkor okosabb az ilyen vendégeket nagy fürdőkbe küldeni, a hol életüket senki sem keseríti; hasonlóképpen nagy fürdőhelyekre küldjük az olyan beteget, a kik maguk kellemetlenül érzik magukat zárt gyógyintézetekben, kisebb fürdőhelyeken és főleg kisebb hidegvízgyógyintézetekben (a hol a közös étkezés még leginkább van divatban), mert érzik, hogy a társadalmi állásuk, míveltségök nem egyenlő a vendégek többségével.

Ha a fürdőre nézve, melyben a nyarat tölteni akarja a beteg, már határozott, még az a kérdés merül föl, egyedül eresszük-e a beteget vagy társaságban. Szó sem fér hozzá, hogy mindig kellemesebb és a betegre nézve célszerűbb, ha hozzátartozói közül valaki elkísérheti őt a fürdőbe, és mégis, ha a beteg anyáról van szó, nem mindig hasznos, ha ez apró kis gyermekeit is magával viszi. Nehéz megítélni, mi a célszerűbb, menjen a szegény beteg mama egyedül a fürdőbe, örökös aggodalommal szívében, mi történik otthon kis gyermekeivel; vagy engedjük, hogy ezeket is magával vigye s így fölösleges gondot és fáradalmat szerezzen magának a fürdőben, mert az bizonyos, hogy a kis gyerekek nem hagyják anyjukat pihenni s nem találván természetesen azt a kényelmet a fürdőhelyen, melyet otthon megszoktak, anyjukat örökké izgatják, fárasztják

Gyógyító helyen a fürdőtől mindenki valami különleges, csodás hatást vár, majdnem megköveteli, hogy itt a természeti erők más törvények szerint működjenek, mint egyebütt, — egy szóval, hogy fürdőhelyt kivételes, misztikus hatalmak gyógyító ereje míveljen csudákat, és ennek folytán a beteg ne is legyen kénytelen valami nagy szigorral és pontossággal megtartani az egészségtan követelményeit, hogy meggyógyuljon, bármennyire excedáljon is. Ez pedig lehetetlen. Ne feledjük, hogy fürdőhelyeken a megrögzött betegségek gyógyítása azért sikeresebb, mert itt természetesebb viszonyok közé hozzuk a beteget. A jó levegő, a víz, a pihenés jó befolyása a betegségekre csak akkor nyilvánulhat, ha ezen természeti tényezők működését nem akasztjuk meg, azért fürdőhelyeken is meg kell tartanunk a higiéne és diétetika szabályait.

Ha azt óhajtjuk, hogy a fürdőkurának jó eredménye legyen, bizonyos életrendi és fürdőrendi szabályokat sohasem szabad figyelmen kívül hagyni. Rendesen ugyan a fürdőorvos szokta a betegeket ezekre figyelmeztetni, de nem árt, ha azokat általánosságban

ismerjük, talán megtartásukat annál inkább megsejteljük.

E szabályok vonatkoznak a lakásra, ruházatra, fürdésre, ásványvíz ivásra, étkezésre, mozgásra — kirándulásokra és mulatságokra — pihenésre. Ezen sorrendben akarok rólok meg is emlékezni.

A) *Lakás.* Nagyon érthető, hogy fürdőhelyt oly kényelmes lakást, mint az otthonunk, nem találunk, de ez nem is szükséges, mert a lakást főleg csak alváásra használjuk, tehát leginkább hálószobára van szükségünk. Ha tehát tágas, szellős és száraz szobát kaphatunk fürdőhelyt, ez a célnak tökéletesen megfelel. Ne feledjük azonban, hogy ha a beteg egész nap a szabadban mozog is, mégis számítva az est és éjjel óráit, a legtöbb időt a szobában tölti, de nem szabad tehát sokakat egy szobába összezsúfolni, mert bizony megromlik a szobának levegője, kivéve, ha éjjel az ablakot nyitva hagyják. De ki meri ezt tenni? Hidegvízgyógyintézet látogatóinak többnyire van már elég bátorságuk, hogy éjjelen át hálószobájuk ablakait nem teszik be s valóban nincs okuk ezt megbánni. Legtöbben azonban még mindig félnek az éjjeli levegőtől. Pedig mi lehet ebben ártalmas? Éjjel rendesen a levegő tetemesen lehül, s igen sokan attól félnek, hogy a hideg levegő megárthat az ágyban fekvő alvónak, a ki talán izzad, vagy álmában kitarakózik s így meghűlhet. A lehetőséget ugyan nem tagadhatom, s így megengedem, hogy az éjjeli levegő okozhat néha bajt, de másrészt hogy az alvás jól elzárt szobában, hol a levegőcsere lehetetlen, sohasem olyan egészséges, mint a jól szellőzött szobában, arról bárki is meggyőződhetik, ha reggel két oly hálószobába lép, melyek egyikének ablakai éjjel zárva voltak, a másikéi pedig nyitva, és a mikor mindkét szobában több személy aludt. A belépőt már az orra felvilágosítja, hol jó és hol rossz a levegő. De végül, ha úgy félünk a léghuzamtól és meghűléstől, van még módja az éjjeli szellőzésnek, mely kizár minden léghuzamot és még is célhoz vezet. Ha — a mi ritkaság a nyári tartózkodás helyein — az ablak dupla, vagy legalább üveg és zsalu, akkor a külső ablak alsó részét s a belső ablak felső részét hagyjuk nyitva, ha pedig csak egyszerű a szoba ablaka, nyitva hagyjuk a felső részt és úgy eresztjük le a függönyt, hogy a levegő beáramlása ne legyen gátolva. Hiszem, aki csak néhányszor megpróbálta, sohasem zárja be nyáron az ablakot.

B) *Ruházat.* Fürdőhelyeken, melyek rendesen erdős vagy hegyes vidékeken fekszenek, a levegő hőmérséklete változó, s azért még nyáron is mindig jó, ha a fürdővendég melegebb ruhát is visz magával, de azért nem szükséges, hogy az egész ruhatárt magával vigye a beteg. E tekintetben legfőképpen a hölgyek vétkesnek, a kik határozottan mindig nagyon sok ruhát visznek magukkal és még milyen ruhát. Uram istenem, fényesnél fényesebb öltözeteket láthatunk divatos fürdőhelyeinken, a hölgyek naponta ötször-hatszor csinálnak toaletot. Hogy legyen ez az egészségnek hasznára? A hidegvízgyógyintézeteknek egyik haszna éppen az, hogy már a kúra megtiltja a kalapviselést és a fűző használatát. Ebbe belenyugosznak hölgyeink, mert a

kúra úgy kívánja. Mintha bizony az ásványvízfürdők kurája nem kívánná meg a kényelmes öltözeteket. Ha hölgyeink mind, úgy, a mint azt éppen a főrangú hölgyeken láthatjuk fürdőhelyeken, egyszerűen, de kényelmesen öltözködnek s az időjárás napi változásaira nagyobb figyelemmel lesznek, mint a divatra, ők is nagyobb hasznát látják a fürdőzésnek.

Fürdőhelyt az öltözködésre nézve egyedül az időjárás legyen az úr, csak annak hódoljunk, s azért mindenki, a ki fürdőbe megy, lássa el magát nyáron is melegebb ruhával.

C) *Fürdés.* Leggyakrabban a fürdés az — akár ásványvízben, akár hideg vízben, vízkurán, — mi a beteget a gyógyító helyre vitte. Azzal biztatták őt hosszú betegsége alatt a télen, hogy majd meggyógyul, ha fürdőben lesz, s azért a legtöbb beteg azt véli, hogy mentől gyakrabban, mentől többet fürdik, annál jobb. Ha lehet kétszer, s ha nem szégyelné háromszor is megfürödnék naponta s méltatlankodva hallja, hogy a fürdőorvos csak $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ órát ajánl egyszeri fürdésre. Miért jött tehát ide, ha nem szabad fürdeni? Dehogy nem szabad, de a sok a jóból is megárt. A fürdés orvoszer, mellyel csak mérsékelten lehet élni, főleg elgyöngült beteg embernek.

Nem tekintve az ásványvíz kémiai tartalmát, már a fürdővíz hőmérséklete oly változásokat hoz létre a test vérkeringésében, idegéletében, s ezek folytán a szervek működésében, az anyagforgalomban, hogy időre van szükség míg az egyensúly megint helyre áll, főleg beteg, elgyöngült testben; azért naponként egyszeri fürdés rendes körülmények között elegendő. Csak ha különleges okok — izzadmányok felszivódása, álmatlanság megszüntetése stb. — jönnek szóba, ajánljuk a második fürdést rendszeren estefelé, de ekkor a beteg kóros állapotát mindig jól figyelembe kell venni, nehogy a kétszer való fürdés többet ártson, mint használ.

Rendszeren a reggeli órákban, szokás és jó is fürdeni, a ki kibírja éhgyomorral menjen a vízbe, de ha nagyon gyöngye, ajánlatosabb, ha előbb könnyen megreggelizik. Sohasem szabad azonban telt gyomorral a fürdőbe menni, mert ennek mindig könnyebb vagy súlyosabb kellemetlen következményei lehetnek. Még aránylag a legkisebb baj, ha csak gyomornyomást érez ilyenkor a fürdőző, mert oly vértorlódások is támadhatnak a tüdő és agyvelő felé, e melyek vészes bajokat okozhatnak.

D) *Ásványvíz-ivás.* Sok gyógyító helyen az ásványvíz-ivásra veük a fősúlyt. Ebben is rendszeren ugyanazt a törekvést látjuk sok vendégnél, mint a fürdésre nézve tapasztalhatjuk, hogy mentől több vizet akarnak inni. Egy-két pohár víz kedvéért — azt vélik — nem volt érdemes oly nagy útat megtenni, és magukat oly nagy költségekbe verni. Alig rázták le az út porát, alig helyezkedtek el lakásukban, már is sietnek a forráshoz, hogy csak egy órát se veszítsenek el s mentül többet fogyasszanak el az egészséget adó vízből. Ez sincs rendén. Az ásványvíz is orvosság, s csak mértékelten szabad élvezni. Legtöbb ásványvizünk igen sok szén-savat tartalmaz, s a mint ez kellő határok között élvezve, kellemes ingerként hat a gyomorra, mértékte-

lenül használva megbénítja a gyomor működését, sőt még az agyvelőre is nyomasztó befolyással van.

A legtöbb ásványvízből untig elég, ha naponta 2—8 decilitert fogyaszt el a beteg; és azt sem egyszerűre, hanem elosztva az egész napra, még pedig úgy, hogy a nagyobb részét — kivételesen az egészet — délelőtt s a kisebb részt délután issza meg. Nálunk s Ausztriában és Németországban évszázados szokás, hogy az ásványvizet korán reggel — éhgyomorral — isszák s utána vagy ivás közben kisebb-nagyobb sétákat tesznek. Franciaországban inkább reggeli után szokták az ásványvizet inni. Természetes, hogy ez a reggeli náluk igen frugális, tej, vaj, üres tea, vagy gyöngye kávé. Azt hiszem, hogy a vasas vizek élvezetében nagyon elfogadhatjuk mi is a francia szokást; én legalább sok, főleg gyöngye betegen tapasztaltam, hogy igen kitűnően ihatta a vasas vizet reggeli után, míg éhgyomorral nem tűrte el. De sohase feledjük, akár reggeli előtt, akár utána iszunk az ásványvizet, hogy nem szabad azzal a gyomrot elárasztani, mert akkor a helyett hogy használna, csak árt.

E) *Étrend.* Evésben, ivásban, mindig mértéket kell tartani, kiváltképpen azonban, ha ásványvízkúrát használunk és fürdünk. Sok ásványvíz nem fér össze bizonyos ételekkel, erre nézve nem lehet általános szabályokat felállítani, minden egyes esetben a fürdőorvos feladata azokat megállapítani. Savanyúvizek használatában — akár vasas, akár alkalikus ásványvizek — az étkezés rendje mindig meg van szorítva, csakis a kénese vizek élvezete engedi meg, sőt meg is kívánja a bővebb táplálkozást. Minden körülmény között káros későn este étkeznünk fürdő helyt, és főleg, ha a kelleltnél többet szoktunk enni estére. Rendes viszonyok között sem egészséges a nagy vacsora, fürdőben azonban egyenesen ártalmas. A fürdői életnek éppen az az egyik legnagyobb haszna, hogy az étkezésbe mértéket hoz be, s a külföldi fürdőkben tapasztalt jó eredmény nagy részben annak is köszönhető, hogy azokban az étkezésre kiváló gondot fordítanak, ez a *kúraszerű* étkezés pedig lényegében nem más, mint a sok évés, ivás megszorítása. Hazai fürdőinkben e fontos dietetikai rendszabály még nincs eléggé életbe léptetve, de már is sok fürdőhelyünkön kiváló figyelemre méltatják a jó és a betegnek megfelelő étkezést.

A fürdőzés és az ásványvíz-ivás a szervezetre erősen hat és benne az anyagforgalmat nagy mértékben befolyásolja, nem lehet tehát ilyenkor közönyös, hogy a gyomor és az emésztőszervek működését nem rontjuk-e meg étkezési kihágásokkal és nem kockáztatjuk-e vele az egész fürdőzés hasznát.

F) *Mozgás, pihenés.* Még a fürdésben és ásványvíz ivásban sem követnek el a betegek annyi hibát, mint a sétában, és ezt mind vakbuzgóságból teszik. A hegyek, az erdő, ellenálthatatlan erővel csábítják a város falai közül kimenekült beteget a nagy sétákra, s ezt annál is szívesebben teszi, mert odahaza az orvosa is váltig a jó levegőt és a szabadban való mozgást ajánlotta. Ehhez is azonban szokni kell. Jó levegőt talál a vendég a fürdőhelyen mindenütt, még ha a szobájából sem mozdul ki és csak az ablakot tartja nyitva. A séta, a mozgás ellenben

csak akkor hasznos, ha a beteg erejét ki nem meríti. Nem szükséges, hogy minden séta-utat hamarjában végig fusson a vendég és minden hegytetőre felmásszék. Megjön ennek is az ideje, de a nagy sétákhoz, a hegy-mászáshoz trenirozni kell magát, különben megárt. Még az egészséges ember is, ha először nagyobb gyalogsztát tesz vagy hegyet mászik, nem csak kimerül, hanem valóban törődött lesz. Láz fogja őt el, éjjeli nyugalma zavart és csak néhány nap múlva jön megint a rendes kerékvágásba. Ennek a törődöttségéi láznak oka abban rejlik, hogy az izomzat ilyen nagyobb munkát nem szokva meg, többet dolgozik, a szervezetben a hőképződés fokozottabb lesz, ehhez pedig szükséges, hogy így a fehérjeféle anyagok, mint a szénhidrátok nagyobb mértékben égjenek el, ennél fogva a bomlás és égés termékei a vérben lehalmozodnak s az önmérgezésnek egy nemét idézik elő, melynek legföltünőbb jele a láz, az izmokban való fájdalmas érzés, az álmatlanság. Ha ilyen jelentőségek az egészséges emberben is mutatkoznak, mennyivel inkább árthatnak az elgyöngült betegnek. Azért sétákon, kirándulásokon, hegymászáson sohase tévessze a beteg szem elől, hogy csak addig menjen, míg ki nem fárad. Ebből azonban nem következik, hogy egész nap a sétatéren vagy társalgóteremben üljön a beteg és talán kártyázással verje el az időt, mert a mozgás föltétlenül szükséges, csak ne menjen a mértéken túl.

Erőltetni semmit sem szabad és a kellő pihenést, meg az álmat is sohase tagadjuk meg magunktól. Azért küldik a beteget fürdőre, hogy ott kipihenje magát. Legyen tehát első feladata a pihenés, ahhoz szükséges a jó alvás is. Ne raboljuk el az éjjelt az álmatól, mert reggel ritkán toldhatjuk meg, mert a kora reggel vízivásra, fürdésre szükséges, s akarjuk vagy nem, bizony nem lehet már reggel aludni, mert ennek meg vannak a maga elodázhatatlan feladatai. Azért figyelnek arra oly szigorral most már magyar fürdőhelyeken is, hogy az éjjeli nyugalmat senki se zavarhassa meg, mert arra a betegnek föltétlenül szüksége van. Ez nem zárja ki, hogy este a fiatalság ne mulasson és ne táncoljon. A tánc igen jó esti mozgás, de a táncznak vagy egyéb mulatságnak nem szabad sokáig tartani, nehogy a szükséges időt az alvástól raboljuk el.

Az összes fürdői életrendi szabályokat egy-két szóba lehet foglalni, legjobban kifejezi ezt a francia közmondás: *Pas trop de zèle*, magyarul pedig így mondhatjuk: *semmiben se szertelenkedjünk!* Ha a fürdésben, vízivásban, sétában, étkezésben mértéket tartunk, ha nem éppen a divatnak, hanem inkább az időjárásnak megfelelőleg öltözködünk, ha alvásra, pihenésre kellő időt szánunk és mindazt, a mi testünket vagy lelkünket megerőlteti, kerüljük, hasznunkra lesz a fürdőhelyt töltött idő, s a beteg fölfrissülve, meggyógyulva tér hazájába vissza, ha ellenben csupa jó szándékból, mindenben többet tesz, mint kellene, magát okozza és ne a fürdőt, ha célt nem ért.



A bécsi néprajzi muzeum.

Az 1894. decz. havában alakult »Osztrák Néprajzi társaság« f. évi januárban nyitotta meg a bécsi tőzsde épületében elhelyezett teljesen önálló gyűjteményét, mely egy nagy termet tölt meg s 30 üveges szekrényben és több mint száz állványon a hivatalos leltár szerint már a múlt évben 6000 tárgyat számlált.

Az említett »Verein für oest. Volkskunde« ugyanis kezdettől alapszabályai közé iktatta, hogy a népelet tanulmányozásának szakbeli gyűjtemények fogantatása által mintegy középpontot és támaszt igyekszik teremteni.

A társaság buzgó tevékenységére vall, hogy már keletkezésének első évfordulóján kerekken ezer darab néprajzi tárgy felett rendelkezett, melyek részint ajándékozások, részint pedig kisebb alkalmoszerű vásárlások útján ma már egy tekintélyes gyűjtemény alapját vetették meg.

A 166 oldalra terjedő és *Haberlant* Mihály dr. muzeumi igazgató tollából kikerült lajstrom könyv gazdag tartalma szép jövőt jósol az e nemből legújabb és szomszédságánál fogva minket is érdeklő alkotásnak.

A katalogus hiteles adatai alapján most 7000-re megy a beszerzett, illetve kölcsönképen átengedett cikkek száma, melyek a népies háziipar és kultúra minden fontosabb ágát fölelelik és a közvetlen összehasonlíthatás elve szerint a rokon tárgyak együttesen vannak csoportosítva. A muzeum a következő elkülönített csoportok szerint van osztályozva u. m. házi eszközök, étkező és könyvhaszerek, fonás-szövési kellékek, ruha-viseletek, ékszerek, farsangi és vallásos játékok kellékei, czéhljelvények, különféle modellek, kulacsok, záruk stb., melyek szekrényenként római, tárgyanként pedig folyó számmal jelölvék. A közmívelődési tárgyak külön osztályt képeznek.

A terem közepét lakás és kunyhó minták foglalják el: természetes, hogy a különféle népfajok néprajzi sajtáságainak képe még vázlatos, azonban egy kikeréltendő összkép alkotásához szép reményekre jogosító keretül fog szolgálni.

Miután tervbe van, hogy Kárpát muzeumunknak néprajzi osztálya is lesz, ennél fogva talán nem lesz érdek telen, ha előleges tájékozás szempontjából szellemileg végig haladunk a gyűjtemény tárgyai mellett. Először is szembeötlik egy impozáns nagy tiróli »Krippe«, a három királyok Bethlehembe menetelét, a Kanaáni menyegzőt és egyéb bibliai jeleneteket ábrázoló faragott alakok színes csoportozataiból összeállítva, melynek hátterét érdekes domborzati tájkép alkotja. A karácsonyesti »Bethlehemes« gyermekeknél, bár primitívebb formában itt — ott a »Krippe«-nek nálunk is még némi maradványait fedezhetjük fel.

A paraszt szobákban életnagyságú népviseletes bábok, faeszközök, foglalkozási szerszámok, nem különben a paraszt kerámika (kancsók, ivóedények, tálak, poharak) s a fejlettebb majolika, fajençe s egyáltalában a fazekasság remek példányai kellemesen gyönyörködtetnek.

Itt egy rokka csoportozat, amott pogácsa formák, másutt övök, csattok, dohányzó készülékek, ékített hűsvéti tojásgyűjtemény vonják magukra figyelmünket. A legújabbban egy üvegszekrényben közszemlére kiállított fejkötő-gyűjtemény a párizsi Musée d'ethnographie hasonló berendezését juttatja eszünkbe.

A népviseletek nagy része kosárfűzből fonott emberi alak nagyságú állványokon vannak bemutatva, ez természetesen sokkal olcsóbb berendezés, a mennyiben egy az arctypuszt is feltüntető viaszából, darabonként 80 firtba kerül. Ugynevezett halotti deszkákat is lát-

hatni, melyekre némely vidéken (pl. Böhmerwald) a koporsóba tétel előtt a hullát helyezik.

Temetés után az ilyen színesen bemázolt deszkákra az illető halott nevét szokták felírni és a falusi templomokban felaggatják, mint a nagy urak nemesi czimereit.

Festett koponyák is ki vannak állítva, egyik pláne tele van rajzolva lutriszámokkal.

A passzió és egyéb parasztkomédiáknál divó álarczok (Luczifer, Goliáth stb.) egyfelől, s az egyházi osztály szent képei és szobrai másfelől éles ellentétet képeznek. A morvaországi *szlovákok gólyájával* telepíngált bölcsök nagyon érdekesek, megjegyzendő, hogy náluk eltérőleg az általános néphiedelemtől, a *holló* szokta a csecsemőket szállítani.

Czink, bronz- és rézedények, gyűjtő szerszámok, érdekes pipa-gyűjtemény, len és kendertilalók, orsók, guzsalyok, sulykoló lapátok, mosás és vasalásnál használatos kellékek, mángorlók, fejő edények, mértékek, sütemény és himzéseknél szükséges nyomtatási minták, vajformák, rézzel kivert derékkoszorúk, paraszt himzések, napórák, gyűrűk, pecsét-nyomók, gombok és világító eszközök változatos egymásutánban kötik le érdeklődésünket.

A famedallionokból és képekből összeállított rózsafüzérek, valamint a pásztoréletet visszatükröző foglalkozási eszközök és népies hangszerek megtekintése is tanulságos.

Azonban az osztrák birodalmon kívül eső egyetlen népre vonatkozó tárgy sem fordul itt elő és épen ezért remélhető, hogy pl. a párizsi vagy müncheni általános néprajzi muzeumoktól eltérőleg, hol a francia, illetve a német mellett az indiai, néger, chinai, japáni stb. néprajz is nagyszerű arányokban van feltüntetve: a bécsi intézmény idővel egy különleges osztrák népmuzeummá fogja magát kinőni. Különben néprajzi szempontból minden nemzetnek elsősorban ezt a czélt kellene előmozdítania s csak örömmel üdvözöltük már annak idején azt az eszmét, hogy az ezeréves kiállítás falujának bábakjaiból s ház és udvar berendezéseiből egy különleges magyarországi néprajzi muzeum alakuljon.

A bécsiek példája minket is tevékenységre buzdíthat, hisz' a mi sokkal régibb keletű Néprajzi Társaságunk ifjabb osztrák kollegája által már is túlszárnyalni hagyta magát; azonban ez még korántsem jelenti azt, hogy a mi vajudó néprajzi muzeumunk a bécsinél esetleg még vonzóbbá is ne válhatnék.

KÜLÖNFÉLÉK.

✱

József Ágost kir. herceg Ő Fensége, egyesületünk nagykegyű védője, választmányunk egyik tagjához intézett levelében megígérni kegyeskedett, hogy folyóiratunk számára leírja valamely érdekes vadászatát vagy kirándulását. Ő Fensége különben várja az alkalmat, hogy Erdélybe tegyen kirándulást, melyet aztán le fog írni az *Erdély* számára. Hódoló örömmel várjuk fenséges védőnket!

✚✚✚

Új alapítók.

Örvendetes érdeklődés mutatkozik országszerte az E. K. E. iránt. Ugyanis újabban alapító tagoknak léptek be:

Császka György érsek,
Kalocsa 100 frt.
Hidassy Kornél püspök
Szombathely 100 frt.
Zmejánovics Gavril gör.
 kath. szerb püspök,
Versecz 100 frt.
Majláth Gusztáv Károly gr., erdélyi püspök,
Gyula-Fehérvár 100 frt.
Szabó János gör. kath.
 püsp., *Szamosújvár* 30 frt.

Prielle Kornélia szín-
 művésznő, *Budapest* 100 frt.
Szabolcsvármegye kö-
 zönsége, *Nyíregyháza* 100 frt.
Fékei Dániel dr., kir.
 táblai tanácsjegyző,
Kolozsvár 30 frt.

Az egyesület választmánya okt. 11-én tartott ülésében hazafias köszönetet szavazott az új alapítóknak áldozatkészségükért.

✱

Prielle Cornélia hírneves művésznőnk tudvalevőleg az E. K. E. radnaborbereki fürdőjében nyaralt. Innen az E. K. E. főtítkárhoz levelet intézett, mely a következőleg hangzik:

»Mielőtt elhagynám e szép völgyet, hol az E. K. E. vendégszerető figyelmében részesülni szerencsés voltam és a hol annyi örömet élveztem, tehát még innen küldök Önhöz néhány búcsu-szót, a ki ide kísért ugyan engem, de aligha remélte, hogy ennyi megelégedésemet fogom feltalálni e helyen; mert hát az én lényemben még minden meg van ahhoz, hogy a természet csodái közt elbűvölten érezze magát és ezenkívül a nagyobb igények előtttem eltörpülnek, vagy épen fel sem szólnak bennem. Talán csodálkozni fog, hogy innen bucsuzom és miért nem visszatérok Kolozsváron. Mert úgy határoztam, hogy itt a hegyeken fogok átmenni kedves szülő-

földemre, Máramarosba, ezzel is így összekötve e két hely idilljét. Ez alkalommal pedig az E. K. E. főtítkárának szerencsém van tudomására hozni, hogy mint alapító tag (100 frt) lépek az egyesületbe, melyre nézve kötelezettségemet hazaérkezem után fogom teljesíteni.»

A kiváló művésznő a 100 frt alapítványt már beszolgáltatta az egyesület pénztárába.



EGYESÜLETI ÉLET.

A központ gyűlései.

Fontos választmányi gyűlést tartott az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület központi választmánya okt. 11-én d. u. 4 órakor az egyesület Jókai-utcai helyiségében. A gyűlést *Feilitzsch* Arthur báró társelnök vezette, előadott *Radnóti* Dezső főtítkár, jegyzett *Kovács Géza* jegyző. A választmányi tagok igen szép számban jelentek meg. Ott voltak: *Szádeczky* Lajos dr. alelnök, *Hangay* Oktáv oszt.-elnök, *Merza Gyula* főpénztáros, *Váradi Aurél* dr. és *Versényi Gábor* jegyzők, *Nedoroszték* János és *Tanács József* ellenőrök, *Beregszász* László főkönyvvezető, *Gámán József* dr. oszt. alelnök, *Versényi György* dr. oszt. titkár, *Csengery János* dr., *Fékey Dániel* dr., *Halász Ignác* dr., *Eöry Ernő*, *Kolbenheyer Bertalan*, *Löthe Lajos* dr., *Melitskó* Frigyes, *Török Imre* dr., *Toth Zsigmond*, *Szabó Samu*, *Szádeczky Gyula* dr. választmányi tagok.

Feilitzsch Arthur báró elnök üdvözölve a megjelenteket, bejelenti, hogy királyunk ő Felsége a *Székelgyűlés* című egyesületi kiadványt

magánkönyvtára részére legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott. *József* Ágost kir. herczeg pedig elfogadta az egyesület védői tisztségét és 500 frttal az egyesület tagjai közé lépett (*Leikes éljenzés.*) Szomoruan jelenti az elnök, hogy *Bethlen* Gábor gróf az egyesület alapító- és tiszteleti tagja elhunyt. Indítványozza, hogy az E. K. E. jegyzőkönyvében örökítse meg a nagy halott emlékét. Elfogadják.

A gyűlés végén történt, de itt említjük meg, hogy az ujonnan választott vál. sztmányi tagok: *Csengeri* János dr., *Szádeczky* Gyula dr., *Halász* Ignác dr. és *Tóth* Zsigmond dr. szép beszédekben jelentették ki, hogy megválasztásukat köszönik és buzgón fognak közreműködni az E. K. E. érdekében, -- mire *Feilitzsch* Arthur br. elnök meleg szavakkal üdvözölte őket.

Radnóti Dezső főtitkár előterjeszti az elnökség jelentését az ellátott ügyekről. E szerint a nyár folyamán az egyesületi élet rendkívül élénk volt. Kiemeli a jelentés, hogy *Potsa* József főispán, 20 éves főispáni jubileumát ülvén, az elnökség táviratilag üdvözölte a buzgó és lelkes alelnököt és háromszéki megyei osztályelnököt. *Potsa* József a megemlékezést levélben köszönte meg. A Felvidéki Közművelődési egyesület elhunyt titkára, *Kostenszky* Géza dr. siremlékének leplezési gyászünnepére meghíván az Egyesületet, a képvisellel *Tahy* István nyitrai rendes tag bizatott meg. A F. M. K. E. a képviselést megköszönte. Az orsz. balneologiai egyesület közgyűlésén *Hankó* Vilmos dr., a Hunyad megyei tört. és régészeti társulat közgyűlésén *Szádeczky* Lajos dr. képviselték az E. K. E. t. A szász Kárpát-Egyesület szintén tartott közgyűlést, melyen *Benedek* János ügyvivő vezetésével *Lesseny* F. és *Kohrllich* Ede tagok jelentek meg az egyesület részéről. A jelentés megemlékszik a diákturistáskodás mozgalmairól, különösen kiemelve *Hangay* Oktáv buzgólkodását. Egyéb ügyek közül kiemelendő, hogy a torda-aranyos megyei alispán mozgalmat indított a *lunka-lárgai* és *Szolcsva* buvópatak melletti utak helyreállítására és a tordahasadéki menedékház és út javítására. Az ezekre vonatkozó beadványok kiadattak a torda-aranyos megyei osztálynak. Az egyesületi fürdők közül különösen a *radnaborbereki* volt igen látogatott. Köszönettel emeli ki a jelentés a napisajtó hazafias támogatását, a mennyiben a fürdők hirdetéseit díjtalanul tették közzé és a fürdők részére ingyen küldték lapjaikat. Az ásványvizekre nézve a M. Á. V. igazgatósága tette azt az intézkedést, hogy a pályaorvosoknak rendelés végett figyelmébe ajánlotta azokat,

Bókay Arpád dr. pedig a balneologiai kongresszuson legelismérőbben nyilatkozott orvosi értékükről és dugaszolásukról. — A *Székelyföld* című kiadványt újabban 100 példányban megrendelte a M. Á. V. igazgatósága és 25 példányban a földművelésügyi miniszter. Udvarhelyvármegye pedig 50 példányt kért utólagos elszámolás mellett. Az *Erdély* mellé idegen nyelvű mellékletet fog csatolni az egyesület, ez iránt megkezdte a tárgyalásokat a fordító intézetekkel. A fürdőkönyv német fordítása munkában van, a fordítást *F. Fischer* Zsigmond dr., a revisiót *Herrmann* Antal dr. végzi. — Az osztályok köréből kiemeli a jelentés a kolozsmegyei és brassómegyei osztályok lelkes működését. Előbbi élén *Hangay* Oktáv áll, utóbbi *Orbán* Ferencz osztály-elnök vezeti. — A szilágyvármegyei osztály ügyei is rendezettek, felhatalmazást kér az elnökség, hogy az újjászervezésre *Kaizler* György dr. új alispán kéressék fel, a régi elnök *Zeitler* Károly, ki Deésre helyeztetett át, felkérendő, hogy Szolnok-Dobokamegyében vegye az osztályszervezést kezébe. A Csikmegyei osztály is legközelebb megalakul. — A bécsi osztály szervezését *Szenkovicz* Pál vette munkába. A székes fővárosi osztály titkárául *F. Fischer* Zsigmond dr. választott meg. Bejelentetett a tagok részére kieszközölt kedvezmények a csanád-aradi vasuton és a kolozsvári Diána fürdőben. Végül a Goróféle per jelenlegi stadiumáról referált a főtitkár, mely után a választmány a jelentést jóváhagyólag tudomásul vette.

Merza Gyula főpénztáros jelenti, hogy a mult gyűlés óta alapítói díjokban 800 frt, rendes díjakban 2321 frt, osztálypótlékban 1079 frt, a *Székelyföld* eladásából 789 frt, tájképek sokszorosításának eladásából 1142 frt 60 kr folyt be. Összesen a bevétel 6580 frt 85 kr volt, melyből 2037 frt 57 kr adósság törlesztésre, 830 frt 61 kr a *Székelyföld* kiadási költségeire és a fennmaradó összeg más különböző választmányilag meghatározott kiadásokra fordított. A jelentést a választmány örvendetesen tudomásul veszi.

Főtitkár jelenti, hogy adományokból 6 cserépéldányokból eddig két szekrény könyv gyűlt össze. Kéri, hogy azok számbavételével és nyilvántartásával az egyik jegyző kérsék fel. A választmány *Kovács* Géza jegyzőt kéri fel, hogy a könyvtárt számba vegye és megfelelő katalogust készítsen.

A különböző bizottságoknak megbízása lejárván, választmány az elnökség javaslatára e bizottságokat újra szervezi és pedig a *tisztikari tanácsot* *Feilitzsch* Arthur báró, a *helynévtári* és *térkép* bizottságot

Márki Sándor dr., a *néprajzi bizottságot* *Kuun* Géza gróf, a *kirándulási bizottságot* *Mannsberg* Sándor br., az *irodalmi bizottságot* *Szádeczky* Lajos dr., a *diákturistáskodás bizottságát* *Hangay* Oktáv, az *utakat és útjelzéseket készítő bizottságot* *Fenöffy* Jenő, a *menedékházakat építő bizottságot* *Melitskó* Frigyes, a *külföldi bizottságot* *Merza* Gyula és a *balneologiai szakosztályt* *Heppes* Miklós elnöklésével.

Főtitkár beterjeszti az új tagok gyűjtéséről szóló jelentését. Eszerint alapító tagoknak léptek be 100 - 100 frttal *Prielle* Kornélia színművésznő, *Császka* György érsek, *Majláth* Gusztáv gr. erdélyi püspök, *Hidassy* Kornél szombathelyi püspök és *Zmajanovicz* Gavril verseczi gör. kel. szerb püspök. (Élénk éljenzés.) Továbbá jelentkezett még 100 új rendes tag, köztük *Sárkány* Sámuel ref. püspök. A jelentést a választmány éljenzésekkel kísérte és ki mondta, hogy az alapító tagoknak külön köszönő irat küldessék.

Olvastatik a jelentkezett ügyvivőknek névsora, valamint működési programjuk. A választmány a jelentkezett ügyvivőket felveszi és programjukat jóváhagyja.

Boross György választmányi tag a nyáron Angolországban járván, az elnökség megbízásából a *Székelyföld* angol fordítása érdekében igen sikeres tárgyalásokat folytatott. Kéri, hogy *Browning* E. k. a., a ki jól beszél magyarul, bizassék meg a fordítással. A választmány köszönetét fejezvé ki *Boross* Györgynek fáradozásaiért, a kérést teljesíti és az első költségekre 100 frtot meg szavaz.

Merza Gyula előterjeszti jelentését a külföldi egyesületeknél az elnökség megbízásából tett látogatásáról. A jelentésből kiemeljük azt az örvendetes tényt, hogy a külföldi egyesületek mind szívesen és barátságosan fogadták az E. K. E. képviselőjét és a legkészségesebben léptek az E. K. E.-vel csereviszonyba. A választmány *Merza* Gyulának köszönetét fejezte ki fáradságos útjáért és kimondta, hogy jelentését egész terjedelmében az *Erdély*-ben közzéteszi. (Lásd e füzetünkben.)

Főtitkár jelenti, hogy a *kis-királykői menedékház felavatása* aug. 22-én ünnepiesen végbe ment. A központ nevében *Szádeczky* Lajos dr. alelnök tartott gyönyörű felavató beszédet és az ünnepen megjelent *Bethlen* András gr. úszteleti elnök és *Maurer* Mihály főispán is. Az elnökség a berendezésre és útjelzésekre szükséges összegeket az osztálypénztárból utalványozta. Különösen kiemeli, hogy a szász Kárpát-egylet brassói osztálya a legelénkebben érdeklődött ez alkotásunk iránt és *Römer* Gyula elnökkel és *Alesius*

Oszkár alelnökkel képviseltette magát, úgyszintén a tevékeny kolozsmegyei osztály is elküldte *Mannsberg* Sándor báró alelnökét és *Hirschfeld* Sándor választmányi tagját. A központot még *Schandl* Mihály s a főtitkár képviselték. A választmány örvendetes tudomásul veszi a jelentést és *Bethlen* András grófnak külön levélben köszöni meg, hogy megjelenésével emelte az ünnep fényét, hasonlóképp *Szádeczky* Lajos alelnöknek is köszönetet szavaz szép beszédeért, *Maurer* Mihály főispánt pedig, ki a legnagyobb jóindulattal és szeretettel támogatja az E. K. E. ügyét, a közgyűlésnek ajánlani fogja, hogy tiszteleti tagnak válassza meg. Úgyszintén a brassói osztályal és annak buzgó és lelkes elnökével *Orbán* Ferenczcel szemben elismerését fejezi ki.

Hasonlóképp jelenti a főtitkár, hogy a *rekiczeli vízeséshez* vezető utat elkészítette a kolozsmegyei osztály és ünnepies megnyitása is megtörtént *Mannsberg* Sándor br. oszt. alelnök vezetésével. A választmány az út létrehozásában fáradozott *Hangay* Oktáv elnöknek és *Sikó* Kanut körjegyzőnek, valamint *Mannsberg* Sándor bárónak, ki a szép kirándulást rendezte, köszönetet szavaz.

A *petrosényi* osztály kéri, hogy segítse a központ 200 frttal a Paring-hegy Kirszia nevű részen emelendő menedékház építésében. Minthogy az elnökség, utólagos jóváhagyás mellett, az osztálypénztárból ezt az összeget kiutaltványozta, a választmány ezt helybenhagyja és felkéri az osztályt, hogy az ügy előrehaladásáról tegyen jelentést.

Főtitkár bemutatja a radna-borbereki és dombháti fürdők megvizsgálásáról felvett jegyzőkönyvet, valamint megteszi jelentését a kiküldött vizsgáló-bizottság nevében. Választmány beható vita után kimondja, hogy mindkét fürdőt bérbe adja. Ez iránt intézkedéssel a balneológiai szakosztályt bizza meg. A mennyiben a bérletre vállalkozó nem jelentkezne, a két fürdő igazgatását külön választja és a radna-borbereki fürdő igazgatására *Guzmán* János osztályelnököt, a dombháti fürdő igazgatására *Hunyadi* Imre főszolgabíróat kéri fel. Elhatározza továbbá, hogy az idény alatt fürdőgondnokokul a központból küld közegeket.

Ovastatik az E. M. K. E. meghívója a nov. 14-én tartandó közgyűlésre. A választmány a képviseletet az elnökséget bizza meg.

A helyi postahivatallal a portómentesség ügyében felmerült differenciákra vonatkozólag, a mely alkalmul szolgált az egyesület ellenjövendeki kihágás miatt vizsgálat megindítására, bemutatja főtitkár a pénzügyminiszter leíratát, mely szerint a vizsgálatot beszüntette és a vissza-

tartott leveleket kiadni rendelte. Választmány a miniszter intézkedését örvendetes tudomásul vette.

A *párisi kiállításra való részvételre* vonatkozólag előterjesztettek az eddigi intézkedések. A kiállítás m. kir. kormánybiztosa a legszivesebben támogatja az E. K. E.-t e mozgalmában, sőt a kereskedelmi miniszter *Bethlen* Bálint grófot, *Feilitzsch* Arthur bárót, *Hankó* Vilmos drt és *Radnóti* Dezsőt az egyesület részéről a rendező bizottságba is beválasztotta. A választmány megbizza a választott tagokat, hogy a részvételre vonatkozólag megfelelő tervet dolgozzanak ki.

Az *országos közegészségügyi egyesület* a fürdőegészségtan kiadása tárgyában megokot javaslatot tesz, megküldvén *Fodor* József dr.-nak és *Bolemán* István dr.-nak erre vonatkozó dolgozatait. Az ügy áttétetik a balneológiai szakosztályhoz javaslatlattel végett.

Hangay Oktáv. bemutatja a vármegyey választait a diákszállók szervezése ügyében. E szerint az ország minden vidékére olcsó étkező és szállóhelyek szervezettek. Javasoija ezek névsorának kinyomatását. Választmány a névsor kinyomatását elrendeli és szétküldeni határozza az iskolák igazgatóságainak.

Hankó Vilmos dr. 20 évi irodalmi munkássága betetőzéseül megírni akarja *Világszép Erdély* címmel Erdély monografiáját népszerű formában, kéri, hogy a munkát vegye az egyesület kiadásába. A választmány megbizza az irodalmi szakosztályt, hogy a kiadásra nézve tegyen javaslatot.

Russel J. Jenő utazási irodája a jövő nyáron a Luksch-téle utazási vállalat útján külföldről nagyobb csoportokat akar Erdélybe hozni, kéri az egyesület támogatását. Választmány megbizza a kirándulási bizottságot, hogy lépjen érintkezésbe az irodával és készítse elő az ügyet.

Főtitkár jelenti, hogy a *gyergyóvidéki osztály* a nyáron Borszáken 60 taggal megalakult. Az alakúlason az egyesület képviselve volt. Az osztály elnökének *Lázár* Menyhért orsz. képviselő választatott meg. Választmány örvendetes tudomásul veszi a megalakulást és köszönetet szavaz *Kuncz* Kornél igazgatónak és *Urmánczy* Nándor dr.-nak, kik a megalakításban buzgólkodtak.

A *marostordamegyei osztály* újjászervezésének ügyét *Mikó* Árpád főispán volt szíves kezébe venni. A szervezés érdekében a főispán értekezletet hívott egybe, mely az ügyek vezetésével *Mikó* Árpád főispánt, mint elnököt és *Szentgyörgyi* Dénest, mint jegyzőt bizza meg. Az alakuló közgyűlés a vármegyey közgyűlés napjára tüzetett ki. Választmány hazafias köszönetet mond

Mikó Árpád főispánnak támogatásáért, és felhatalmazza az elnökséget, hogy a közgyűlésre képviselő: küldjön ki

Az *alapszabályok megváltoztatására* vonatkozó javaslatokat kiadja a választmány tanulmányozás végett a tisztikari tanácsnak.

A *hátravalékos tagokra* nézve az elnökség azt a javaslatot terjeszti elő, hogy ama tagok, kik 6, 5, 4 és 3 évről tartoznak, szólíttassanak fel még egyszer kötelezettségeik teljesítésére és ha a felszólítás is eredménytelen maradna, pereltessenek be és törlés iránt a választmánynak jelentessenek be.

A párisi kiállításra rendezendő nagy kirándulás szervező-bizottsága az E. K. E. támogatását kéri. A részvételi díj 250 frt, mely havi 8 frttal törleszthető. A választmány a felhívást az Erdélyben közzéteszi és a jelentkezéseket készséggel közvetíti.

Erdély néprajzá-nak megírására vonatkozólag *Herrmann* Antal dr. beterjeszti ama javaslatát, hogy az egyes népfajok ismertetésére külön írókat kérhessen fel és az előmunkákat megkezdhesse. A felhatalmazást megadja a választmány azzal, hogy a terv és költségvetés terjesztessék a néprajzi bizottság elé.

Az *Erdélyrészi útikalauz* és *erdélyrészi térkép* kiadása ügyében beérkezett költségvetések az irodalmi szakosztályhoz tételnek át javaslat-tétel végett Hasonlóképp az irodalmi bizottságot kéri fel a választmány, hogy *Balta* Márton *Egészségtan turisták részére* és *Malatinszky* Károly *Kolozsmegye földrajza* cz. műveire vonatkozólag bírálatot mondjon.

Végül felhatalmazta a választmány az elnökséget, hogy ama népanatókat, kik 3-3 fizető tagot gyűjtenek, ingyenes tagoknak vegye fel. E-re vonatkozólag a vallás- és közoktatásügyi miniszternek körrendeletét éljenzésekkel fogadta a választmány.

A szép és érdekes gyűlés késő este az elnök éltetésével ért véget.



Osztályok gyűlései.

Agyergyói osztály megalakulása.

Az E. K. E. *gyergyóvidéki osztálya* augusztus hó 19-én Borszáken megalakult. Nevezetes nap lesz ez az erdélyi túristaság történetében, ha az új osztály nagy és szép feladatát megoldani képes lesz, és hogy képes lesz, arra garancia az osztály élén álló férfiak ügybuzgósága, befolyása, lelkesedése.

A túristaság fellendülésére alánseholy Erdélyben oly hálás terréum nincs, mint Gyergyóban (Csikvár-

megye északi fele.) Itt van összehalmozva azon természeti kincsek, szépségek nagyrésze, melylyel a Teremtő Erdélyt oly gazdagon megáldotta.

Gyergyóban fekszik az óriási kiterjedésű, 2200 méter magas Kelemen-havas egyrésze, a honnan kis királyságnak beillő birodalmat lehet belátni, tele a gyergyói fensíkot körülövevő hegyek végtelen sorozatával. A gyergyói heglánczban fekszik azonkívül a Lóhavas, Fekete-Hagymás, Nagy-Hagymás, Pricske, Kurmetura, Gyilkos-havas, Likas, Vereskő és még számtalan, megtekintésre érdemes hegy.

Mindezeket feltárni, ismertetni, megközelíthetővé tenni, gondoskodni, hogy a túrista mindenütt hajlékot, menedéket találjon: ez lesz az új osztály egyik feladata.

Gyergyó mondhatja magáénak Borszékét is, azt a fürdőt, mely Magyarországon a legszebb jövőnek néz elé. Mert arra van predesztinálva Borszék, hogy nem csak hazánk, de messze föld első fürdőhelye legyen.

És ki ne hallott volna már a Gyilkostórról mesélni? Vagy a Nagy-Czohárd tarka szikláiról? A páratlan kisbékási sziklaszorosról? — melynek varázs hatalma van, mint a milyennel a bűvös tekintetű szép asszonyok bírnak.

És ha bolyongni akarsz napokon át, rengeteg erdőségek között, a hol a fenyők végtelen sorát csak ritkán szakítja meg egy egy havasi legelő, miként a tengert egy egy apró hegy-sziget, úgy keresd fel Gyergyót.

Mily páratlan élvezet, gyönyörűség bolyongás közben kristály forrásnál megpihenni, kipakolni az elemőzsiát, azután végig heverni a fenyő alatti puha moh-ágyon és hallgatni, megfigyelni az erdőt.

Az erdő nagyon hasonlít az emberi társadalomhoz.

Fekvő helyzetében nézz csak körül. Minden fenyőt egy emberhez hasonlíthatsz. Amott ölelkező párt látsz. A gyöngébb hozzásimul az erősebb törzséhez; ágai átkarolják társát. Mellettük öten hajtottak ki egy gyökérből, az egy összetartó család. Távollabb görbe növése, beteges fenyő áll magában. Olyan szomorú egész kinézése. Ágai kopottak, elszáradtak, moszatok csüngnek le róluk . . . a fenyők közt is vannak nyomorékok.

És nézd közvetlen melletted azt a hatalmas fenyőt. Mily szép, mily egészséges, milyen gazdagon fel van díszítve tobozzal. És egy lépésnyire tőle azt a véznát. Pedig egykoruak lehetnek. De az erős elveszi tőle a napfényt, gyökerei elszivják előle a táplálékot. Ilyeneket is találsz embertársaid közt.

Előtted a tisztás szélén, elpusztult, elkorhadt elődeik helyén új generáció nő. Ifjak tele üdeséggel, szépséggel.

És azután hallgatni az erdei életet. A tarka harkály kalapálását, a mókus ugrásától megmozdult ág zörögését, a fenyő toboz hullását, a vércse éles hangját. Majd a sötét sűrűből telhangzó nagyobb zörej üti meg füledet. Hirtelen megremegsz, jobban odafigyelsz és találgatsz, hogy vajjon őz, hiuz halad-e ott, vagy bozontos medve megy megdézsmálni a málna bokrot.

A zörej elhal. Már csak a méh zümmög, veresszárnyu szöcske kelepel, szitakötő pár játszik, lepke röpked körülte. Te pedig félig lehunyt szemmel elandalogsz és szivedbe valami jóleső melegítő csendesítő érzés lopózik be, mely érzésnek nevet nem bírsz adni, mert neve nincs.

Az élet küzdelmeiben elcsigázott, csapásokkal sujtott, csalódásokban annyiszor részes lelkünknek olyan jól esik néha a természet szépségében gyönyörködni! Megfizethetlen orvosság ez, mely mindig üdit, nemesít.

De messze mentem. E soroknak célja egyedül a gyergyói osztály megalakulásának előadása. Térjünk hát arra.

*

Az alakuló gyűlés délelőtt folyt le a kaszinó nagytermében.

A központ által az osztály szervezésére felkért *Kuncz Kornél* ügyvivő üdvözölvén a megjelent hölgyeket és urakat, beszámol addigi működéséről és bejelenti, hogy 70 új E. K. E. tagot gyűjtött Gyergyóban, ¹⁾ minek következtében a külön gyergyóvidéki osztály megalakulhat. A megalakulás a mai gyűlés teendője lesz, miért is felkéri a

¹⁾ Azóta a tagok száma meghaladta a százat. Szerk.

jelenlevőket korelnők választásra. Maga részéről e tisztségre *Révy Ferencz* tagtársat ajánlja, kit a jelen voltak egyhangulag megválasztanak korelnőknek.

Korelnők köszönetet mond a beléhelyezett bizalomért, a közgyűlést megnyitja, üdvözli a központ képviselőit: *Radnóti Dezső* főtitkárt és *Dobál Antal* választmányi tagot és köszönetet mond megjelenésükért. Azután felkéri a jegyzőkönyv vezetésére *Urmánczy Nándor* drt., a jegyzőkönyv hitelesítésére *Köllő Jánost* és *Szilvássy Jánost* drt.

A napirend kapcsán korelnők előadja, hogy első dolga a közgyűlésnek az E. K. E. gyergyóvidéki osztályának megalakítása. Miután az osztályok megalakítására nézve az alapszabályokban előírt feltételek úgy a központ képviselőjét, mint a tagok számát illetőleg megvannak, felhívja a közgyűlést, hogy óhajtja-e az osztály megalakulását?

A közgyűlés lelkesedéssel vette a korelnők szavait, a megalakulást egyhangulag óhajtja, mire a korelnők az E. K. E. gyergyóvidéki osztályának megalakulását határozatképpen kimondja.

Az éljenzés megszűntével a korelnők elnökválasztásra hívja tel a közgyűlést. Az osztály elnökének *Lázár Menyhért* országgyűlési képviselőt hozza javaslatba, kit a közgyűlés egyhangulag elnökének megválaszt.

Köllő Jánost, *Kuncz Kornélt* és *Urmánczy Nándor* drt kéri fel a korelnők, hogy a megválasztott elnököt a gyűlésre meghívják, addig pedig, míg a bizottság küldetésében eljár, a gyűlést felfüggeszti.

A bizottság küldetésében eljárva, korelnők a megjelent elnököt melegen üdvözli, lelkes szavakkal ecseteli az E. K. E. fontos hivatását és felhívja őt, hogy az elnöki széket elfoglalva, a gyűlést tovább vezetni sziveskedjék.

Lázár Menyhért elnök az üdvözlésre és felhívásra hosszabban válaszol, köszönetet mond a bizalomért és igéri, hogy mindent meg fog tenni az osztály felvirágozása, működésének sikere érdekében.

Az elhangzott két szép beszéd után elnök a tisztikar megválasztására szólítja fel a közgyűlést, minek folytán a tisztikar a következőképalakult meg:

Alelnökök lettek: *Ferenczy* Károly, *Köllő* János, és *Görög* Joachim; utóbbi ügyvezető alelnök. Titkár: *Kuncz* Kornél. Pénztáros: *Merza* Vilmos. Ellenőr: *Szentpéteri* János. Jegyzők: *Bedő* Gyula és *Lázár* Jenő. Jogtanácsos: *Tiltscher* Ede dr. osztályorvos *Fejér* Dávid dr. és *Szilvássy* János dr. Ezenkívül választottak 23 választmányi tagot.

Most következett *Radnóti* Dezső főtitkárnak az új osztályt üdvözlő beszéde.

Még az osztály ügyrendjét tárgyalták, *Dobál* Antal és *Révy* Ferencz szólottak a tárgyhoz, mire határozatba ment, hogy az ügyrend megállapítását a választmányra bizzák.

Végül elnök indítványára *Urmánczy* Nándor drt megválasztották az osztály tiszteletbeli alelnökének, nem gyergyói létére Gyergyó ismertetése érdekében kifejtett irodalmi munkássága elismerésül.

Mire a gyűlés véget ért.

*

Gyűlés után társas ebéd volt a főtéri Mélik vendéglőben, a hol kedélyes poharazás közt éltették az új osztályt, elnökét, a központ képviselőit, a gyűlés szereplőit. Beszéltek *Révy* Ferencz, *Lázár* Menyhért, *László* Zsigmond, *Dobál* Antal, *Kuncz* Kornél és *Urmánczy* Nándor.

Az osztály megalakulásának öröme a borszéki vigalmi bizottság este táncmulatságot rendezett.

Emlékezetből ideírjuk a megjelent hölgyek neveit is, hogy lehetőleg teljes legyen a krónika.

Asszonyok: *Barcsay* Miklósné, *Bötez* N. né (Piatra), Dr. *Chessim* ezredesné (Bukarest), *Csiky* Kálmánné, ifj. *Éltető* Albertné, *György* Jánosné, Dr. *Hajnal* Árpádné (Botosán), *Hau* N. né (Botosán), *Kopacz* Lajosné, *Lázár* Menyhértné, *Margieanuné* (Piatra), *Révy* Ferenczné, *Saint* Georges Miklósné (Gara Bucecea), *Saint* Georges Alekóné (Botosán), *Soóváry* Ferenczné, *Stéger* Pálné, *Urmánczy* Jánosné.

Lányok: *Benedikty* Alexandrine, *Chessim* nővérek, *Csiky* Anna és Ilona, *Csergő* Lenke, *György* Ilona, *Hau* Margit, *Lázár* Piroska és Stefánia, *Révy* Ilona, *Saint* Georges Aglaja és Mária, *Todorffy* Józsa, *Urmánczy* Lenke. *Bandi*.

*

As E. K. E. osztályok újjászervezése. Abból az alkalmából, hogy *József* Ágost kir. herczeg fogadta el az E. K. E. védőségét, az egyesület az osztályokat is újjá szervezi. Ilyen értelemben a központ köriratot intézett *Csató* János alsófehérmegyei, *Orbán* Ferencz brassómegei, *Benedek* János besztercei, *Bartalis* Ágost csikmegei, *Tibád* Mihály fogarasmegyei, *Jósika* Lajos báró és *Hollaký* Arthur hunyadmegyei, *Potsa* József háromszékmegei, *Mikó* Árpád marostordamegei, dr. *Wolff* Gyula tordaaranyosmegei, *Zeitler* Károly szilágymegei és *Ugron* János udvarhelymegei osztályelnökökhöz. Az anyaállambeli vármegyében az E. K. E.-nek ügyvivői vannak, kiknek névsorát az egyesület külön füzetben is kiadta.

Stockholmi levél az E. K. E.-nek. Rendkívül meleg hangu levelet kapott az E. K. E. a svéd turista-egyesülettől. A Stockholmban augusztus 12 én kelt levél következőképp hangzik:

»Mélyen tisztelt Elnök úr! — Mult hó 28-áról kelt szeretetreméltó levelére válaszolva szerencsés vagyok Önt, mélyen tisztelt Elnök úr, arról biztosítani, hogy a legelénkebb örömmel fogadjuk a kiadványaink kicserélésére vonatkozó ajánlatot, mely a két egyesület közt tartós kapcsolatot fog létesíteni. Az E. K. E. illusztrált havi szemléje, valamint egyéb kiadványai annyival is inkább fogják érdekelni, főképp azokat, kiknek kellemes osztályrészül jutott a Kárpátok magasztos hegyvidékét meglátogatni, mely látogatást örökké legkedvesebb emlék gyanánt őrizendik meg. Részünkről igyekezni fogunk az E. K. E.-nek úgy évkönyveinket, valamint egyesületünk minden irodalmi kiadványait is megküldeni és ez alkalmal sietünk kifejezést adni annak, hogy a mi legdrágább óhajunk, miképp az a barátságos viszony, melyről az önök fent említett udvarias levele annyi szívéllyességgel tanuskodik: birja rá az E. K. E. tagjait is, hogy az Észak hegységeivel kapcsolatba lépjenek és így alkalmunk legyen nekünk őket a legtestvériesebb szeretettel fogadhatni. Higyje el mélyen tisztelt Elnök úr, hogy azok az érzelmek, a melyeket önök bennünk fölkeltek époló őszinték, mint állandók is. *Moritz Boheman* titkár.



A TURISTASÁG BAJNOKAI.

Urmánczy Nándor dr.

— Első tiszteleti oszt. alelnökünk!

A most megalakult gyergyóvidéki E. K. E. osztály tiszteleti alelnökének választotta *Urmánczy* Nándor dr.-t, a mi lelkes és buzgó dolgozó társunkat, aki az E. K. E. ügyeért annyit fáradozik. Ez a választás alkalmul szolgál nekünk, hogy képben is bemutatassuk első tiszteleti osztályalelnökünket, akinek turista dolgozatai annyi élvezetes és kellemes órát szerettek olvasóinknak. A kép mellé magyarázatul annyit írhatunk, hogy *Urmánczy* Nándor dr. *Toplicsán*, ezélt 28 esztendővel született. Hat esztendő koráig otthon rontott-bontott. Akkor felavatták nagy legénynek, ami abból állott, hogy nemcsak felső nadrágba bujtatták, mint azélt, hanem alsóba is és elvitték Brassóba egy nevelő intézetbe. A nevelő intézetben — eltekintve a kukoricza szemeken való térdelésektől — jó dolog volt, mert táncziskolát tartottak. És ott nyílt ki hat esztendő szívében a szerelem első rózsája. Ideálja szőke, kékszemű százsz leány volt és 18 éves. Most már csak a keresztnevére emlékszik, Zseninek hívták. Vajjon mi lett belőle? Ha jól viselte magát és szerencsés volt, eddig lehet nagymama is. Hét esztendő fővel az intézeti igazgató leányának kurizált, még pedig nagyon furcsa módon. De már ezt indiskréció volna elárulni. Ekkor már vetélytársa is akadt a bécsi *Nimlaus Lulu* személyében, kinek nagy neufundlandi kuttyája volt, Hector és aki beárulta az igazgatónak a kis Bandit is, a leányt is. Brassóban 12 esztendőt töltött egy folytában, az utolsó éveket folytonos háboruzás



közt az oláh és száz diákokkal. Két kopasz foltocska koponyáján tanuskodnak erről. Brassóba adták kezébe az érettségi bizonyítványt is. Amikor a záróünnepélyen társai nevében bucsubeszédet mondott, a száz meg száz főnyi hallgatóság közt csak egy arcot láttak szemei, azt nézte folyton, tőle bucsuzott keservesen az első asszony ideáltól. Azután Pestre ment jogásznak. Pesten kilencz és egy fertály esztendeig lakott. Ez volt az arany idő! Ha regényeket nem is, de átélt és irt novellákat. Ha fájó csalódás érte, bús magyar nótába öntötte keserveit. Hat, meg tizenkettő, meg kilencz és egy fertály annyi mint 27 és egy fertály. A hátralevő háromnegyed évet járomban töltötte. Mindig ragaszkodott szabadságához és végre mégis fel kellett, hogy adja. Familiája — a derék Urmánczy család — erkölcsi pressziót gyakorolt reá. Ha nem is mondták, de leolvasható volt arcukról az az óhajításuk, hogy hivatalba lépjen. És háromnegyed esztendő alatt már négyszer esküdött hűséget a királynak, engedelmességet előljáróinak, titoktartást a hivatali titokkal szemben, mint tiszteltbeli szolgabíró, szolgabíró, helyettes megyei aljegyző és aljegyző. Ma tehát Kis-Küküllő vármegyében olyan állása van, amit e.előtt öt évvel Maros-Tordavármegyében nem fogadott el. Hja! ha valamit kezdünk, ha későn is, alulról kell és alulról jobb kezdeni. Most már újabb presszió alatt áll. Familiája tagjainak szemeiből kiolvashatni, hogy szeretnék doktorunkat megházásítani. Még megérjük, hogy elébb-utóbb újabb járomba kerül. És akkor vége a novella-életnek. Ime ennyi az életrajz. Azonban ez adatokból ki van hagyva az a kiváló tulajdonsága, hogy kitűnően tud agítani, szervezni, pompásan tud írni, aminek eddig legtöbb hasznát mi élveztük. Reméljük, hogy tovább is lelkes támogatónk lesz.



KIRÁNDULÁSOK.

As E. K. E. a rekiczeli vizesésnél.

Ismét egy újabb alkotás hirdeti az E. K. E. tevékeny működését A gyönyörű rekiczeli vizesést tette az E. K. E. hozzáférhetővé. A hová eddig életveszélyes sziklamászásokkal lehetett eljutni, oda most árnyékos fák között kényelmes uton érhetünk el. Ezt az új utat aug. 29-én adta át az E. K. E. kolozsmegyei osztálya a forgalomnak és ebből az alkalomból egy rendkívül szépen sikerült kirándulást is rendezett a vizeséshez.

A kirándulók, kiket *Mannsberg* Sándor br. osztály alelnök vezetett, augusztus 28-án délután indultak el vasuton Bánffy-Hunyadra. Innen ko-

csikon mentek *Meregyóig*. E község ez alkalomból fel volt disztve és a túristák számára még külön fenyő-sátort is készítettek. A község nevében *Sikó* Kanut körjegyző üdvözölte a vendégeket, és ezután az ő lekötő szíveségének újabb meg újabb jeleivel folyton találkoztak a vendégek.

E községben háltak meg a túristák, melynek bekövetkezése előtt azonban vacsora volt, természetesen pohárköszöntőkkel fűszerezve, sőt még turista tánczvigalmat is rendeztek hirtelenében a bánffy-hunyadi zenekar muzsikája mellett. A mulatságon részt vett a helybeli román pap is, a kit több felköszöntőben eltekett a vendégek.

Vasárnap reggel 4 órakor utrakelt a társaság és Rekiczeln havasi községig szekéren tette meg az utat, innen pedig gyalog mentek a vizesésig. Magának ennek az útnak és környékének megtekintése is a legnagyobb élvezetet nyújtja. Különböző alakú sziklák, szakadékok, merészen kiemelkedő sziklacsucok váltakoznak egymás után. A túristák nem győztek eltelni a látottakkal. Kilencz óra volt, mikor felértek a vizeséshez. A lobo-gókkal feldíszített sátor előtt ismét *Sikó* Kanut üdvözölte a vendégeket, mely után a vizesést tekintette meg a társaság. Néma csodálattal nézte mindenki azt a hatalmas víztömeget, a mely 50 méter magasságból zuhan alá. Valóban egyike ez a zuhatag országrészünk legszebb természeti ritkaságainak.

Ezután a védőkonyhában gyűlt össze a társaság és az asztalok körül elhelyezkedve, felállott br. *Mannsberg* Sándor osztályalelnök és az E. K. E. kolozsmegyei osztálya nevében a legmelegebben üdvözölte a megjelent vendégeket. Elmondja a turista út keletkezésének történetét, különösen kiemelve a távollevő *Hangay* Oktáv osztályelnök érdemeit, a ki nem szűnt meg fáradozni, míg az út elkészítésével, egyik kedvencz célját el nem érte. Megemlékezik gróf *Bánffy* Györgyről, a ki engedélyezte, hogy az út az ő területén vezetessék keresztül. De a legfőbb érdem azé a férfiné, a ki a kivétel nehéz munkáját végezte. *Sikó* Kanut volt az, a ki a fáradságtól vissza nem rettenve, úgy használta fel az út elkészítésére rendelkezésére bocsátott csekély összeget, hogy a műben annak négyszeres értékét is megkaptuk. Hálásan megköszönve tehát mindazoknak munkáját és fáradságát, a kik az út előkészítésében közreműködtek: a legnagyobb örömmel nyitja meg azt a forgalomnak, átadván azt a túristák és a természetben gyönyörködők részére. Legyen ez az út is egyik eszköze annak, hogy országrészünket minél többen látogassák.

Az elnök beszédét a közönség zúgó éljenzésekkel kísérte, különösen ünneplően *Sikó* Kanutot, a kinek a túristaság a legnagyobb hála van lekötője.

Ezután *Versényi* György osztálytitkár szavalta el a rekiczeli vizeséshez irt szép ódáját, mely a közönségre igen nagy hatást tett. A költőt a közönség zajosan megéltenezte.

Az ünnep után kedélyes lakoma következett, melyen megjelent *Hanka* Péter rekiczeli görög katolikus lelkész is. Az elhangzott pohárköszöntők közül kiemeljük *Merza* Gyula köszöntőjét az egyesület védőjére *József* Ágost kir. herczegre; báró *Mannsberg* Sándorbáró *Bánffy* Györgyöt, *Hangay* Oktávot és *Sikó* Kanutot éllette, mint az új út létrehozóit, *Merza* Gyula br. *Mannsberg* Sándor osztály alelnökért, *Radnóti* Dezső a jelenvolt turista hölgyekért, *Kovács* Géza *Versényi* Györgyért, *Csiky* Emánuel a vendégekért, ezek nevében *Bodor* László az E. K. E.-ért és *Szivér* Eleménné a hölgyek nevében *Sikó* Kanutért üritett poharat.

Most egy igen szép jelenet következett, ugyanis felállott *Hanka* Péter görög katolikus lelkész és szép magyar nyelven üdvözölte a megjelent túristákat, elismerte azokat a hazafias czélokot, melyekért az E. K. E. küzd és épen azért a magyar király dicsőségére és a haza felvirágzására munkáló E. K. E.-re úgy ürit poharat, hogy ezzel kapcsolatosan a királyt és a nemzetet is élte. (Éljenzés és taps).

A hazafias beszédre azonnal válaszolt br. *Mannsberg* Sándor, megköszönvén azt a testvéries és barátságos érzést, mely az elhangzott beszédben nyilvánult és minthogy a E. K. E. is a testvériség és barátság érdekeiért küzd, melegen élte ennek a vidéknek hazafias érzelmű román lakosságának itt megjelent képviselőjét és papját: *Hanka* Péter görög katolikus lelkészt.

Beszélték még *Sikó* Kanut, *Főry* Ernő, *Fodor* János, *Bottyán* Géza, stb. A jókedvű multság az időközben megjelent bánffy-hunyadi zenekar kedvderítő zenéje mellett d. u. 1 óráig folyt, a mikor az egész társaság még egyszer felvonult a vizeséshez és itt *Mannsberg* Sándor br. szép beszéd kíséretében három üveg bornak a zuhatagba való dobálásával a vizesést jelképileg felavatta. A közönség elénekelt még a szózatot és a zenekar *Rákóczy* indulójának hangjai mellett bucsut vett a vadregényes helytől.

Utközben az ünneplő ruhában öltözött falu népének folytonos éljenzése követte a menetet, sőt Rekiczelen néptánczot mutattak be. *Kalota-Szt.-Király* és *Zentelke* község-

ben pedig festői népviseletben kivonultak nemzeti színű lobogók alatt a falu legszebb legényei és leányai utóbbiak pártákkal és kendőiket lengetve.

A község nevében *Czucz*a János igazgató hazafias beszédben üdvözölte az E. K. E. kirándulóit kijelentvén, hogy immár a nép is érti és tudja, hogy milyen nemes czélra törekszik az E. K. E. A nép lelkes éljenzésével kísért beszédre báró *Mannsberg* Sándor válaszolt. Megköszönte a szíves óvációt és kérte a népet, hogy lelkesedését az E. K. E. iránt továbbra is örizzze meg és szeresse ezt a drága hazát.

A nép éljenzései között vonult tovább a társaság. Este 7 órára érkezett be a társaság *Bánffy-Hunyadra* A társaság *Sántay* M. A. V. felügyelő szíveségéből a szakadásnál égő fáklyák mellett és innét külön vonattal este 10 órakor érkezett meg Kolozsvárra.

*

As E. K. E. a Vlegyássán. Egyik legnehezebb kirándulását rendezte aug. 8-9 én az E. K. E. kolozsmezei osztálya *Hangay* Oktáv oszt. elnök elnöklete alatt. A terv az volt, hogy egy nap alatt járják meg a *Vlegyásza* legmagasabb csúcsát (1898 m.). A nehéz feladatra húszan vállalkoztak, köztük volt *Szádeczky* Lajos dr., *Mannsberg* Sándor br., *Márki* Sándor dr., *Moldován* Gergely dr., *Török* Imre dr., *Békéssy* Károly dr., *Merza* Gyula, *Hirschfeld* Sándor, *Moinár* József, *Andrásovsky* Dániel, *Kovács* Géza, *Horváth* Pál, *Dunky* Kálmán, *Kántor* József *Radnóti* Dezső egyesületi tagok és még egy néhány vendég. A túristák aug. 8-án délután indultak el és már este *Székelyó* községbe érkeztek, hol megháltak. Reggel 4 órakor a társaság megkezdte a *Vlegyásza* megmászását még pedig gyalog, csak egy páran voltak, a kik lóháton kísérték a túristákat. Fél 11 órakor a társaság már fenn volt a *Vlegyásza* tetején. A felséges kilátás, mely innen a túristák elé tárult, valósággal meglepett mindenkit. Egy órai itt időzés után visszatértek a túristák *Székelyó*ba, hol hamarosan megebédelve, a legjobb kondícióban estére már Kolozsvárra visszaérkeztek. Ugy menet, mint jövet az egeresi hegycsuszamláshoz *Schandl* Mihály M. A. V. felügyelő üzletvezető helyettes külön kocsit engedélyezett, mely a túristákar egész a hegycsuszamlásig vitt: és hozta vissza. A társaság egyik jó kedvű tagja versben is megénekelte a sikerült kirándulást. Az olvasó ezt a humoros verset tárczánkban megtalálhatja.

Túristák Rossnyóról. Egy kis túrista-társaság látogatta meg a nyáron *Rossnyóról* Kolozsvárt. Czéljuk

volt végig járni Erdélyt és megtekinteni a kiváló természeti szépségeket. Az E. K. E. látta el a kis társaságot útbaigazításokkal és kalauzokkal. Általában a turista forgalom az idén olyan volt, hogy messze túlhaladta az előző évek forgalmát. Az E. K. E. a tapasztalatok alapján most arra törekszik, hogy a látogatót abb hegyek közelében levő falvakban megfelelő turista-szállók és vendéglők állíttassanak fel. E tárgyban érintkezésbe lépett a vármegyei törvényhatóságokkal, osztályokkal és az érdekeltségekkel.

As E. K. E. a Szent-Anna tónál. Az E. K. E. brassómezei osztályának tusnád-szt.-Anna-tói kirándulása a tagok meleg érdeklődése és sokaknak résztvevése mellett minden tekintetben fényesen sikerült. Aug. 7-én d. u. 2:55 perczkor indult a társaság Brassóból s *Sepsi-Szt-Györgyre* érkezve, az ott tartózkodás rövid ideje alatt többen megtekintették a várost. Innen vasúton tovább folytatva az utat, d. u. 7 órakor *Bükszád-Bálványosra* érkezett a társaság, hol a gr. *Mikes-féle* üvegyár igazgatóságának szíves támogatása mellett a kirándulók elszállásoltattak s mielőtt vacsorára összegyülekeztek, megtekintették az üvegyárat s nagy érdeklődéssel nézték végig az üvegekészítés módjait. A gyár megtekintése után vidám hangulatban folyt le a vacsora, nem lévén hiány kedélyes felköszöntőkben és dalban. Vacsora után *Förder*, a gondos vezető, bár mindent elkövetett, hogy nyugvásra bírja a társaságot, de egyrészt csak éjfél felé sikerült az adomázástól s a kedélyes terecselésztől elhallgattatni. Másnap reggel 4 órakor azonban már útikészen volt a társaság, mielőtt azonban útnak indult volna, misét hallgatott *Bükszádon*. Ennek végeztével szekereken indult a Szt.-Anna-tó felé; útját azonban csakhamar gyalog folytatta s vidám hangulatban érkezett a tóhoz, s innen kevés pihenés után *Bálványosra*, hol *Kelen* dr. fűrdőorvos által szívélyesen fogadtatva, megtekintették a híres kénbarlangot s a fűrdőt s az *Apor-féle* szanatoriumot. *Bálványosról* szekereken ment vissza a társaság *Bükszádra* s onnan *Tusnádra*, hol kitűnő ebéd várta a fáradt útasokat. Ebéd után *Tusnádot* tekintették meg, s esti fél 8 órakor különvonattal indultak vissza Brassóba; hová néhány percznyi késedelemmel 10 óra után egy kellemes kirándulás meglegedettséggel tértek vissza valamennyien.



Üdülő telep Magurán.

Gyalu, aug. 31.

Kolozsvár városának nincsen más közelebbi kiránduló és üdülő helye, mint az *Andrássy-havasoknak* magu-

rai része, hová a földmivelésügyi miniszter külön üdülő telepet is létesített. Ez a telep eddig lassan fejlődött, mert a közlekedési viszonyok nem voltak megfelelőek. Ujabbán azonban mozgalom indult, hogy ezt a gyönyörű helyet *Kolozsvár* város közönsége részére hozzáférhetővé tegyék és megnyissák a turistának is. Ennek a mozgalomnak eredménye, hogy a legilletékesebb tényezők: az erdőkincstár, a vármegye és az *Erdélyrészi Kárpát-Egyesület*, közbeléptek a cél érdekében és most már minden irányban élénken foglalkoznak a kérdéssel. Ez alapon remélni lehet, hogy a páratlanul szép vidék feltáratik s nemcsak *Kolozsvár* város, hanem a nagy közönség részére is megnyílik.

A mozgalom első sorban is arra irányult, hogy a telephez vezető utak kijavíttassanak. Ez irányban a vármegye, az E. K. E. és legfőképpen az erdőkincstár tettek lépéseket, mely utóbbinak részéről a földmivelésügyi miniszter *Földi* N. János főerdőmérnök, miniszteri erdőtanácsost küldte ki a központból, hogy a vidéket tanulmányozza és a tendő intézkedésekre nézve javaslatot tegyen.

A miniszteri kiküldött aug. 30-án szállt ki a helyszínére. Utjában kísérték báró *Feilitzsch* Arthur erdőigazgató, E. K. E. társelnök, *Biderman* József főszolgabíró, *Nemes* Károly főerdész, *Neuman* Gyula mérnök, *Ferencz* Gyula és *Szádeczky* Miklós erdészek, *Huszár* Pál és *Katona* László erdészgyakornokok és *Csákány* Ádám útmester.

A bizottság alaposan megsemmisítette az útvonalat, megállapította a szükséges javításokat, előjegyezte a hidak építését, stb. és ezek után kiszállt a magurai üdülő telepre, hol a villa tulajdonosokkal a legrészletesebben megbeszélte e telep fejlesztésének módjait is.

A miniszteri kiküldött legnagyobb csodálattal szemlélte a vidék szépségeit és megígérte, hogy a maguráról mindent elkövet, hogy Erdélynek ez a páratlan üdülő telepe a modern igényeknek megfelelően szerveztessék. Jelesen megígérte, hogy az út javítására kért 5000 forint engedélyezését javasolni fogja, a túristák részére a magurai erdőóri laknak 6 szobával bővítését kieszaközi és általában a legmelegebben fogja pártolni e szép vidék feltáratására irányuló minden egészséges mozgalmat. Ugyancsak támogatásukat megígérték *Feilitzsch* Arthur báró, ki mint az E. K. E. társelnöke is, a közönség és az érdekeltség figyelmét e vidékre felhívni tudja, valamint *Biderman* József főszolgabíró, ki a közigazgatósági hatóság jó indulatát előlegezte az ügy részére.

A reggel 6 órától d. u. 3 óráig tartó fáradságos helyszíni szemlétán a magurái villa-telep biztosa: gróf Wass Béla orsz. képviselő ebédre hívta meg az egész társaságot édes apja gróf Wass Albert vendégszerető villájába, hol a telep részéről megjelentek: báró Kemény Gézáné, Szilvássy Gizella, Horváth Kálmán és neje, Zonda Irma, Szilvássy Béla és neje, Szilvássy Margit. A vendégeket a szeretetreméltó háziasszony gróf Wass Albertné fogadta.

A gazdag ebéd folyamán több lelkes pohárköszöntő hangzott el, — különösen éltették Földi N. János miniszteri erdőtanácsost, ki válszában ismételtén ígéretet tett, hogy e vidék kívánságaira a miniszter figyelmét felhívni fogja és maga is közreműködik a vidék közgazdasági, kulturális fejlesztése érdekében. Ünnepezték a szíves vendégszerető háziasszonyt is.

A terv megvalósulásával az egész Andrassy-havas megnnyilik a közönségnek, sőt ezzel a világhírű szke-risorai jégbarlang is hozzáférhetővé lesz téve, a mennyiben a magurái üdülő-telep lesz megálló helye az ide kirándulóknak.



KÖNYVESHÁZ.

»*Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn*« (Magyarországi néptani közlemények.) V. kötet, 1896. 296 lap. Szerkeszti és kiadja dr. Herrmann Antal tanár. Budapest. Ara: 10 ft.

Hazánk tarka népéletének valóságos kincses bányáját tárják fel a fenti cím alatt megjelent folyóirat előttünk fekvő kötetében azok a zajtalanhangya-szorgalommal összegyűjtött nagybecsű dolgozatok és önálló kutatások alapján megírt komoly tanulmányok, a melyek még a laikus figyelmét is lekötni képesek. E németnyelvű, de a külföldi tudós világ előtt hazai ügyet szolgáló tudományos szemlének az erdélyi részeket és így minket is a legjobban érdeklő cikkelyei közt ott találjuk Réthy Lászlónak »Az oláhok itáliai eredetéről« és dr. Herrmann Antalnak »Magyarország néprajzi alakulásáról« szóló sok szellemmel megírt műveit, ugyancsak utóbbtól »Kalotaszegi cigány népdalok«, továbbá »Az erdélyi százszok házi eszközeink és bútorain használatos feliratok«, Sigerus Emilől, Pátrubány dr.-tól »Örmény névmagyarázatok« és Szendrey dr.-nak a magyar népviselet történetére vonatkozó érdekes fejtegetései váltják fel egymást. A kisebb közlemények sorában van az E. K. E. »Székely föld« cz. díszművének múlt számunkban közölt elismerő kritikája, más helyen pedig a tudós szerkesztő

az egyesületünk által tervezett »Erdély néprajza« színtén népszerűsítő munka kiadásáról és a kolozsvári Kárpát-muzeum szervezéséről mellesleg megemlékezve, ezen nagy fontosságú alkotások külön cikkelyekben való méltatását helyezi kilátásba. Többek közt az erdélyi örmény püspökség Szamosujvártól való visszaállításának néphagyományokat konzerváló jelentőségét emeli ki, továbbá az oláh kultur-egylet Nagy-Szebenben alakuló néprajzi muzeumára vonatkozólag is lelünk figyelemreméltó észrevételeket. Egy szóval dr. Herrmann Antal folyóirata nemcsak, hogy a hazai néprajz minden ágát felölelő tudományos és közéleti mozgalmakat ismerteti tüzetesen, de egyúttal az idevágó szakbeli irodalom legújabb termékeinek kritikai méltatásával is behatóan foglalkozik. A szenvedélyes néprajzi tudós éles szemével mindent meglát, felkutat, kiválogat és csoportosít s a külföldi és hazai vonatkozásokat és bibliográfiát népfajok szerint osztályozva is elénk állítja. Az érdekes kötethez szemléltetésül régészeti, népépítési és népviseleti illusztrációk vannak csatolva, utóbbiak közt érdekes erdélyi *ethnográfiai képek* is láthatók.

za—la.

Rivista Mensile. A Club Alp. It. Turinban szerkesztett kitünő folyóiratának [XVI. évfolyamában megjelenő jun. és jul. füzeté érdekes tartalommal került ki a sajtó alól. Művészi illusztrációkkal díszített hegyvidéki leírások mellett tanulságos hegy-mászásokról ad hírt s az osztályok működéséről beszámolván: gazdag lap-szemlét hoz és a szakirodalom újabb termékei felől is tájékoztat. Megjegyzendő, hogy a klubnak 34 osztályban összesen 4493 tagja van jelenleg. Többek közt a turini osztály 644, a római 226, a milánói 769, a bresciai 303, a liguriai 332 és a velenzei 227 taggal bír; legkisebb az abruzzoi osztály, melyet kerekszámban épen csak egy tucat turista tart fen. A jul. füzetből olvassuk, hogy a klub a milánói művészeti kiállításon *Filippo Carcano* festőművész »Il Ghiacciaio di Cambrena« című műve révén *aranyérmét* nyert. E szép kitüntetésért őszinte örömmel gratulálunk az olasz testvéregyesületnek.

Kolozsvármegye monografiája. A »Magyarország vármegyéi és városai« című nagy monografia Kolozsvármegyére és Kolozsvár városára vonatkozó köteté nemsokára meg fog jelenni. A nagy munka munkatársait az E. K. E., mely a szerkesztésben segítkezik, felhívja, hogy dolgozataikat mielőbb az E. K. E.-nek küldjék be. Eddig beküldték Koch Antal dr. a geológiai részt, Enyedi Mátys dr. az izr. egyházzról szóló fejezetet, Merza Gyula ar örményekről írt cikkét, Zabulik László Kolozs leírását, Kuncz Elek a

középiskolák ismertetését, Pál István a róm. kath. status történetét, Szvacsina Géza a siketnéma intézet ismertetését, Mihálcz J. Kalotaszeg községeiről írt cikket.

Bulletin de la Section Vosgienne. Nancy. 1896 (Club Alpin Français) Ez a francia nyelvű turista közlöny már 15 év óta szolgálja a Vogézek bájos hegyvidékén a túristaságot. A Vogézek egy jobbára erdőborította hegységet képeznek, mely a rajnai síkságtól nyugatra az ugynevezett rajnai hegyrendszerhez tartozik; magasabb, de azért az 1300 métert meg se közelítő déli csucsa Francziaországhoz tartoznak s egész a Júrág vonulnak, ellenben az északi alacsonyabb rész német földre nyúlik be. Az utóbbi részlet a Straszburbban székelő »Vogesclub« működési teréről szolgál, míg a többi hegyvidék a Francia Alp. Klub »Vogézes«-osztályának (Section Vosgienne) hatáskörébe tartozik, melynek székhelye a közel százezer lakosú szép egyetemi város: Nancy.

A 148 lapra terjedő 8-adrét alakú csinos Értesítőben nem egy nemzetközi szempontból is figyelemre méltó cikkelyel találkozunk, pl. »*Előző fényképek az Alpokban*« címűt mai számunkban mutatványul át is vettük. Továbbá egyes vidékek egész rendszeresen összeállított túráit, a színes út jelzések (jallonnement) részletes kimutatását és az osztály életét visszatükröző gyűlések leírását tartalmazza. Az osztály területén mindenütt kirándulást rendező bizottságok (comité des promenades) buzgólkodnak. A kötetet itt-ott tarkító rajzokon kívül tudományos meteorológiai följegyzések és könyvismertetések rekesztik be:

A növényvédő társulat évkönyvei. Genf, 1894--97. L'association pour la protection des plantes« néven évek óta kör működik Genfben egy nemes célú intézmény, mely főként az alpesi ritkább növények kipusztulását megakadályozandó, egyes védettebb havasi vidékeken ugynevezett *Alpesi fűvészkereteket* állít fel, illetve olyanoknak a létrejöttét elősegíteni s így a kihalóban lévő növényfajokat az üzletszerű vandalizmus ellen megoltalmazni törekszik. E hasznos társulat évkönyveinek homlokán jellegképen ez a mondás olvasható:

»Ha a növények jelentőségét meg akarod érteni, képzeld el egy világot azok nélkül és az összehasonlítás el fog rémíteni, mert legott a halál fogalma kísértetni kezd.«

Correwn Henrik társulati elnök költői lélektől sugárzó magas röptű költeményei és értekezései a növényvédelem édes melegét árasztják az olvasó felé. Az évkönyveket különben minden országbeli szakcikkeklyek, — köztük egy Dégen Gusztáv

dr. tollából (Budapest) — és tetszetős illusztrációk díszítik illetve tesszik még becsesebbé.



DIÁKTURISTÁSKODÁS.

As olasz kormány és a diákturisták. A legutóbb Milánóban és Genuában megtartott kongresszusi határozat értelmében a Club Alpino Italiano közp. elnöksége feliratot intézett Rómába a közokt. miniszteriumhoz, a kormány útján a tanügyi szaktekintélyek támogatását az iskolai kirándulások údvös voltára felhívandó. Az olasz közokt. kormány meggyőződven a középiskolai ifjúságnak a hegyvidékeken eszközzendő egészséges és nemes kirándulási foglalkozásáról: körlevélben hívta fel az összes vidéki tanférfiak és iskolai igazgatóságok figyelmét, hogy az ifjakat a Club Alp. It. által szervezett és fentartott iskolai karavánokban való minél élénkebb részvételre hatáskörükben a leghathatósabbban buzdítani igyekezzenek.

Kedvesmény a diákturistáknak. Az *Osztrák turista-klub* elhatározta, hogy tanulók részére menedékházaiban épen olyan kedvezményes díjakat léptet életbe, mint a minőket az egyesületi tagok élveznek, az osztrák diákturistáskodásnak ez által még nagyobb lendületet adandó.



KÜLFÖLDI TÚRISTA HÍREK.

A Csimboraszó megmássása. Jó ideig ezt a hegyet tartották nemcsak Amerika, de a világ legmagasabb hegyének s innen eredt, hogy a helyzet magaslátát példabeszéd alakjában úgy fejezték ki, hogy «elérte a Csimboraszó»-ját. Csúcsára még senki föl nem hatolt (Humboldt sem juthatott egészen föl) az angol Whymper kivételével, a ki 1880-ban egymásután kétszer ment föl a legtetjére, s megmérte a magasságát. — Öt év előtt, 1892-ben újra fön volt rajta, s ez újáról, nemkülönben az equatori Andokban végzett barangolásairól érdekes könyvet adott ki «Travels among the Great Andes of the Equator» cím alatt.

Whymper Edward nem közönséges hegymászó, hanem jeles természettudós is, ki mindenféle műszerekkel hőmérőkkel, légsúlymérőkkel, aneroidokkal felszerelve indul hegyi útjára s a sziklaóriásokat nem csupán sportból, de tudománysszomból is mássza.

S így említett munkáját a hegyisport kedvelői, de a természettudományyal foglalkozók, sőt még laikusok is élvezettel olvasgatják. Munkájából álljon itt egy részlet: «Délelőtt 11 órakor

azt képzeltük, hogy a felhőkön keresztül, mely a közbeeső síkságot elfödte, a Csendes Oczeánt pillantottuk meg. Ekkor 2000 láb magasan voltunk, s úgy látszott, mintha már az ormokon lennénk. — Mind a kettőt láhattuk, egyiket tőlünk jobbra, a másikat balra, de valamivel előbb a köztük mintegy harmad mértföld hosszúságú üres síkság terült el. Ekkor már láttuk, hogy egy óra mulva valamelyiknek a tetjén leszünk, s mivel nem tudjuk, hogy melyik a magasabb, hát a hozzánk közelebb eső felé tartottunk. Ekkor azonban az előrejutás föltételei teljesen megváltoztak. Az eget felhők borították el, a szél hevesen fúj, s nagyon lágy hőmezőre jutottunk, a melyen nem haladhattunk át a rendes uton. A vezető beesett egész nyakig, úgy, hogy alig láttuk. Így haladtunk előre, miközben a hóban minduntalan eltűnt egyikünk-másikunk. Szükségtelen mondanom, hogy az idő gyorsan repült. Mikor három óra alatt a hátralévő útnak csak felére értünk, az embereket megállítottam s fölismerve helyzetünk sulyosságát, azt kérdeztem, hogy előre akarnak e menni vagy vissza. Tájészólásukon mindnyájan azt felelék, hogy ha azt mondom nekik, hogy térjenek vissza, akkor visszatérnek, de addig előre mennek.

«Hát menjünk előre» mondtam, bár épen nem tudom, hogy nem lett volna-e jobb azt mondani, miszerint térjünk vissza.

A másik másfél óra alatt a nyugati orom lábához értünk s mennél meredekebb lón a lejtő, annál keményebb volt a hóréteg is. Körülbelül $\frac{3}{4}$ négy órakor d. u. értünk a tetőre s akkor kellett tapasztalnunk, hogy ez az alacsonyabbik pont.

Mit volt mit tennünk, leszálltunk a fensíkra, s neki indultunk a másik oromnak.

A szél metszően sivitott északkelet felől, hatalmasan hajtván maga előtt a havat. Éhesek, fáradtak, kimerültek voltunk, megterhelve számos műszerrel, melyet azonban nem használhattunk. . . .

Whymper merész vállalkozásának az lett az eredménye, hogy a Csimboraszó csúcsának a magasságát pontosan megállapította, s ez mintegy 2000 lábbal magasabbnak bizonyult, mint eddig hitték s ezzel véglegesen el lett döntve, hogy a Csimboraszó magasabbik csúcsa minden kétséget kizárólag a *21 ezer lábat* meghaladja, a mi több, mint 7000 méter magasságnak felel meg.

Azonban a Himalája legnagyobb csúcsai ezt az óriási magasságot is 1000—1500 méterrel múlják felül s jelenleg a *Gauri-Zankar* vagy *Mount Everest* (8840 m.) csillagzatunknak a leghatalmasabb kiemelkedése.

A német turista-egyesületek szövetsége. Németország 40 legjelentékenyebb turista és hegyi egy-

letének 70 ezer tagot meghaladó szövetségese f.évi nagygyűlését Kóburgban tartotta meg szept. 11—13-án *Wagner* polgármester elnöklése alatt. Első ízben történt kísérlet egy a Német és Osztr. Alp. egyletnél divó általános német turista közgyűlés (Touristentag) rendezésére.

Oriási alagút. Nagyszabású vasúti tervezet készül Szicília szigetéről Olaszországba. Az új vonalon kiépítendő hatalmas alagút Kalabriában San Giovanni di Sanctellonál venné kezdetét és Sziciliában a Degli ingbrió nevű sikon végződne. Az alagút mintáját De Johannes mérnök a páduai egyetemen közszemlére tette ki. Az építési költségek mintegy 70 millió frtra vannak előirányozva.

Club Alpino Siciliano. Az e név alatt Sziciliában működő és *Sicula* cz. folyóíratáról ismert olasz turista-egyesület elhatározta, hogy a 2000 m. magasságig felnyúló Madonie-hegyláncz környékére kiterjedőleg vezető-testületet alakít. Sciarino F. már át is vette Collesanóban a vezetőket, vezetőjelöltek és podgyászshordókból álló testület helyi felügyeletét.

Apró turista hírek. A stájer »Gebirgsverein«, mely Gráczban székel, színes útjelzéseket foganatosított a Semmering idegenektől nagyon látogatott környékén. A Tirol és Vorarlberg határpontján fekvő St. Cristophospicum a két tartomány intéző köreinek közmegegyezése folytán továbbra is fentartható lesz s így télen is a menedékház élmezése elé akadály nem fog gördülni. — A Sv. Alp. Cl. Buchtel-osztálya f. évi márcz. hóban fennállásának 25. évfordulóját ünnepelte.

Nyolcz óra a Monte-Rosa-n. Rosenmund mérnöknek, ki a svájci szövetség helyrajzi irodájának megbízásából a Monte-Rosa hegyen méréseket eszközöl, nyolcz teljes órát sikerült e havas ügynevezett Dufourcsúcsán időzni (4000 m-en felül).

Turista-vasút. A Meiringen-mellett levő híres reichenbach-vízesésekhez vezető legújabb vaspálya már épülőben van, mely az ügynevezett Reichenbach-szállótól kiindulva 832 méter magasban a Wellhorn és a rosenlauer gletser alatt eiterülő erdős hegyhát setétében morajló legfelső zuhatagig fog felvezetni. A vasút építésére engedélyt nyert mérnökök a pályát vízerő felhasználásával valószínűleg villanyos üzemre rendezik be.

Olasz alpesi kongresszus. F. évi szept. 6—11-ig terjedőleg az olasz turisták Bergámóban országos összejövetelt rendeztek, mely már időrendileg e nemben a *huszonkilenczedik*. A rendezés élén, mely számos kirándulással és többrendbeli turista

ünnepélylyel tette vonzóvá a programot: a Club Alpin Italiano állott, azonban a Club Alp. Siciliano, a Società Alpina Meridionale, a Società Alp. Friulana stb. vidéki testvéregyesületek élénk részvétele országos jellegűvé igyekezett tenni olasz bajtársaink kongresszusát. A kiállítások és egyéb kongresszusoknál divó kedvezményes vasúttjegyeket ez alkalomra is engedélyeztek.

Turista-Kápolna. Még az ideai turista-idényben a Szlovén Alpesi-egyesület a területén lévő ugynevezett Triglavmenedékháza mellé, mely a 2500 m. magas Kreberca hegyen áll, Mária-kápolnát építtetett.

Miután évente 15-20 pap is föl szokta keresni a Triglavot, tehát remélhető, hogy az ünnep- és vasárnapokon oda kiránduló turisták a hegy csúcsán isteni tiszteletet is részt vehetnek.

Salzkammerguti turistaforgalom. A tavalyi rossz időjárás az osztrák alpesi vidékek idegenforgalmát nagyon leszállította. Ezt megítélhetjük a turista-vasútak személyforgalmából, a mi az 1895-iki látogatottsághoz viszonyítva, nagy csökkenést mutat fel.

Pl. 1. a Salzkammerguti vaspályán:
1895-ben utazott 239,740 } egyén.
1896-ban » 197,147 }

2. a Schafbergi fogaskerekű vasúton:

1895-ben utazott 23,605 } egyén.
1896-ban » 13,623 }

3. a Gaisbergi fogaskerekű vasúton:
1895-ben utazott 38,343 } egyén.
1896-ban » 28,415 }

Katonai védőkunyhók. A 22-ik francia vadászszázalój a Montblanc hegylánczolat Bonhomme (2485 m.) de la Croix (2532 m.), des Fours (2711 m.) és de la Seigne (2532 m.) nevű hegycsúcsain egyszerű védőkunyhókat épített, melyek 10-20 turistának is menhelyet adnak.

Idegenforgalom. A salzburgi »Idegenek lapja« újév óta angolnyelvű mellékletet is ad ki »Az osztrák Alpek közt« cím alatt, s hogy az angol utazó-közönség figyelmét még inkább felhívja: ingyen osztják szét Nagybritánia jelentékenyebb városaiban. A tiroli orsz. idegenforgalmi szövetség képes Almanachot szerkesztett fűrdők, nyaralótelepek és klimatikus gyógyhelyek ismertetése szempontjából, mely minden üdülőhelyekre vonatkozó tudnivalót tartalmaz s így a Tiroiban való tartózkodás felől kimerítően tájékoztat.

Osztrák Turista-klub. Az alsó-ausztriai tartománygyűlés az O. T. R. bécsi osztályának tevékenysége, de főként a Bécsi Erdei útjelzések körül szerzett érdemeiért elismerésül 100 frt évi segélyt szavazott meg.

A Svájci Alp. Cl. berni osztálya a Milchbachschlucht nevű vadregényes hegyszakadéknál fennálló ugynevezett létravám megszüntetésére mozgalmat indított.

Meteorológiai megfigyelések az Araraton. Az ázsiai török birodalomban, Örményországban emelkedik a 5157 méter magas Nagy-Ararát hegycsúcs, melyet 1888-ban M. Markow, orosz kutató mászott meg és abban a magasságban a fagypontra alól 50° hőmérsék minimumot ál-

lapított meg. Markow, az ő hegymászása óta egy minimális hőmérőt hagyott a hegycsúcsra, más kutatóknak is alkalmat nyújtandó, a kik őt követni fogják, az említett műszer jelzéseinek följegyzésére; és ez az előrelátás tényleg be is vált. Egy az Ararat lábánál táborozó közakezred tisztjeinek csakugyan sikerült érdekes megfigyeléseket eszközölni, a melyek már több évvel ezelőtől elő voltak készítve. Évente a turisták nagy számmal küszködnek fel saját élvezetükre, a néhol nagyon is kimagasló csúcsokra. Ha egyik-másiknak eszébe fog jutni arról gondoskodni, hogy egy minimális hőmérőt azon a csúcsra, a melyet felkutatnak, beállítsassék: kevés fáradtsággal szintén nagyfontosságú adatokat fognának előkészíteni és így hasznára szolgáló tudománynak.

Nálunk kevésbé ismert testvéregyesületek. Appalachian Mountain Club (Boston, Amerika), Associacio d'Escursion Catalona (Barcelona), Krimiai Alpesi egyesület (Odessza), Club Alpin Belge (1883 óta, Brüsszel), Juraklub (1866 óta, Noiraigue), Societé Ramond (a Pyrénékben), Turist-föreningen i'Finland (200 taggal, Helsingfors), Rhön-club (21 év óta áll fenn 3000 taggal, Fulda), The scottish Mountaineering Club (Edinburgh), Sierra Club (San-Francisco, Kalifornia).

Genuai gyalogló klub. Nemrégiben fenti cím alatt egyesület alakult Genuában a gyaloglási sport népszerűségét előmozdítandó. Főczélja abból áll, hogy testedző rendszeres menetelések, mérsékelt és gyors gyaloglások és hegymászások gyakorlásával a szomszédos Appenninekben gyalog kirándulásokat tegyenek. A klubba már is 60 tag iratkozott be, melynek elnöke a liguriai sportkörökben ismert nevű Negrini Lajos tanár választotta meg.



NÖVÉNY-VILÁG.

A hamisított gyopár. A sok utánzat és hamisítás mellett, melylyel ma már nap-nap után mindenütt találkozunk, talán a turistákat leginkább érdeklő körülménynek tekintendő az a cinikus tökély, a melylyel Svájcban és Tiroiban az úgynevezett műgyopárt mintegy gyárilag mesterséges úton állítják elő.

Ez borzasztó csapás, mely egyenesen a különleges költészet egy bizonyos nemé ellen van intézve.

Kiváltképen angol és német fiatal házas párok, kik kéz a kézben, nem ritkán halálosan veszedelmes nászútazásokat tesznek, sohasem kerültek ki, hogy a svájci és tiroli hegyekről megható emlék gyanánt gyopárt ne hozzanak magukkal, melyeket a csúcsokon olyanokul szakitottak vagy speciális művészek »inicialék« és különféle arabeszek

alakjában emléklapokra ragasztottak. De azok után, a mik felől az e tárgyban kellőleg értesült »Science pour tous« felvilágosít: ezeket a költői virágokat tekintélyes mennyiségben gyártják és csaknem kizárólag abból a dúrva szürkeposztból, a melyből a mi közös hadseregünk ruházata is készül.

A hármas szövetség okozta nagy katonai reformok óta az osztrák-magyar hadsereg régi szolgálati fővegeit művészileg szétdarabolván, a gyaloglás kilométereivel frigyre lépni készülő svájci hölgyek és német Gretchenek azokat műgyopár alakjában szívük fölött fogják viselni. A növénytudósok már rémtgették a gyopár kipusztulásával, a mi tulajdonképen a mai helyzettel szemben végre is ránk nézve mindegy lett volna. Ime, most már megnyugtathatja a botánikusokat is az az egyidejűleg keletkezett ötlet, mely a hadsereg ruházati reformjának a kihasználására útalt.

Tömerdek sok a virág! Ezt a legendaszerű frázist fogják ezentúl bizonyos keserűséggel emlegetni a csalódott turisták.

Azonban a szélrózsa minden irányában vígasztalásukra fognak szolgálni a zöld nefelejcsék s a vegyi úton előállított egyéb délszaki növények, a melyek páratlan kikészítésében a modern kertészek úgyszólván rémitő tehetséget sajátítottak el.

Ebből is láthatjuk, hogy a mi hegyeink költészetét, de egyúttal jelvényünket is jelképező *havasi gyopár* elsősorban a turisták védelmére szorúl, sőt azt teljes mértékben meg is érdemli



TÁVOLSÁG MUTATÓ.

A turistára nézve rendkívüli hasznos, ha ismeri a különböző utak hosszát, mert ez alapon igen könnyen tájékozódhatik. Külön rovat alatt megkezdjük az erdélyi rész területén lévő állami, törvhatósági és községi közlekedési közútról s ezek hosszáról, valamint a nevezetesebb helyekről s ezek egymástól való távolságairól összeszedett adatainknak közlését. A sorozatot Csíkvármegyével nyitjuk meg.

A) Csíkvármegye.

I. Állami közutak.

Ktm.

1. Sz.-Udvarhely Oláhfalú — Csíkszereda 50.00
2. Cs.-szereda — Szépvíz — Gyimesromániai határ 49.00
3. Szász-Régen — Oláh-Toplicza — Borszék — Tölgyes — romániai határ 118.75

II. Törvényhatósági közutak.

4. Csíkszereda — Csík-Szt.-Király — Csík-Szt.-Imre — Csík-Szt.-Simon — Csátószeg — Tusnád — Sepsí-Szt.-György 64.70

TÁJKÉPEK.

- 5. Csík-Szt-Király—Csík-Szt-Márton—Ká.zon-Ujfalu—Kézdi-Vásárhely 53-10
- 6. Csíkszereda—Madéfalva—Rákos-Karczfalva—Csík-Szt-Domokos—Gyergyó-Szt-Miklós—Gyó.-Szárhégy—Gyó.-Ditró—(per Putna) Tölgyes—romániai határ 111-50
- 7. Gyergyó-Szent-Miklós—Alfalu—Bucsintető—Parajd 45-1
- 8. Gyó.-Ditró—M.-Tordamegye határa—Oláh-Toplicza 22-80
- 9. Csíkszereda—Mindszent—Csík-Szt-György—Szt Márton 18-20

Az E. K. E. által kiadott színes tájképek közül a másodikat mutatjuk be jelen füzetünkben. A kép az alsófehérmegyei *remetei sziklaszoros*-t ábrázolja, melyről az *Erdély* 1894. folyamában a 294. lapon (*Tyeja*.) hozott bővebb leírást. A kép a titkári hivatalban kapható 1 frt 50 krért.



HIVATALOS RÉSZ.

Köiratok.

I.

Az osztályokhoz bizományosok felkérése tárgyában.

1995. sz.
897.

Igen tisztelt Elnökség!

Szükségessé vált az országrészünkben megforduló turisták és idegen-szű részére kalauzkönyvek, térképek stb. beszerezhetésére megfelelő bizományosok felkérése. Ennek következtében tisztelettel fölhívjuk, sziveskedjék területe főbb helyein ilyen bizományosokat felkérni, a kik kiadványainkat és általában a turisták részére szükséges egyéb felszereléseket raktáron tartanak. Ezeket a bizományosokat mi nyilvántartanók, neveiket kiadványainkban közölnők, úgy hogy a turistáskodó közönség mindig tudhassa, hogy ezen vagy azon a vidéken hol szeresheti be szükségleteit.

Bátorkodunk már most megküldeni kiadványainkból a következőket:

- 1. Hankó, »Székelyföld« à 3 frt 50 kr.
- 2. Méhely, »Brassóvár megyei turistakalauz« à 50 kr.
- 3. Molnár és Vajda, »Udvarhelymegyei kalauz« à 30 kr.

A további kiadványokat folytatólag küldjük, megjegyezni kívánjuk azonban, hogy e kiadványok árával központunknak a közgyűlés előtt elszámolnia kell és így csak feltétlenül megbizható bizományosoknak adandók ki.

A bizományosok a begyűlt összeggel minden év december 15-én tartoznak elszámolni az igen tisztelt osztálynak, az osztály pedig ez összegeket december 20-ig sziveskedjék hozzánk juttatni.

A fentti könyvek ára fejében az osztályt a megfelelő összeggel megterheltük.

Kolozsvárt, 1897. augusztus 19.

Honfui üdvözlettel:

Feilitzsch Arthur br.,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

II.

Az osztályokhoz a kalauz kiadása tárgyában.

1996. szám

97.

Igen tisztelt Elnökség!

Az E. K. E. megkezdte az *Erdélyrészi úti kalauz*nak vármegyénként való kiadását, melyből eddig már megjelent a Brassó- és Udvarhelyvármegyékre vonatkozó rész. Minthogy a munka kiadását folytatni óhajtjuk, hazafias tisztelettel felkérjük, hogy a mellékelt szöveget átvizsgálni, javítani vagy bővíteni sziveskedjék és ugyancsak fölkérjük, hogy hatáskörében ahhoz minél több képet (fényképet vagy rajtot) összegyűjteni igyekezzék. Szükséges továbbá a vármegyének egy részletesebb térképét is beszerezni és hozzánk beküldeni.

Szives válaszát tett intézkedéseiről mielőbb kérjük hozzánk juttatni, hogy tájékozhatassuk magunkat a mű anyaga felől

Kolozsvárt, 1897. augusztus 19.

Honfui üdvözlettel:

Feilitzsch Arthur báró,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

III.

Hazafias kérés a magyar tanító-sághoz.

Meg akarjuk hazánkban honosítani az ismeretet gyarapító, a lelket és szívet nemesítő túristaságot. Felébreszteni szándékunk mindenki-ben a természet iránt való szeretetet. Az erőt elfűcsérlő multságok helyett a szabad természetbe hívjuk Magyarországot lakosságát, hogy megbecsülje azt a földet, mely kenyeret ad nekünk és tudjon lelkesedni ama pazar változatokban, szépségekben, melyek oly fenségesen csak a természetben találhatók fel.

Itthon akarjuk tartani mindazokat, kik már szeretik a természetet, azonban szórakozni, üdülni, fürdőzni, túristáskodni a külföldre mennek és pénzüket is ott költik el.

Értékesíteni szeretnők a hazának minden részét, hogy a föld ne heverjen kiaknázatlanul, hogy a természeti szépség ne legyen hozzáférhetetlen. Azt akarjuk, hogy a havasokat és hegyeket, a völgyeket és patakok környékét benépesítsük víg dalt éneklő túristákkal.

Hasznos közgazdasági, kulturális s közjótékonyossági eredménye lesz annak, ha megbecsüljük azt, a mi a mienk és értékesítjük azt, a mi most parlagon hever. Hazafias szándék, nemes törekvés vezet tehát minket, mikor e czél keresztültelében dolgozó társakul hívjuk a magyar tanító-ságot, hiszen nekik van

III. Községi közlekedési közútak.

- 10. Tusnád-Kozmás 6-00
- 11. Csatószeg—Kozmás 3-80
- 12. Csík-Szent-Simon—Csík-Szent-Márton 5-70
- 13. Csík-Szent-Márton—Úzvölgy—romániai határ 35-10
- 14. Csík-Szent-Márton—Csík-Szent-György—Menaság 11-40
- 15. Gyergyó-Tekerőpatak Kilyénfalva—Gyó.-Ujfalu—Gyó.-Alfalu—Gyó.-Szárhégy 22-80
- 16. Gyó.-Tölgyes—Balázstető Zsedánpatak—Békás—romániai határ 42-00
- 17. Ditró-Felső-Borszék (fürdő) 23-89
- 18. Kászon-Ujfalu Kászon Jakabfalvi fürdő 10-10

IV. Nevezetesebb helyek.

- 19. Csíkszereda—Tusnád-fürdő 30-0
- 20. Tusnád-fürdő Szent-Anna-tó 10-0
- 21. Csíkszereda—Szent Márton 16-1
- 22. Csík-Szt-Márton—az Úzvölgyön át—romániai határ 35-1
- 23. Csíkszereda—Kászon-Ujfalu 32-2
- 24. Kászon-Jakabfalva—kjakabfalvi fürdő 4-40
- 25. Csíkszereda—zsögödi fürdő 4-00
- 26. Csíkszereda—csíkszeredai fürdő 2-90
- 27. Csíkszereda—Oláhfalva 27-00
- 28. Csíkszereda—csicsói Hargittatető és barlang 30-02
- 29. Csíkszereda—Csík-Somlyó 2-80
- 30. Csíkszereda Hosszúasú (borvíz forrás) 7-60
- 31. Csíkszereda—Madéfalva 10-40
- 32. Csíkszereda—Cs.-Szt-Domokos 31-70
- 33. Csík-Szt-Domokos—baláni rézbánya 11-40
- 34. Balánbánya Nagyhagymástető 8-00
- 35. Csíkszereda Gyó.-Szt-Miklós 58-6
- 36. Gyergyó-Szt-Miklós—Gyilkostó 30-0
- 37. Gyergyó-Szent-Miklós—Bucsintető 24-00
- 38. Gyilkostó—Békás—romániai határ 28-0
- 39. Borszék—O.-Toplicza—Szász-Régen (vasut állomás) 95-0
- 40. Gyergyó-Szt-Miklós—Oláh-Toplicza 37-0
- 41. Csíkszereda M.-Tordamegye határa (per Gyó.-Szt-Miklós) 86-00
- 42. Gyergyó-Szt-Miklós Szárhégy 7-60
- 43. Gyergyó-Szt-Miklós—Ditró 15-2
- 44. Gyergyó-Szt-Miklós—Gyó.-Alfalu 7-6



legtöbb alkalmuk érintkezni a lakossággal, a néppel.

Az a kérésünk a magyar tanító-sághoz, hogy álljon zászlónk alá és segítse küzdelmében egyesületünket, mely küzdelem a haza jóléteért, a nemzet kulturájának fejlesztéseért van.

Vegye minden magyar tanító kezébe gyűjtővünk és székhelye területén, ismerősei körében, az erkölcsi tesületeknél, a kaszinóknál, iskoláknál vigye keresztül, hogy lépjenek rendes tagokul egyesületünkbe. Azt a tanítót, a ki 4 fizető tagot gyűjt, beiktatjuk gyűjtő-tagjaink közé és ingyen küldjük részére az egyesület illusztrált folyóiratát, sőt mindama kedvezményekben is részesítjük, melyek a rendes fizető tagokat megilletik. Tehát egy kis buzgalommal, egy kis érdeklődéssel a tanítók fejleszthetik az ügyet és maguknak is hasznot hajthatnak.

Nem kételkedünk abban, hogy a magyar tanítóság megérti nemes és hazafias törekvésünket és sietni fog felhívásunknak eleget tenni. Ebben a biztos reményben ismételten figyel-mükbe alánljuk kérésünket.

A tagsági belépésre vonatkozólag gyűjtővünk ad teljes felvilágosítást.

A gyűjtőv az *Erdélyrészi-Kárpát-Egyesület* címére Kolozsvárra küldendő vissza.

Kolozsvár, 1897. május 15.

Honfiai üdvözléssel:

Feilitzsch Arthur br.,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

IV.

A »Székelyföld« előfizetőihez.

2485. sz.

97.

Igen tisztelt Honfitárs!

Tisztelettel jelentjük, hogy a *Hankó Vilmos dr.* által írt *Székelyföld* című díszmunka 115 eredeti képpel ez év elején megjelent és az összes előfizetőknek megküldetett. Az egyesület választmánya folyó hó 11-én tartott gyűlésében köszönetét fejezte ki mindazokkal szemben, kik a nagybecsű mű létrehozásában megrendeléseikkel közreműködtek, egyben tisztelettel fölkérvén a szíves támogatókat, hogy a mellékelt gyűjtőívven — amennyiben azok még nem volnának — tagjaink sorába belépni és arra másokat is buzdítani szíveskedjenek.

Azokat pedig, akik a művet utánvétellel rendelték meg és az így postára adott küldeményt ki nem váltották, ez úton kérjük fel, hogy amennyiben a könyvet még kézhez nem vették, szíveskedjenek a fűzött

példányért 3 frt 50 krt, a díszpéldányért 5 frtot a mellékelt postautalványon beküldeni, hogy a részükre fentartott példány elküldhető legyen.

Kolozsvár, 1897. október 25.

Honfiai üdvözléssel

Feilitzsch Arthur báró,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

V.

Hátrálékos tagjainkhoz.

2422. sz.

1897.

Igen tisztelt Tagtárs Úr!

Folyó hó 11-én tartott választmányi gyűlésünk útasított minket, hogy a hátrálékos tagdíjak befizetésére tagjainkat ismételten szólítsuk fel. E határozat értelmében tisztelettel kérjük, szíveskedjék a mellékelt postautalványon tartozását annál is inkább megküldeni, mert ellenkező esetben az *Erdély* tovább küldését beszüntetni volnánk kénytelenek.

Kolozsvár, 1897. október 19.

Honfiai üdvözléssel

Feilitzsch Arthur báró,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

VI.

Az ügyvivőkhöz.

2283. sz.

1897.

Igen tisztelt Ügyvivő Úr!

A közigazgatási hatóságnak értesítéséből hazafias örömmel vettük tudomásul, hogy fontos közgazdasági és kulturális céljaink érdekében egyesületünk ügyvivői tisztségét elfogadni szíveskedett. Midőn ez alapon egyesületünk kötelekésébe fölvenni szerencsések vagyunk, egyszersmind batorkodunk *Erdély* című folyóiratunk eddig megjelent számait azzal megküldeni, hogy a később megjelent számokat is kézhez fogjuk juttatni. Ugyancsak 1/ alatt megküldjük az ügyvivők feladatait összefoglaló köriratunkat, valamint az országban felállított összes ügyvivőségek névsorát, tisztelettel kérvén, hogy most már szíves működését megkezdeni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1897. október 1.

Honfiai üdvözléssel

Feilitzsch Arthur báró,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítkár.

Melléklet a 2283 sz.-hoz.

Az E. K. E. ügyvivők működési programja.

1. Az E. K. E. ügyvivők a túristaság kérdéseiben véleményező és végrehajtó tényezői az egyesületnek.

2. Feladatuk a túristaság iránt minél több érdeklődőt megnyerni. E végett gyűjtőíveket osztanak szét és az egyesület részére tagokat gyűjtötenek.

3. Szervezik és esetleg vezetik a különböző (Erdély, Felvidék, Alduna stb.) útirányok felé tervezett kirándulásokat. Fogadják és irányítják a hatáskörük területére jövő egyes és csoportos kirándulásokat. Felvilágosítást adnak minden túristasági kérdésben.

4. A rendszeresített diaktúristaság részére olcsó diák-szállókról gondoskodnak. Nyilvántartják az olcsó étkező helyeket.

5. Gondoskodnak, hogy az illető vidék szebb természeti szépségeiről fényképek, rajzok gyűjtessenek össze.

6. A szebb természeti helyekhez vezető utak kijavítására, vagy új utak nyitására, valamint menedékházak építésére és utjelzésekre vonatkozólag a központ útján a vármegyéhez vagy városhoz javaslatot tesznek.

7. Fentartják a kapcsolatot az illető vidék és a központ között.

8. Túristasági ügyekben a tagokkal leveleznek.

9. Az ügyvivők a központtól hivatalos levélpapírokat, borítékokat és egyéb nyomtatványokat kapnak, melyeket az ügy érdekében felhasználhatnak.

10. A hazai természeti kincsek (ásványvizek, fürdők stb.) támogatására a közönséget búzditják. A külföld helyett a hazai fürdőkben való nyaralást előmozdítják.

11. Az egyesületi tagok részére helyi kereskedőknél, közlekedési vállalatoknál, fürdőknél, muzeumoknál, menedékházaknál stb. kedvezményeket eszközölnék ki és azokat az egyesület folyóiratában közzé teszik.

12. Az év végén a közgyűlésnek működésükről jelentést tesznek.



Szerkesztői üzenetek.

M. J. Malomviz. P. Gy.-gyel egyesületünk minden összeköttetést megszakított. A jelzett tagdíj hozzánk nem folyt be. — *S. J. Budapest.* Kilépő nyilatkozatát megkaptuk. Legközelebbi gyűlésünkben fogjuk tárgyalni, annál is inkább, mert a kézírásból ráismertünk a kilépés előidézőjére. — *M. D. Pozsony.* P. Gy. eljárásával teljesen összekészálta a tagdíjak ügyét. Kötelezettségének — sajnos — még mindig nem tett eleget. Humanus eljárásunkat azzal köszönte meg, hogy folyton agitál ellenünk. Szó van újabb és most már érelyes fellépésről.

